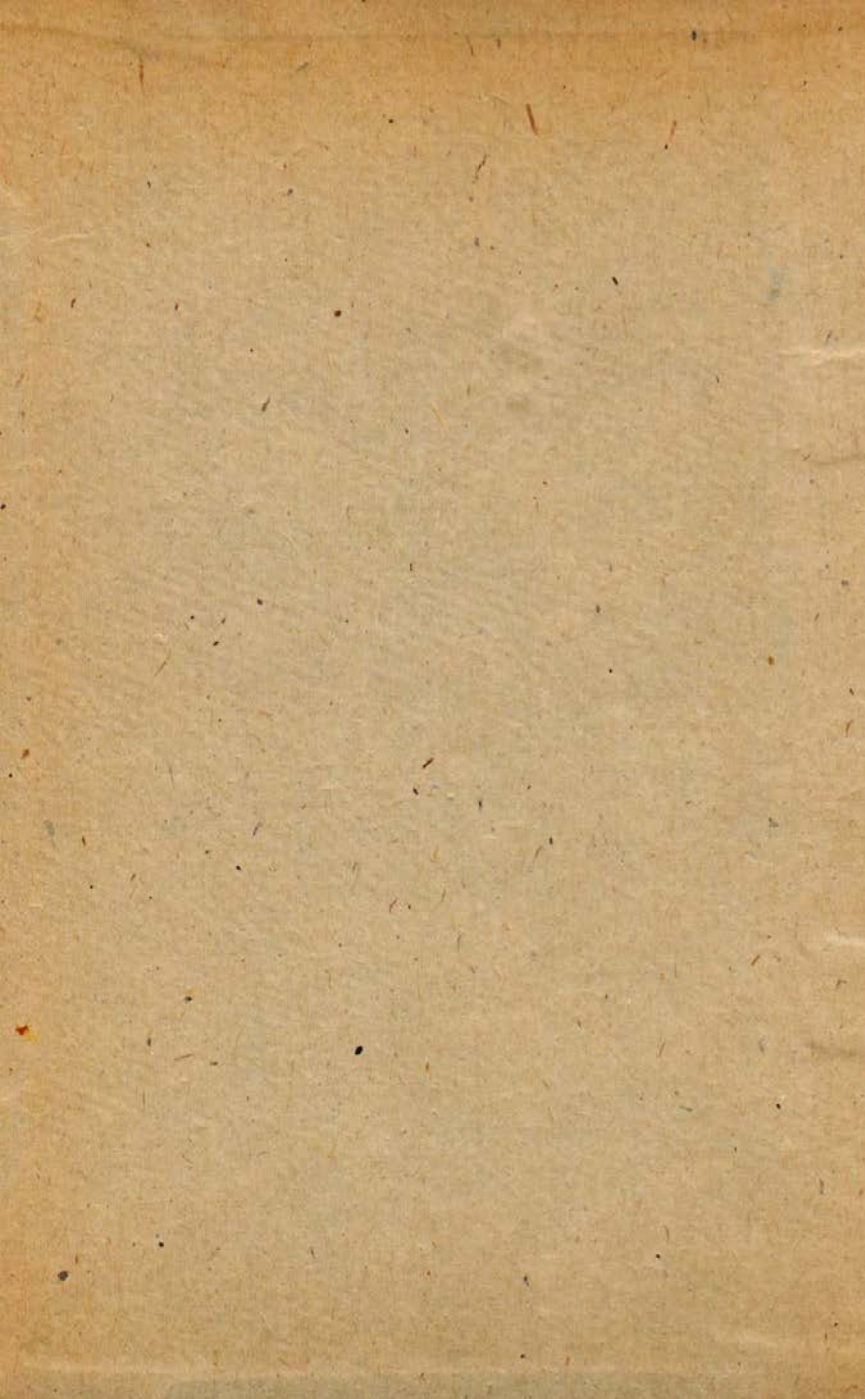

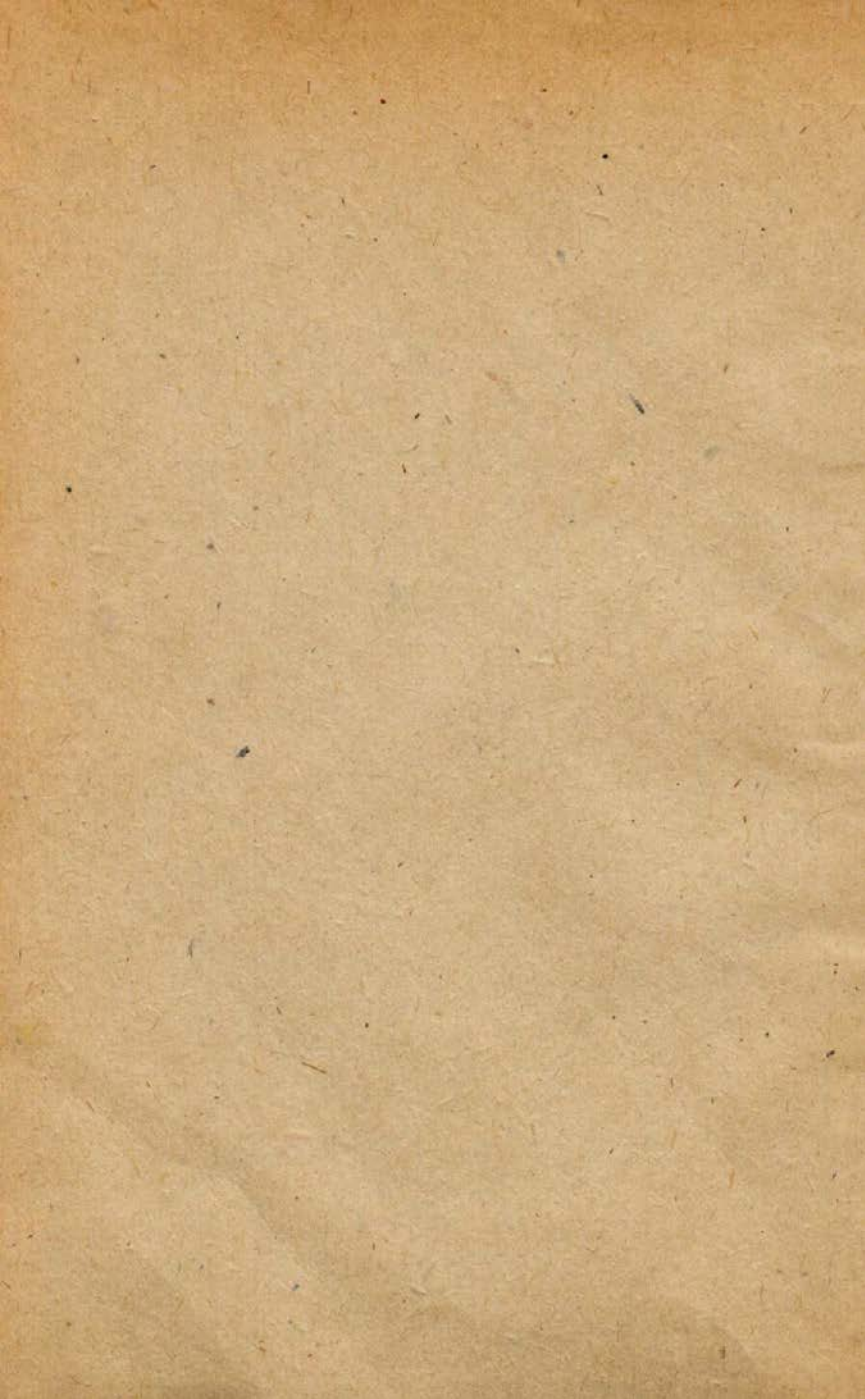
Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

73446

1/1

Franklin
Franklin

Alma Taylor

Alma Taylor

Alma Taylor

Alma Taylor

JANKO KERSNIK

JANKA KERSNIKA ▲ ▲ ▲

▲ ▲ ▲ ZBRANI SPISI

UREDIL VLADIMIR LEVEC

ZVEZEK I.

SEŠITEK I.

V LJUBLJANI 1900 ▲ ▲ ▲

ZALOŽIL L. SCHWENTNER

73446

73446

D8535/1950

CYCLAMEN

ROMAN

Bilo je pred nekoliko meseci, ko sem lepo nedeljsko popoldne stal v pisarni pred svojo mizo ter pogledoval zdaj vun skozi okno proti jasnemu obnebju, zdaj zopet na kopo pisem in aktov, ležečih v predalih pred menoj. Bil sem v onem dolgočasnem položaju, v katerem človek ne ve, česa bi se lotil, niti kaj bi storil, niti kam bi šel, da bi prosti čas jasnega nedeljskega popoldneva pošteno porabil in — pobil. Vsak človek ima take ure, v katerih nima gotovega opravka in v katerih mu tudi slučaj noče vplivati na voljo, da bi jo nagnil v to ali ono opravilo.

In tako sem, dejal bi, mehanično odprl nekaj predalov pisalne mize ter jel pregledovati in premetavati lističe, pisma in zavitke, ležeče v silnem neredu po njih. Iskal nisem ničesar in tudi v red jih nisem spravljal; čemu tudi? Tu je bila še stara študentovska korespondenca, mladostne bedarije, semtertja že pozabljeni opomin pozabljenega ali pa odpravljenega manihejca, krojačevi

računi, nekoliko gimnazijalnih izpričeval, nekaj »zaljubljenih pisem«, ki sem jih — kaj morem zato — še enkrat vestno prečital in v katerih je ležalo izjemno še nekaj suhih cvetic ali peres — vse križem mi je sililo v roke. Dober spomin mi je skoro največ pomagal, da sem takoj vedel in znal, v katero dobo spadajo te ali one stvari — namreč ženska pisanja, saj ta so navadno brez datuma. Naenkrat se mi pokaže iz vsega papirnega kaosa rumen zavitek, in ko ga razganem, ugledam v njem malo posušeno, dobro ohranjeno cvetico *cyclamen*, ali kakor ji pravimo pri nas: korček. Osupel sem obračal listič s cvetico na vse strani — nisem vedel v prvih trenutkih, kam, v kateri čas, v katere dogodke bi jo del. Pa tu doli v kotu je stalo nekaj zapisanega; bilo je iz Fausta:

Homunculus:

Ein guter Rath ist auch nicht zu verschmäh'n.

Mephistopheles:

— — — Wir wollen's weiter seh'n.

To prebravšemu se je odprla mojemu spominu cela, dolga vrsta dogodkov, v katerih mi sicer ni bila nikdar odmenjena nobena aktivna vloga, ki so mi pa vendar zdaj vstajali s čudno, neumljivo silo pred duševnim očesom.

Položil sem zavitek s suho cvetico vred nazaj v predal in sem jel pisati to povest.

I.

Pet let je minilo, kar je davčni adjunkt Jožef Megla zadnjo predpustno soboto popoldne zamišljenega, skrbnega obraza hodil gorindol po svojem stanovanju, mali, nizki sobi pri tleh ne posebno znatne hišice v Borju.

Borje je trg na Kranjskem — imenovati ga hočemo tako, da pravega imena indiskretno ne izdamo — šteje skoro tisoč prebivavcev ter je središče borjanskega političnega okraja. Tu imamo okrajno glavarstvo, sodnijo in davkarijo in kolikor je še drugih po naši upravi potrebnih oblastev. Da trg ni brez župana in dekana, tega ni treba omenjati; celo finančna straža, ali kakor ji ljudstvo pravi »iblajtarji«, so zastopani. Poleg teh uradnih dostojanstvenikov biva v trgu tudi primerno mnogo premožnih obrtnih in trgovskih rodovin, ki jih smemo glede izobraženja staviti kolikortoliko v eno socialno vrsto z uradnimi osebami. In kadar osnuje čitalnica v trgu veselico, pošlje tudi bližnja okolica, kjer biva po raznih gradovih in gradičih nekaj gospode, dobršno število obiskovavcev.

Taka veselica, ki je bila naznanjena za pustno nedeljo zvečer v borjanski čitalnici, ali da prav rečemo — taka »beseda« je bila vzrok, da je davčni adjunkt Jožef Megla hodil prejšnjo soboto popoldne tako zamišljen in očitno poln težkih skrbi po svoji mali sobi od vrat do edi-

nega okna in zopet nazaj od edinega okna do vrat ter si neprenehoma sezal z razklenjenimi prsti leve roke v svoje goste rumene lase.

Z desnico pa se je pri vsakem desetem koraku potipal za vrat, okoli katerega si je bil ovil debel robec. Pri tem je poizkušal pokašljevati ter poluglasno intonirati nizke in visoke glasove. Pa hripavi so bili vsi. In čimdalje je poizkušal, tem obupneje je pogledoval proti stropu.

»Kaj bo, kaj bo!« je zajecal nekolikokrat, se zopet potipal za obezani vrat, z levico pa si preril lase ter potem vrgel melanholični pogled na mizo pri oknu, kjer so ležale že tri prazne jajčje lupine. Potem pa je z globokim vzdihom obrnil pogled k tlom tja, kjer so njegove silno obširne noge tičale v čisto novih za ples pripravnih čevljih. Odtod so mu silile oči na posteljo, kjer je ležala nova črna suknja, tako deviška, kakor jo je krojač dal iz svojih rok. Poleg nje pa je bilo videti par novih prav masleno rumenih rokavic in bel, tudi nov ovratnik, vse tako, kakor bi bilo na ogled razstavljeno. Pa še nekaj je bilo tam, in na istem je obviselo oko ubozega Jožefa Megle s silnim veseljem in dopadenjem, a v drugem trenutku že tembolj se zmračilo. Bil je to visok črn cilindar, nad navadno mero širokokrajen; svetil se je tako, da mu je tudi površen opazovavec lahko prisodil, da ga je še pred kratkim gladil in likal klobučar. Ta klobuk je Megla vzel čez nekoliko trenutkov melanholičnega pogledo-

vanja varno s postelje ter stopil pred zrcalo in si ga nastavil jako skrbno na glavo. Poveznil se mu je skoro do ušes; a to Megle ni motilo.

»Oh, oh, kaj bo, če bom jutri tako hripav!« je vzdihnil zopet. Potem je stopil nekoliko korakov nazaj, snel cilinder, ga prijel ob robu s palcem in kazavcem desne roke, komolec pritisnil k telesu ter tako klobuk predse moleč stopal lahkih nog proti zrcalu. Pred njim pa se je elegantno priklonil in potem zopet jako zadovoljno sam s seboj poveznil klobuk na glavo.

»Vse bi bilo, le ta zagrljenost! Oh, moj tenor-solo!«

Vtem je nekdo burno odprl vrata ter planil, ne da bi pozdravil, v sobico s klobukom na glavi in z moko ugaslo smodko v ustih.

»Vse gre križem, vse narobe!« je kričal prišlec; »to bo lepa beseda jutri!«

»I, kaj pa je?« je zinil zamolklo, a naglo Megla, pozabivši v prvem trenutku svojega vratu.

»Kaj? Igro, pomislite, igro je vrag vzel! A kaj vrag, ne vrag, nego jeziki, klepetulje so jo vzele. Gospodična Filipina Vrtačnikova je odpovedala; ona ne bo igrala stare vdove, ker je danes od dobre prijateljice zvedela, da je gospa Teranova dejala ob svojem pohodu pri sodnikovih, da je gospodična Filipina najbolj pripravna za vlogo stare vdove. Križana nebesa, kaj čemo zdaj?«

»Oh, kaj to?« omeni tu davkarski adjunkt; »a petje, petje! — Pomislite, gospod Korén, jaz

sem tako hripav, da jutri ne bom mogel peti. In ta lepi solo, ta krasna pesem!»

Pri tem se zasuče proti oknu ter poizkusi intonirati: »Bodi zdrava, domovina!»

»Do jutri bode dobro,« tolaži prišlec; »in če boste še hripavi, se izbere lahko druga pesem.«

»Nikdar ne, solo mora biti; a kdo bo pel tenor-solo?»

»Novi dacar tudi dobro poje! Kaj, ko bi ga k nocojšnji izkušnji povabili?»

»Seveda!« se togoti Megla; »kot čitalničnin odbornik tega ne dopuščam; dacar — kakov človek je to?»

»Pa kaj, tu se še pomaga! Igra, igra to je glavna skrb. In moja lepa naloga; — stavim, da bi se nihče tega »doktorja Žrjava« ne bil tako pridno učil, kakor sem se ga jaz; videli ste včeraj, kako je sodnijski adjunkt gledal, ko je prišel poslušat k izkušnji. In on nekaj ve o takih predstavah.«

Vtem si je poizkušal govornik zapaliti svojo mokro smodko, a brezuspešno. Ugasle žveplenke je metal po tleh.

Megla pa je hodil zopet po sobi semtertja ter pozabil, da nosi še vedno cilinder na glavi. Ko je prišel pred zrcalo, ga je snel ter ga pokazal obiskovavcu:

»Glejte, gospod Korén, danes sem ga dobil iz Ljubljane. Lep je!»

»A, Vi pojdete s cilindrom?»

»Kajpada! Dandanes se tudi po čitalnicah ne protivijo temu in lepa noša je to. Ali ni istina?»

Megla je govoril večinoma nemški; a obiskovavec njegov zdaj nemški, zdaj slovenski, kakor je razvada v omikanih Slovencih.

»Plesali boste pač, tudi ko bi ne peli?» vpraša Korén ter malo od strani ogleduje adjunktov klobuk.

»Peti moram vsekako! In ples, to je gotovo! Glejte, tu imam nove čevlje; a ta ljubljanski čevljar! Tako jih je spredaj zóžil, da bi lahko koga nasadil; in prepovedal sem mu to. Malo špičaste naredite, sem mu dejal, a ta norec mi napravi take, kakor jih vidite!«

Megla je govoril to na videz nejevoljen, a skrben opazovavec bi bil lahko videl, da so mu ravno taki čevlji najbolj po volji, kakršne mu je ustvaril čevljar.

»Pa to je zdaj moderno!« meni Korén.

»A, kaj moderno — da bi mi bili le prav; a še tega ni zadel ta norec! Preveliki so mi. Dva para debelih volnatih nogavic sem moral obuti.«

Megla je silno legal; še enega para nogavic ni imel pod usnjem, nego kar na golo kožo je obul nove čevlje, in to zategadelj, da bi jih drugi večer tako malo razvleknjene laže obul, ker je vedel, da ga bodo tiščali. In tiščali so ga že grozno.

Davčni adjunkt je bil še mlad, komaj triindvajsetleten mož, ne ravno neprijetnega, pa prav navadnega obraza, srednje postave, slok, a vendar koščen in okoren. Izobraženje njegovo tudi ni sezalo daleč preko prvih gimnazijalnih razredov — pa blagovoljni čitatelj bode imel še dovolj prilike, našega Meglo vsestransko spoznavati.

Obiskovavec njegov, gospod Korén, kakor ga je Megla nazival, je bil vobče enake vnanjosti, samo manj skrbno opravljen nego adjunkt in tudi starejši od onega. Tu v trgu je opravljal službo občinskega tajnika, v kateri je po nedovršениh študijah in po večletnem potovanju iz ene pisarne v drugo našel vsaj nekoliko mirno in varno zavetje.

»Novo suktno sem tudi dobil!« nadaljuje adjunkt, kažoč na posteljo; »vse, vse imam v redu! Le ta nesrečni vrat!«

»Sirovo jajce izpijte!« svetuje Korén.

»Izpil sem že tri; koncem se mi bo še želodec obrnil! In tako draga so jajca. Tri krajcarje eno!«

»Vam bodo pa oča malo več podpore poslali!« se smeje oni.

Megla je z imenitnim izrazom nagrbančil ustna, toda zinil ni ničesar.

»Kaj mislite,« povzame po kratkem molku Korén zopet govor, »kako bi utolažili gospodično Filipino?«

Oni premišljuje.

»I, kaj! Doktor Hrast naj to uredi! On je predsednik in njegova skrb bodi, da se beseda dobro izvrši!«

»Prav imate!« pritrди Korén.

»Tem gospodom doktorjem je le do tega kaj, da so predsedniki; delajo naj pa drugi. No, naš doktor Hrast vsaj pleše; kako — to je druga stvar, a grozno je vendar. Zadnjič je trem gospodičnam stopil na noge, in eni, baje Vrtačnikovi Filipini, raztrgal obleko! Trebalo bi, da se še malo plesati uči!«

Megla je izustil to jako samosvestno, češ, jaz vendar nisem tak!

»Bi li ne hoteli z menoj k doktorju, da mu poročiva, kaj se je pripetilo?« vpraša Korén.
»Vi ste odbornik!«

»Ni mogoče! V tem mrazu! Potem je moj glas pokopan za pol leta!« zavrne Megla.

»Eden mora tja; pojdem pa sam!« meni oni; »oh, pa — skoro bi bil pozabil; Vi imate dva para črnih hlač; ako se ne motim, oboje v dobrem stanju; posodite mi slabejši par k jutrajšnji besedi. Moje hlače skoro niso za rabo več; drugo imam vse v redu. Rokavice so sicer še od zadnjega pogreba, saj se domišljate, ko smo županovega fantička pokopavali, a dobre bodo. Kdo pa pazi na to!«

Vtem je bil Megla že odprl kosten, edin v sobi, in iz njega izvlekel dva para črnih hlač, ki jih je skrbno preobračal na vse strani.

»Tele bodo!« je dejal potem ter pomolil onemu dotično oblačilo; »tu doli so malo razparane, pa to lahko sami popravite!«

»To seveda!« je rekel zadovoljno Korén; »boljših si ne morem želeti. V velikosti in širokosti sva skoro enaka.«

Pri tem je zavil oblačilo v kos starega časopisa ter se hotel odpraviti. »K nocojšnji izkušnji pač pridete, gospod Megla!« vpraša še pri vratih.

»Sigurno!« pravi oni.

»Torej na svidenje nocoj! Bog daj, da bi doktor Filipinico omečil!«

Pri teh besedah je Korén že odpiral vrata. Pa še enkrat se vrne.

»Ste li čuli, da bomo jutri videli tudi čisto novo prikazen, novo gospodično?«

»Ah!« de radovedno adjunkt.

»Novo guvernanto, ki je prišla včeraj k Bolétovim na Drenovo. Vsi pridejo k besedi!«

»Je li lepa?«

»Nisem je videl, a opoldne pri obedu je sodnijski adjunkt pravil, da je krasna! Tam daleč iz Nemcev je in slovenskega ne ume!«

»Vseeno, da je le krasna!« zavrne Megla ter si pomane roke.

»Bolétovi so si jo samo zato naročili, da bodo otroci pravilno nemško govorili; to se pravi, gospa Bolétova jo je naročila, zakaj njemu, gospodu, to ni posebno po volji. On je preveč naroden.«

»To je neumno!« zavrne Megla. »Ko bi imel jaz toliko premoženja, kakor ga ima Bolè, in ko bi imel otroke, jaz bi jim tudi naročil nemško odgojevavko!«

»Pa lepa bi morala biti!« se smeje Korén.

»To je, da!«

S tem je bil zanimivi govor končan, zakaj Korén je zaprl vrata za seboj ter naglo odšel.

Megla pa si je pomel vdrugeč roke in se dvakrat posmehljal. Očitno je mislil le na novo guvernanto. Postal je zopet pred svojo črno suktnjo, a naenkrat se obrnil energično po sobi ter zamrmral hripavo: »Peti pa moram, to je zdaj gotovo!«

Pogledal je na uro ter se jel počasi in skrbno opravljati, da pojde k večerni izkušnji.

Tu se ni bal prehlajenja.

II.

Beseda na pustno nedeljo zvečer je bila jako dobro obiskana. Prostori borjanske čitalnice so bili skoro premajhni, da bi ustrezali vsem potrebam mnogobrojnega občinstva. To je bilo enakih neprilik vajeno, in zato se je večina dobrovoljno dala stiskati in gnesti v tesni, zadehli dvorani, ako smemo tako imenovati glavno sobo, v kateri se je vršila predstava. A Borjanje so jo tako nazivali, in torej njihova veljaj!

V ozadju te dvorane je bil napravljen primeren oder in široka rdeča zavesa je zakrivala

kulise radovednim očem. Pred odrom pa so bili nastavljeni v šestih vrstah preko cele sobe različni stoli in raznovrstne klopi. Kar je bilo največjih in elegantnejših, so stali v prvih vrstah, in te so zasedle gospe in gospodične; za njimi pa je razno moško občinstvo porabilo vsak prazen prostorček, in kdor je tu došel prepozno, se je stiskal ob stransko steno. Vhodna vrata, kjer je visok prag dajal jako ugodno stališče, so zastavili takoj za prvo točko programa mladi in stari gledavci tako, da ni bilo lahko več prodreti v dvorano. A tu med vrati je bilo tudi prijetno. Zakaj tobak kaditi je bilo v dvorani strogo prepovedano in odbornik Jožef Megla je s paznim očesom izza kulise ali zagrinjala nadzoroval to prepoved. A tu med vrati in za njimi ta paragraf čitalniških pravil ni užival tako stroge interpretacije kakor notri med štirimi stenami. Zato pa so kadili tudi gospodje tam pred vhodom, kolikor se jim je ljubilo, obenem pa bili pazni poslušavci. Odondod je vodil širok s steklom zavarovan mostovž v druge čitalniške prostore, ki so bili za take večere preustrojeni v gostilniške sobe.

A tudi te so se med seboj nekoliko razlikovale. Oprava prvim ni bila tako nova ali, rekel bi, elegantna kakor v zadnji sobi; v prvih dveh okorne mize in trdi, često leseni stoli; po mizah pa rdeči ali raznobarveni prtiči; v zadnji pa deloma mehki naslonjači ali vsaj obojani

stoli in po malih okroglih mizah snežnobeli prti. Ob zadnji steni pod velikim zrcalom je bila pa pogrnjena dolga miza, in na njej so stali trije veliki šopi cvetic v okusnih vazah. Očitno je bil tu prostor odmenjen dostojanstvenikom, nižjemu občinstvu pa so bile posvečene prve sobe.

Naših dveh znancev iz prvega poglavja nocoj ni bilo videti niti v dvorani med poslušavci, niti tu v gostilniških sobah. Oba sta imela posla dovolj za kulisami; zakaj Jožef Megla je bil izpil sinoč in danes toliko čaja in sirovih jajc ter se potil ponoči v postelji tako vrlo, da je nekako zadovoljen šel v besedo, prepričan, da bode z glasom izhajal; in ker iz početka besede nihče ni bil naznanil, da se bode predstavljala druga igra, nego je ostala pisana na programu, ali pa nobena ne, se smemo nadejati, da je bil predsednik doktor Hrast ali celo Korén sam potolažil gospodično Filipino, ter da pričakuje zadnji zdaj oni važni trenutek, ko bo stopil v vlogi »doktorja Žrjava« na oder.

Improvizirane gostilniške sobe že med besedo niso bile prazne. V prvi sta sedela pri mizi v kotu dva tržana v družbi podučiteljevi; zakaj ta žal ni imel toliko glasu, akopram je poučeval mladino v petju, da bi bil mogel sodelovati pri pevskih zborih v čitalnici, zato tudi ni rad poslušal petja v dvorani. V drugi sobi se je pomenkoval zemljiški knjigovodja z okrajnim tajnikom, in pozneje se jima je pridružil še

poveljnik finančne straže. Vsem tem do besede ni bilo mnogo.

V zadnji sobi pa, tam kjer so bile mize belo pregrnjene, je hodil en gospod polagoma po sobi gorindol ter pušil iz dolge lesene, s srebrom kovane pipe. Z eno roko je držal dolgo češnjevo cev, drugo pa si je bil položil na hrbet ter tako počasi meril sobo s svojimi koraki. Kozarec piva na koncu dolge mize pod zrcalom, iz katerega je storil potnik časih dva požirka, pa je pričal, da je bil tam zavarovan njegov sedež.

To je bil okrajni sodnik M a j a r o n. Oblekel se ni bil praznično, nego opravljen je bil z debelo lovsko suknjo, zeleno obrobljeno in nosil škornje z golenicami čez kolena. Pa ravno ta oprava je pristovala njegovemu zagorelemu licu. Gosti sivi lasje in dolga bela brada so mu podajali nekaj častitega, akopram so ga njegove živahne oči kazale mlajšega, nego je bil v istini.

Sodnik ni ostal dolgo sam v zadnji sobi. Začetni prolog nocojšnje besede, ki ga je govorila mlada gospodična, je bil komaj gotov in glasnemu plosku še ni bilo konca, ko pride naglih korakov v sobo k sodniku črno opravljen gospod, držeč v eni roki par belih rokavic, v drugi pa stisnjen klak.

»Izvrstno je bilo to, gospod sodnik!« kliče že sredi druge sobe, ugledavši sodnika, korakajočega mimo vrat. »Gospodična Marica je klasično deklamirala; ta sigurnost in ta prirojeni talent,

škoda, da niste poslušali! O, zdaj Vaše gospodične hčerke ne bomo več izpustili, ta prvi poizkus je pokazal, koliko se smemo nadejati o njej, in kako izvrstna moč nam je zdaj gotova! A zakaj niste poslušali v dvorani, gospod sodnik?»

Govornik je vtem obstal pred starim gospodom ter z rokavicami, ki jih je držal v levici, švigal ob svoje stegno.

Sodnik se je jako prijazno nasmehljaj, svojo pipo snel s cevi ter iztrkal in izpraznil na tla.

»Preveč zadehlo je tam v dvorani, gospod doktor, in glava me boli nekoliko; pomislite, tri dni sem zemljiške knjige urejeval — še danes dopoldne ni bilo miru! Torej dobro je deklamirala Marica?»

»Izvrstno, pravim Vam, gospa soproga in vsi Vam lahko potrdijo to! In pogum ima gospodična — čudil sem se v istini tej sigurnosti!«

Tako govoreč položi došlec svoj klobuk na mizo ter ukaže točajki prinesiti kozarec piva.

Bil je primeroma še mlad mož, morda malo preko trideset let, živahnega gibanja in v svoji vnanjosti eleganten. Lepi obraz mu je krasila kratka temna brada in enakobarveni kodrasti lasje, in ko bi njegovega lica okrog usten ne bila kazila nekaka mu nepristujoča poteza, bi ga imenovali jako simpatičnega moža.

Sodnik je bil vtem sedel na koncu mize, kjer je stal njegov kozarec, ter zadovoljno tlačil tobak iz obrobljenega mehurja v svojo pipo.

»Da, da, pogum ima pač,« povzame zopet sodnik pogovor, »saj sem ji vsak dan priporočal in govoril, da je le treba pogumno nastopiti; o, vedite, osemindesetega leta sem tudi jaz deklamiral v ljubljanskem gledališču, in tedaj . . .«

»Da, da, pripovedovali ste mi že o tem,« segne doktor sodniku v besedo; »deklamirali ste Prešernov »Krst pri Savici!«

»Res je! In tedaj so mi znanci in prijatelji svetovali . . .«

»Da je bolje, ako stopite v gledališko učilnico, nego premetavate še dalje corpus juris in . . .«

»In morda bi bilo res bolje!« reče sodnik ter nastopi s svojo vnovič zapaljeno pipo zopet pot po sobi.

Doktor je izpil vtem dobro polovico svojega piva.

»Vedite, gospod doktor Hrast,« povzame sodnik, »meni ni všeč, da moja hči deklamira tu v čitalnici. Vam lahko govorim o tem, Vi ste pameten mož; pa pomislite: edino to, da sem osemindesetega leta deklamiral Prešernov »Krst pri Savici«, mi je škodilo toliko, da nisem pozneje dobil hitro mesta na Kranjskem; rekli so, da sem revolucionar. In pred nekaj leti bi imel biti imenovan svetovavcem v Ljubljani — sam predsednik mi je pisal, naj prosim tja — in ravno tedaj je moja starejša hči Milica pela v naši čitalnici, in — jaz nisem bil imenovan. In današnja deklamacija mi bo tudi škodila!«

Doktor Hrast je nehote zopet segel po svojem kozarcu; smeh ga je silil, in nekakšen sarkastičen izraz mu je legel okrog usten; a dejal je naposled dobrovoljno:

»Ne bojte se, gospod sodnik; zdaj bo jel pihati drug veter, in že piše; morda pojde celo Vaš predsednik enkrat še v kako čitalnico! Nič gotovega ne vemo!«

»Nikar ne mislite, da se bojim; tega nikdar ne, gospod doktor!« reče sodnik emfatično; »jaz sem dvainpetdesetega leta z nadvojvodo Ivanom na Gorenjem Štajerskem . . .«

»Da, da, tudi to vem, gospod sodnik,« povzame zopet naglo doktor besedo, da bi preprečil pripoved, ki jo je bil že morda petdesetkrat čul; »vem, kako sta familiarno občevala z nadvojvodo, ker ga niste poznali; in ko ste ga spoznali, Vas tudi ni obšel strah! In tudi zdaj sem uverjen in vem, kako moško zastopate svoje prepričanje.«

»Pa boste videli, kako mi bo to deklamiranje moje imenovanje preprečilo! Glejte, zakaj pa okrajni glavar ne hodi k našim besedam? Zakaj ostaja davčni nadzornik doma?«

»Drugi pa vendar hodijo, in zato jih nihče ne grize! Pred nekaj leti morda, a zdaj se je čas izpremenil. In ko bi se kaj zgodilo, imamo vendar naše poslance . . .«

Zdaj je bil sodnik s smehom na vrsti. »Za božjo voljo, gospod doktor! Ste li . . .« Mi

ne znamo, kaj je nameraval sodnik reči, zakaj vesel glas od vrat sem mu je odrezal besedo.

»Ali zopet politika? Da ne morete mirovati! Kako stoji v Faustu:

Ein garstig Lied, pfui! Ein politisch Lied!«

»O, živio, Bolè!« vzklikne doktor in poda došlemu prijateljsko roko. »Bal sem se, da te morda ne bo nocoj!«

Sodnik je istotako prijazno stopil onemu nasproti, a pri tem skrivaj in malo plašno pogledal v prednjo sobo, kjer je sedel okrajni tajnik.

»Ne tako glasno, gospod Bolè,« je dejal potem, »midva se bolj tiho pomenkujeva in ni treba, da bi vsak vedel, o čem govoriva.«

»Haha, torej ,le tiho, le tiho, ljubica, da tega ne slišijo mamica' — kaj ne?« se smeje Bolè ter porine svoj stol poleg doktorjevega.

Novi prišlec je bil morda štiri do pet let starejši od doktorja, velik in životen, jako jovialnega obraza, in njegovo vedenje je bilo skoro premladostno glede na vso njegovo vnanjost. Bolè je bil bogat posestnik iz bližnje okolice; grad Drenovo, oddaljen dobre četrt ure od Borja, je bil njegova last in tam je imel tudi veliko tovarno za parkete. Ime njegovo je bilo znano daleč po Kranjski, in veseljaka so ga čislali v vsaki družbi. Obiskoval je v mladosti visoke šole, po smrti očetovi pa jih pustil ter se pečal odslej samo s svojimi posestvi in s tovarno.

»Pa kje imaš gospo?« vpraša Hrast; »prišla je vendar s teboj?«

»Kaj — gospo! Gospe, ali bolje gospo in gospodično — moraš reči!« pravi dobrovoljno Bolè ter si vije cigareto.

»Ah, kako?« meni radovedno doktor.

»Vse sem pripeljal! Ženo in gospodično! Ah, krasna je — pravim ti!«

»Soproga tvoja, to seveda! Občudujem jo, odkar jo poznam!« pritrđi veselo Hrast.

»Ah, kaj boš govoril o moji ženi! Jaz menim gospodično Elzo! Našo novo guvernanto ali družabnico ali kakor jo hočeš imenovati! Dva dni je že pri nas!«

Doktor tudi zdaj ni družega zinil, nego: »A—!« akoravno je že včeraj zjutraj vedel, da je prišla k Bolétovim mlada guvernanta.

»Prijatelj doktor! To ti je rasa! Urgermanisch, kakor imaš v knjigi pisano! Plavolasa, modrooka — in pomisli, obrvi ima temne — no, le počakaj; zdaj sta obe v dvorani, a predstavi bo kmalu konec, potem boš videl!«

»Ti si grozen entuziast! A kaj poreče tvoja milostiva, ako boš to plavolaso, modrooko Elzo — ka-li . . .«

»Da Elza, Elza Müller!« pritrđi Bolè.

»Kaj poreče tvoja soproga, ako se boš tako zagledal v to guvernanto, kakor priča tvoja govorica?«

»Haha! Moja žena me pozna! Jaz gledam in občudujem silno rad lepe slike, ne kupim pa nobene! Pa ti, doktor, ti glej! Tako mladim, neoženjenim advokatom so take guvernante nevarne. Nekoliko me to tolaži, da je Nemka. Ti menda Nemke ne boš jemal!«

»Müller se zove? Jako navadno ime!« se oglasi sodnik od drugega konca mize.

»Res da! Jaz ne znam, koliko stotisoč Müllerjev živi v Nemcih, pa druge ‚Elze Müller‘ sigurno ni več na svetu!« se smeje Bolè.

»Preradoveden sem, da bi je ne šel že zdaj pogledat!« reče doktor Hrast ter jame vleči svoje rokavice čez prste.

»Za božjo voljo, nikar prijatelj!« kliče Bolè; »počakaj tukaj! Tu zavarujmo svojim ljudem sedeže, in potem boš imel še dovolj prilike! Izročil sem ženo in gospodično Elzo Vašemu odborniku; čakaj, kako se pač piše? Tako neumno ime nosi — Megla ali Oblak, ka-li? Megla je pač!«

»Da, Megla, Pepe Megla!« pritrdi Hrast.

»Torej ta ji je izpeljal na prvo vrsto sedežev. Ti ne moreš do njiju, zatorej počakaj — predstava mora biti vsak trenutek končana!«

»Kako pač pridete do tega, da jemljete Nemko v hišo?« se oglasi zopet sodnik. »Tako naroden mož, kakor ste Vi!«

»Vidite, gospod sodnik, to pač pride tako, ako žena hoče!« meni dobrovoljno Bolè. »Moja

soproga želi, da bi otroci pravilno nemški govorili, in francoščine je tudi treba! Nemški naj bi govorili tisti »ü«, tako kakor naši Ribničanje, kadar imenujejo »krüh«! Jaz sem ji tudi svetoval, naj si izbere kakega ribniškega dekleta, toda zastonj!«

»Kje pa je doma ta Vaša guvernanta?« vpraša sodnik.

»V Renski provinciji! Katoličanka je pač!« Tu se obrne Bolè k doktorju.

»I, kaj pa ti, prijatelj? «Srce je prazno, srečno ni' — ali si se že par distance zaljubil, ker ti to izvrstno pivo več ne gre?»«

»A, pojdi, ti s svojimi vednimi neprimernimi citati! Pa, glej, predstava je končana.«

Pri teh besedah je vstal ter naglo odšel proti dvorani.

»Videli bodete, gospod sodnik, doktor mi bo danes mojo guvernanto prevzel!« se šali Bolè za njim.

»A, kaj šel!« meni oni ter puhne gost oblak predse. »Doktor je mrzel! Pa mlad je, in ona —! Jaz sem tudi radoveden videti Vašo gospodično. Tu sem jo morate posaditi. Oh, ko sem bil jaz mlad, tedaj sem v Slatinskih Toplicah poznal lepo francosko markizo . . .«

»Vem, vem!« kliče Bolè, zakaj to pripoved je bil tudi že petdesetkrat čul; »in hoteli ste jo odpeljati, pa novcev ni bilo — hvala Bogu, kaj ne? Če ne bi Vas bili še zaprli!«

»Kaj še! Zdaj bi bil bogat posestnik tam v Normandiji ali pa na Burgundskem; sam ne znam več, kje je imela svoje gradove!«

Bolè bi ne bil ušel svoji usodi, da bi bil moral poslušati venoinpetdesetič pripovedovano nezgodo sodnikovo s francosko markizo, ko bi ne bila v tem trenutku stopila večja družba v zadnjo sobo.

Pred vsemi je pritekla mlada, kakih šestnajst let stara deklica skozi vrata, z velikim šopom cvetic v roki in hitela naravnost k sodniku, kratko, a prijazno vrnivši Bolétov pozdrav. Za njo je prišla postarna gospa, ponosno se oziraje na deklico in na druge. Bili sta to sodnikova soproga in hčerka Marica. Povedali sta mu naglo o izvrstnem uspehu deklamacije.

»Ko bi bila mene v vsem ubogala, bi bilo še bolje,« reče sodnik ter izkuša prikrivati svojo notranjo zadovoljnost.

»Zakaj? Kako?« meni Marica.

Sodnik ni znal odgovora, ker ni bil poslušal hčerinega deklamiranja; a drugi gostje, ki so zdaj vstopili, so ga rešili iz zadrege.

Adjunkt Megla je prihitel pred dvema damama ter urejal stole pri dolgi mizi pod zrcalom. Sodnik je ozrši se k vratom naglo vstal.

»Pipo bi bil tudi lahko doma pustil! In črno suktnjo bi bil tudi lahko oblekel! In te škornje! Da se ne sramuješ!« je šepetala nejevoljno njegova soproga. A on se ni zmenil za to.

Z neko mladostno gibčnostjo je šel proti vratom, kjer sta bili vstopili dve dami. Tudi Bolè se je približal; za gospema pa je stal doktor Hrast.

Predstavljanje se je hitro izvršilo, in sodnik je vljudno gospe Bolétovi poljubil roko, drugi pa, ki jo je Bolè imenoval „gospodično Elzo Müllerjevo“, rekel prijazno frazo. Pipo je pri tem pač vzel iz ust, a iz rok je ni dal.

Doktor Hrast in adjunkt Megla sta se bila seznanila z damama očitno že v dvorani. Vsa družba je sedla okrog dolge mize in sodnik se je pomeknil v istini na stol poleg Bolétove guvernante. Doktor Hrast ji je sedel nasproti in drugi so se uvrstili, kakor jim je velel ravno slučaj. Adjunkt Megla je zabaval sodnikovo hčerko po svoje, in gospa sodnikova si je prisvojila sedež poleg Bolétove gospe. Bolè ni imel stalnega prostora; ob drugem koncu mize pa so se naselili drugi gostje.

Izprva je vladala nekoliko minut ona sitna tišina, ki nastopi vselej, ako se snidejo v tesni družbi znani elementi z neznanimi in kadar so vse navadne uvodne fraze dogotovljene.

Prijazna, morda tridesetletna soproga Bolétova je bila jako lepa dama, in okusna njena obleka jo je storila še zanimivejšo. Pa danes so bile obrnjene vse oči v njeno družabnico ali, kakor jo je sama imenovala, guvernanto, in celo skrbni in priljudni doktor Hrast, ki je bil dozdej vselej njen sosed pri tej mizi po čitalničnih

besedah, se je bil presedel nocoj na nasprotno stran.

In ta nemška guvernanta?

Bila je plavolasa, modrooka, kakor je pripovedoval malo prej Bolè, in obrvi je imela res temne. Nekaj izrednega, duhovitega ji je sevalo s krasnega obraza, in kadar je govorila, je legel vselej lahek smehljaj okrog drobnih ust. Tudi vse drugo na njej je bilo lepo, pravilno: srednje veliki, gibčni, sloki, a vendar polni život, male drobne roke in to sigurno, skoro samosvestno, a vendar tako naravno in pohlevno vedenje — vse to je storilo, da se je zdela v kratkem vsem stara znanka.

Po besedi je bil navadni ples v čitalnični dvorani; a Bolétova gospa se ga nocoj ni hotela udeležiti in tudi Elza je bila izjavila, da sploh ne pleše.

Okrajni sodnik je bil prisedši poleg guvernante svojo pipo prislonil ob zid za seboj; a čez četrto ure si je pridobil spet toliko poguma, da jo je izvlekel z mehurjem vred na dan ter jo nonšalantno zapalil. Hudi, karajoči pogledi njegove soproge ga niso brigali.

Tudi doktor Hrast je jako oživel, in gospa Bolétova je nekako nezadovoljno spoznala, da v njeni družbi še ni bil nikdar tako zabaven; da, celo duhovit je bil nocoj v svojem živem razgovoru.

Ta se je sukal izprva okrog razlike običajev in razmer pri nas in v Nemcih ob Reni, v do-

movini Bolétove guvernante. Sodnik Majaron je skoro več povedal o tem, nego gospodična Elza, kdaj in kako se tamkaj znanci obiskujejo, kaj in kako se tamkaj kuha ter obeduje; bila je to pač stara navada njegova, da je vse najbolje vedel in znal.

Govorili so seveda nemški, in celo gospa Bolétova, ki je poizkusila nekolikokrat ostentativno in celo proti svoji navadi, slovenski govor z doktorjem Hrastom, je ostala ž njim na cedilu.

Megla je bil nekoliko časa ostal pri mizi; ko pa so zadoneli prvi glasovi godbe iz plesalne dvorane, je ušel s svojo sosedo, sodnikovo hčerjo, v dvorano. Pa vrnil se je kmalu; jezilo ga je, da Nemka ne pleše, zakaj tu se je želel pokazati mojstra.

Kratek pomolk v razgovoru je porabil zdaj, da bi izpričal vsaj svojo navzočnost, ter je vprašal Nemko:

»Kako Vam je ugajala nocojšnja beseda?«

»Vi preveč zahtevate od mene,« zavrne Elza s svojim zvonkim glasom; »o petju bi morda še sodila, o drugem pa, zlasti o predstavi, mi ni moči. Saj veste, da ne umem slovenskega.«

»Da, da, petje, petje!« reče naglo in samosvestno Megla ter seže z desnim palcem in kazavcem v svoj obraz tja, kjer bi morale po njegovem mnenju že zdavnaj rasti goste brke.

»Pesmi so lepe, krasne!« pravi guvernanta. »Nocoj sem prvič čula slovenske pesmi — nikdar prej ne!«

»Da, pesmi so lepe! Pa kako se je petje čulo?« sili Megla, ki je v svoji naivni domišljavosti pričakoval pohvale svojemu samospevu.

Nemka je to čutila in malo poredno stisnila ustni.

Doktor ji je prihranil odgovor.

»Gospodična je čula sigurno že toliko krasnega petja, da je o našem še vprašati ne smemo!« reče napol obrnjen v Meglo.

»Verujem!« hiti leta; »v Nemcih se lepo poje —!«

»Gospodična Elza ima krasen glas, alt, in je dovršena pevka,« reče Bolè, pristopivši k družbi.

»A, to je izvrstno! V naši čitalnici smo že dolgo pogrešali pevke — to se pravi altistovke, zakaj tu gospica Marica poje krasen sopran,« popravi naglo Hrast svoj entuziastični vzklik. »Kaj ne, gospodična Elza, Vi ne boste neusmiljeni?«

»To je gotovo, da nam bode gospodična pomagala,« reče nekako kategorično Bolétova soproga ter ponudi guvernanti plošček s pečenko, ki jo je prinesla točajka.

»Zakaj ne,« reče ona ter vzdigne počasi trepalnice; zrla je med pogovorom na plošček predse. »Pa kako bom pela slovenski?«

»Jaz Vas bom naučil!« vzklikne zdaj naglo sodnik; »ne peti, tega ne umem in ne znam, pa slovenski govoriti Vas bom naučil. Tu je moja roka! Kdaj pa pričneva?«

»In tu je moja!« odgovori veselo Elza ter poda sodniku roko; »tako j lahko, ako želite! Jaz sem silno ukaželjna.«

»Dobro!« kliče sodnik ter ne izpusti njene roke. »Začniva pri glagolih! Ravnotako kakor v šoli! Amo, amas — Recite: ljubim, ljubiš—«

Guvernanta poizkuša ponavljati, a drugi se smejejo.

»Pa kaj pomenijo te besede?« vpraša. »Uganila bi morda!«

»Morda? Ich liebe, du liebst . . .« odgovarja sodnik.

»To je skoro tako kakor nemški, ta ,ljubim',« se smeje Elza.

»Korenika je v sanskritu!« se odreže resno Majaron. »Indogrmansko sorodstvo!«

»Za božjo voljo, gospod sodnik, ali se bavite tudi s sanskritom?« vpije naglas Bolè.

»Zdaj ne več, na univerzi . . .«

»Oh, bogme — jaz stavim, da se ,ljubim, ljubiš' — niste učili iz sanskrita!« se smeje doktor Hrast ter se obrne k sodnikovi soprogi, ki je malo nejevoljno pogledovala svojega moža. »Kaj menite Vi, milostiva?«

»Da je moj soprog že zdavnaj prej ,ljubim, ljubiš' znal, nego je mene prvič videl,« reče ta napol dobrovoljno.

»Les oiseaux, ils volent toujours —« citira Bolè, pa v občnem smehu ga nihče ne čuje.

»A brez šale, gospodična,« meni zdaj doktor;
»Vi bi se lahko kmalu slovenski naučili. —«

»Od gospoda sodnika?« vpraša ona še vedno
v smehu.

»Jaz pedagoških zmožnosti častitemu našemu sodniku ne bom kratil; a bojim se, da bo ostal vedno v glagolih, ali bolje v tem glagolu, s katerim je pričel! Pa brez šale pravim — dozdeva se mi, da imate poseben dar za jezike, in . . .«

Doktor Hrast nehote umolkne; sram ga je bilo, da je sprožil tako okoren kompliment.

»Tu se Vam že drugi učitelj ponuja, gospodična Elza! Častitam, častitam! A svetujem Vam, držite se gospoda sodnika,« kliče Bolè; »leta doktor bode v svojih glagolih morda temeljitejši nego sodnik, ki jih celo s sanskritom podpira.«

»Prijatelj!« zavrne Hrast skoro nejevoljno.

Guvernanta se je bila pritem s svojimi modrimi očmi ozrla vanj in njuna pogleda sta se srečala za trenutek.

»Oh, gospod doktor,« reče zdaj Elza ter zre na pahljač, ki ga vrti v rokah; »gospod Bolè se jako rad šali, in veseli ga, da mu dajemo nekoliko povoda.«

Pogledala je zopet Hrasta.

»Stvar ni tako resna!« meni s fino ironijo Bolè; »kakor ste me Vi, gospodična Elza, po dvanedevni izkušnji analizirali, takega me poznajo prijatelji že leta in leta.«

Guvernanta ki je edina čutila lahek porogljiv naglas v besedah Bolétovih, se je zardela malo, a vendar dejala veselo in skoro naivno:

»Ne dvojim o tem!«

Pa gospod doktor se ni hotel več smejati.

Prihod novega gosta je preprečil pogovor. Prišlec je sedel poleg doktorja in je bil za trenutek jako osupel, ugledavši na nasprotni strani neznanu damo. Bolè jo predstavi ter reče imenujoč njega: »Gospod Anton Meden, graščak tu v Borju!«

Ko je zinil zadnje besede, je pogledala guvernanta še enkrat novega znanca. Leta se je priklonil okorno — bil je malo v zadregi — ter molče porinil svoj stol blizu mize. Na njo je položil obe roke do komolcev in potem z levico obsegel svojo temnorjavo brado ter jo pogladil navzdol.

Opravljen je bil dokaj elegantno in deloma skoro skrbno. Da zlatnino ljubi, je pričala debela verižica pri uri in dragoceni prstani, ki jih je bilo več na vsaki roki. Obraz njegov je bil skoro lep in prijeten, da bi sevalo le količkaj duhovitega iz njega; postava njegova je bila srednje velikosti in primerno životna starosti, ki bi mu jo bil vsak cenil na kakih sedemintrideset let. Kazili so ga le debeli vrat, ki ga je deloma zakrivala brada, in pa velike, rekel bi, kmetske roke.

»Zakaj prihajaš tako pozno?« vpraša Bolè prišleca. »Besedo si zamudil, in mi se bomo tudi morali že kmalu odpraviti.«

»E, kaj beseda!« ugovarja Meden s čudnim, visokim, ne ravno prijetno donečim glasom. »Kaj hočeš, da se bom paril in kuhal dve uri v tisti vaši tesni sobi ali dvorani, kakor jej pravite? Rajši večerjam mirno doma in pridem potem kakor nocoj na vrček piva!«

Govoril je to nekako oblastno, ošabno, tako odzgoraj doli, in venomer gledal le gospodično Elzo.

Drugi so ga bili pač navajeni, in zategadelj mu ni nihče ugovarjal resno.

»Pa enemu naših prvih mož v trgu pristuje vendar, da se udeleži take domače veselice,« pravi Hrast malo porogljivo.

»Ah!« deje oni, ne da bi čutil zasmeh doktorjev, »jaz sem že mnogo petja čul in mnogo predstav po gledališčih videl! In brez mene tudi izhajate.«

»To ni lojalno, prijatelj! Treba je drugim dobrega zgleda!« reče Bolè.

»E, kaj lojalno, lojalno —« ponavlja Meden ter pije svoje pivo. »Kaj je meni do tiste vaše slovenščine? To ni nič praktičnega, nič koristnega; kdo pa ima kaj od vsega tega?«

»Seveda,« se smeje Bolè; »svojih par sto tisoči z golo slovenščino ne boš podvojil. Pa o tem tudi ni govora zdaj.«

Ko je Bolè omenil onih par sto tisoči, je pogladil Meden zopet svojo brado ter se ozrl nekako ostentativno v guvernanto. Tudi ta mu je zopet vrnila pogled.

»Jaz nisem nič!« poudarja Meden; »politika me ne briga.«

»A ti si Kranjec, star Kranjec!«

»Kaj pa?«

»O ne, Vi niste Kranjec,« reče doktor smeje se; »Vi ste Borjan!«

»Tudi to!« odgovarja Meden. Doktorjeve ironije ni čutil. Zanimala ga je očitno le guvernantka, od katere ni mogel ločiti oči.

Vsa družba je to brez truda opazila in zdelo se ji je menda pri Medenu popolnem naravno. Glavna oseba Elza je čutila to neprestano pogledovanje, a znala se je izvrstno skrivati za nedolžni, naivni izraz, ki ga je nosilo njeno lice. Bolè se je skrivaj hudobno nasmehnil, Bolétova in sodnikova gospa sta se srečali za trenutek s pogledi, in doktor je rinil nemirno po stolu semtertja. Megla, ki je bil kmalu spoznal, da se nocoj pri tej mizi ne bo govorilo o njegovem samospevu, se je legal Marici, s katero se je bil vrnil zopet od plesa, kako izvrstno zna drkati po ledu; le škoda, da ni niti jezera niti malega ribnjaka tu v obližju. Sodnik pa je pušil mirno svojo pipo, in nihče ni mogel poznati, da ima sploh kaj drugega v mislih, nego sivi gosti dim, ki ga je obdajal.

Pa vendar je on prvi zopet pričel razgovor:

»Gospod Meden, Vi imate že mlade zajce v gozdu! Ali verjamete?«

»Ni mogoče! Zdaj o svečnici!«

»Da, včeraj sem videl dva gori pod Leskovim brdom. Izprehajal sem se, in moj Hektor ju je izvohal.«

»Je li to v tem času tako čudno?« vpraša Elza, obrnjena napol v sodnika in napol v Medena.

»Seveda!« reče naglo ta, vesel, da ima priliko vrniti besedo svoji novi znanki, zakaj premišljeval je že dolgo, kako bi jo ogovoril; »zajke imajo mlade šele marca meseca!«

»Oh, gospodična, kaj ste storili?« se oglasi sodnikova soproga; »tako zatvornico ste odprli, da Vam ne bo mogoče več ustaviti te lovske povodnji!«

»Istina, istina,« pritrdi s smehom Bolè; »die Geister, die ich rief, boste dejali! Žalostno je le to, da mi na pamet vemo vse te lovske povesti, ki jih boste čuli zdaj Vi.«

»Molči, prijatelj!« reče Hrast s komično resignacijo. »Tudi gospica Elza ne bo ušla svoji usodi.«

V zadnjih njegovih besedah pa je bil nekakov čuden naglas, tako da se je guvernanta nehote ozrla vanj.

»Da, usoda!« je ponavljala pritem, in njeno veselo lice se je zresnilo za trenutek.

Doktorja je to skoro genilo, a Bolè je za njegovim hrbtom zopet sarkastično raztegnil ustni.

Medtem je bil sodnik že pričel s svojimi lovskimi dogodki, in kadar je malo umolknil, je povedal Meden s kričečim glasom kaj enakega.

Razložek je bil samo ta, da je sodnik pripovedoval, kar je bil doživel sam, Meden pa je kopiral druge.

Pozno je bilo, ko se je poslovil Bolè s svojimi. In za njim je odšel tudi sodnik z družino vred. Adjunkt Megla jih je kot odbornik dvorljivo spremil do vrat, potem pa poiskal zopet dvorano.

Hrast in Meden sta ostala sama, zakaj tudi drugi gostje so bili že zapustili zadnjo sobo.

»Odkod je pa ta Bolétova guvernanta?« je bilo prvo vprašanje Medenovo, ki ga je že stavil, ko so bili komaj skozi vrata.

»Tam iz Nemcev nekod!« reče Hrast malomarno.

»Fino dekle je to!« meni oni ter izpije svoj kozarec.

Doktor si je vil novo cigareto ter molčal.

Ko je pa jel Meden čez nekoliko trenutkov govoriti o svojih pravadah, v katerih ga je zastopal Hrast, in o varnosti in nevarnosti nekaterih posojil pri ljudeh, je plačal doktor svoj račun ter odšel.

Meden pa je prisedel v drugo sobo k mizi, kjer sta se še živo razgovarjala okrajni tajnik in poveljnik finančne straže.

III.

D drugega jutra se je prebudil doktor Hrast proti svoji navadi jako pozno. Jasno zimsko solnce mu je sevalo že zdavnaj skozi zmrzle

šipe v malo, lepo opravljeno sobo, ko je odprl oči ter naglo skočil iz postelje. Opravljal se je počasi, in akoravno je vedel, da ga že čakajo stranke, je iskal vendar zdaj to, zdaj ono ter ni mogel končati svoje toalete. Bil je silno razmišljen, kakor mladenič dvajsetih let v jutru po lepem, zabavnem plesu, na katerem mu je bila prilika in volja plesati, dvoraniti in koketirati večinoma le z eno izvoljeno plesavko. Naj počenjajo, kar hočejo, taki ljudje tisti dan po plesu, razmišljeni in nervozni so, in popoldne vsakega izmed njih lahko vidiš in srečaš v ulicah, kjer stanuje njihova plesavka ali po katerih ima svoj navadni pot. Plašno hodi tak mladenič, in ako si znanec njegov, se te bo ognil, ako mu bode moči; če ne pa se bode zardel, sluteč, da poznaš njegove namene.

Naš znanec še ni bil z napravljanjem toliko gotov, da bi bil mogel obleči suktnjo, ko je nekako jezno zapazil, da že vtretje, odkar je iz postelje, resno premišljuje, ali mu bode pač mogoče iti popoldne na Drenovo k Bolétovim. Za vsakim teh treh premišljevanj pa je vstal hudoben strah v podobi vprašanja: »Ali ne bodeta Bolétova kaj slutila?«

Nekako jezno in sarkastično se je nasmehnil, ko je bil ujel samega sebe pri tem meditiranju, ter pozvonil strežajki, da mu prinese zajtrk. »Saj vendar nisem sedemnajst let star!« je zamrmral poluglasno.

Doktor Ivan Hrast je bil sin kmetских roditeljev. Na Dunaju je dovršil svoje vseučiliške študije, in ker se je moral živiti sam, zakaj roditelji ga niso mogli podpirati, je služil za učitelja v raznih aristokratskih in bogatih rodbinah, kjer si je bil poleg večkrat grenkega kruha pridobil ono sigurnost in oni vsestranski takt v vedenju, ki ga je povsod označeval. Nič na njem ni pričalo, da je kmetски sin.

In v Borju je bil ustanovil stoprv pred dobrim letom svojo pisarno in kmalu je bil takorekoč prva oseba v socialnem življenju malega trga.

Oženjen ni bil, in vse matere nežnih, za možitev zrelih hčera so gledale skrbno za mladim doktorjem. Pa on je bil gladek in mrzel ko led. Še tega ni mogel o njem nihče povedati, je li bil kedaj zaljubljen ali ne. Zahajal je rad v žensko družbo, a to je bilo tudi vse. Ker je z gospo Bolétovo občeval najrajši, so mu hoteli hudobni jeziki tu nekaj podvreči, ali tudi to ni bilo mogoče.

Dopoldanska opravila so bila končana, obed in po njem črna kava v čitalnični bralni sobi tudi rešena, in doktor Hrast se je izprehajal, kakor je bila navada njegova, kadar ni imel nujnega posla v pisarni, po sneženi cesti, ki je držala iz trga na južno stran proti nizkim, obrastenim holmom, ki so tam ne posebno oddaljeni zapirali obzorje.

Lep zimski dan je bil. Sneg, ki je na debelo pokrival zemljo, se je lesketal, da je jemal vid

očem, in raz drevje in grmovje kraj ceste je sipalo ivje, bleščeče v solnčnih žarkih kakor srebrni prah. Po polju se je preletavala tolpa vran, za plotom pri cesti pa so čivkale seničice, in cela krdela ščinkovcev in strnadov so sedala na bližnje osamljene hraste.

Doktor je imel časi tudi svoje poetične ure, kakor jih je rad sam imenoval, in tako uro mu je bila usoda danes naklonila, nikakor ne sentimentalne. Za to sploh dan ni bil ugoden, in Hrast takih čutil ni poznal. Veselo, z lahko nogo je gazil zdaj sneg, zdaj zopet podrknil preko zamrzle mlake sredi ceste, potem pa se lovil po razoranem tiru, in ko bi si bil v svesti, da ga nihče ne čuje, bi bil morda zaukal naglas. Podoben je bil skoro bolj razposajenemu študentu nego advokatu. In kaj ga je od jutra sem tako preustrojilo, od jutra, katerega je bil vstal tako razmišljen, tako nervozen?

Obedoval je bil dobro in koncem izpil še butiljo starega Istrijanca, ki ga je hranil v obili množini v svoji kleti. In med to butiljo in črno kavo se je domislil, da mora z Bolétom o neki pravnih stvari govoriti.

»Izvrstno!« je zamrmral sam pri sebi in sklep, da ide takoj tja, je bil gotov. Zatem pa se ga je polastila neka vesela nepotrpežljivost kakor vsakega, kdor ve, da bode nekaj doživel, kar mu prežene dolgočasno enakomernost.

Za seboj na levi strani je bil že pustil graščinico Medenovo, po kateri je nosil trg svoje

ime, in tu pred njim na desni se je pokazalo izza ovinka na nizkem holmu posestvo Bolétovo: grad Drenovo. V dolini kraj dokaj močnega potoka pa so stale velike žage in tovarna za parkete.

Hrast je vedel, da gospodarja najde ob tej uri gotovo v gradu, obrnil se je takoj tja, ne da bi krenil proti tovarni.

Našel ga je samega, čitajočega časopise.

»O, lupus in fabula!« je vzkliknil Bolè ugliedavši doktorja; »prav nate sem mislil v tem trenutku ter želel s teboj govoriti!«

»Kaj pa je vendar nujnega?« vpraša doktor skoro osuplo.

»Le sedi in prižgi si smodko! Ali hočeš rajši pipo?«

Rekši gre Bolè k steni ter potegne zvonec.

Kmalu potem sta sedela prijatelja pri kozarcu vina in pušila iz dolgih pip.

»Torej kaj imaš tako silnega?« vpraša Hrast radovedno. Menil je, da se mora danes vse sukati okoli onega predmeta, ki ga je bil on poln.

»Ravno prej sem čital tu, da bodo v kratkem volitve« — prične Bolè ter prižiga iznova svoj tobak.

»Ah, seveda — za državni zbor!« reče doktor malo nezadovoljno.

»In ravno o tem sem hotel s teboj govoriti. Kaj meniš, kako bode z našim trgom?«

»Tu ni vprašanja, kakor zdaj, ko ta veter piše, nikjer ne!«

»Tako tudi jaz sodim! Pa veliko posestvo?«

»To je pa druga! In vendar bi se dalo kaj storiti tu, ko bi se malo zagnali v boj! Ti si takoj kandidat, ka-li!«

»Seveda!« vzklikne Bolè veselo; »kdo bo pa doma žagal in delal?«

»Pa vendar za agitacijo si ti kakor nalašč!« reče doktor resno. »Znanstva imaš dovolj, razvpit nisi kot naroden radikalec — česa želiš več za ta nalog?«

»Agitacija, agitacija!« se smeje Bolè, akoravno so mu laskave besede prijateljeve dobro dele; »jaz stavim, da še našega soseda Medena ne spravim v Ljubljano k volitvi. To ti je pravi ptič! A propos — našo lepo guvernanto je danes že zvabil v svoj vrt!«

Doktorjevi poizkusi, kazati malomaren obraz, so bili jako komični; k sreči je bil pošel Bolétu zopet ogenj v pipi; zato med užiganjem ni pogledal prijatelja.

»Ah!« je zinil doktor čez nekoliko časa.

»Dopoldne je bil pri meni, saj veš, da imava nekaj skupne kupčije, in pri tej priliki je povabil ženo mojo, guvernanto in otroke k sebi, da jim pokaže svoje umetno vrtnarstvo in novo tóplico, ki jo je letos zidal. Žena ni šla, a poslali smo Elzo z otroki tja.«

Ko je bil zvedel doktor to novost, se ga je polastilo nekaj kakor ljubosumnja; vsa dobra volja ga je minila, in ko se je Bolè trdovratno poprijel zopet razgovora o politiki, je postal

oni jako redkobeseden. Koncem je preskočil naglém k pravdni stvari, ki si jo je bil opoldne izvolil kot povod svojega pohoda na Drenovem ter se potem kmalu poslovil pri prijatelju.

Leta je imel tudi svoja opravila in ga ni zadrževal.

Na poti domov je ugledal Hrast že oddaleč Bolétovo guvernanto z otroki vred. Meden jih je pa spremljal. Onadva sta hodila počasi, le otroka, dve dekletci, stari po osem in devet let, sta skakali po cesti in po snegu kraj ceste ter se dobrega kepali. Solnce je sevalo z zadnjimi žarki čez belo planoto.

Doktorja je v prvem trenutju jezilo, da ga Elza tu sreča.

»Smejala se bo Medenu in meni,« je dejal samprisebi.

Ogniti se ni bilo moči, in naposled — čemu tudi — je mislil dalje Hrast ter jako prijaznega obraza šel znancema naproti.

»Ste li bili pri nas?« vpraša prva Elza.

»Da, da; opravilo sem imel pri Bolétu! Vi pa ste si ogledali vrtnarsko tóplico pri gospodu Medenu!« reče doktor ter pozdravi vljudno. »Vse sem poizvedel na Drenovem!«

»Da, gospod Meden je bil tako ljubezniv, da nam je razkazal svoje krasne naprave. Milica, ne skači tako po snegu!« Rekši prime mlajšo deklico za roko.

Hrast je hotel študirati obraze svojih dveh znancev, a videl je le, da je Meden jako dobre volje, Nemka pa taka, kakršna je bila sinoč. Neprilичno je bilo tudi stati dolgo v snegu, zato se je naglo poslovil.

Tudi Meden se je vrnil; saj guvernanta ni imela več daleč domov. Pri slovesu sta si podala roke, kar je Hrasta zopet neprijetno dirnilo. Molče in naglo je korakal proti trgu, tako da je oni komaj ostajal poleg njega.

»Fino dekle to!« reče zopet Meden ter si mane roke; »jaz ne poznam tu blizu nobene take!«

»Vi se boste še zaljubili,« pravi doktor, »akoravno vedno pridigujete, da vse ženstvo ni počenega groša vredno!«

»Zaljublil? He, he — jaz poznam guvernante; in ta je taka kakor druge!« se smeje oni.

»Tepec domišljavi!« si je mislil Hrast; glasno pa je dejal: »Ste se li že danes o tem prepričali?«

»Vse so koketne in gledajo, kje bi koga ujele!«

»O Elzi tega ne morete trditi, gospod Meden!« oporeka Hrast skoro nejevoljno.

»Ko bi Vas ne poznal tako dobro, dejal bi, da ste se Vi že zaljubili v njo, ker jo tako iskreno zagovarjate,« kriči oni ter se naglas zagrohota.

Hrast bi se bil skoro zardel. Nasmehnil se je posiljeno, a ker sta bila dospela na razpotje, odkoder je vodila stranska pot na Medenovo posestvo, mu je bil prihranjen odgovor.

Poslovila sta se oba s smehom na ustnih.

Doktor je bil storil komaj dobrih sto korakov, ko je postal priča čudnemu, smešnemu prizoru.

Pod malim klancem, čez katerega je držala tukaj cesta, se je vil potočec in preko istega je vodil lesen most z velikimi okornimi držaji. Onkraj mostu je stal, ali boljše, se je upiral suh, košččen konj mučnim poizkusom svojega jahavca, da bi ga spravil čez most. Bodisi, da konj sploh ni rad zaupaval svojih kosti lesenim mostovom, bodisi, da ga je kaj družega strašilo: dalje ni hotel ne z lepo, ne z grdo. Jezdec ga je udrihal po suhih plečih in mu krčevito stiskal pete ob život, pa zaman; konj je jel po rakovo stopati nazaj, in ker je bil ob cesti širok jarek, se je domislil nevajeni jahač, da se je morda možno prekopicniti s konjem vred znak vanj. Skočil je torej raz sedlo, prijel konja tesno za brzdo ter ga udaril z bičem po rebrih in ga tako tiral peš čez most.

Doktor je bil obstal vrhu klanca in se smejal naglas, spoznavši pogumnega jezdeca in njegovo rosinanto.

Bil je davčni adjunkt Megla.

»Dobro, izvrstno!« je klical Hrast; »mislim sem, da boste to suho kljuse na ramo vzeli ter ga nesli čez most. Pa kleka se Vas je usmilila — ha, ha!«

»Ko bi ne bila cesta tako ledena in ko bi bil konj na ostro kovan, bi ga bil pač spravil

čez most!« se odreže Megla resno; »tako pa se je bati, da si kako nogo zlomi, če ga zapodim.«

»Vi se menda bolj za svoje noge bojite, nego za konjeve!« se smeje Hrast.

Medtem je lezel Megla zopet počasi v sedlo.

»Kje ste si pa izposodili to šentano kljuse? Kdo Vam ga je zaupal?«

»Izvrsten konj je to!« odgovori Megla, »ko bi le časi kaj ovsa videl! Kurentov konj je!«

»Kupite mu ga Vi za plačilo, da Vas tako lepo nosi!« se šali Hrast. »Kam pa hočete vendar tako pozno?«

»Prej nisem mogel; v pisarni sem moral sedeti! Po plesu pa je treba malo čistega zraka. Tu doli bom jahal proti Drenovemu.«

Rekši udari konja zopet po vratu ter odjaše v počasnem, težkem dirku. Svoje dolge pete je zopet pritiskal krčevito ob konjev trebuh.

Doktor je s smehom zrl za njim, dokler ni izginil za bližnjim ovinkom ter se potem obrnil proti trgu.

Hipoma ustavi svoj korak.

»Proti Drenovemu! Tako je dejal; kaj vraga, ko bi bil to tretji — nas norcev?« je zamrmral samprisebi ter s porogljivim smehom stopil zopet naglo dalje.

Tako poetičen ni bil več, nego prej na poti iz trga.

IV.

Tisti teden je teklo doktorjevo življenje zopet po starem tiru. Mnoga opravila mu niso dopuščala sezati v mislih vun izza štirih sten temne pisarne, in morda je bil trden sklep njegov ostajati s fantazijo doma. Tudi izprehajat se ni hodil veliko, in kadar je krenil iz trga, se ni obrnil proti Drenovemu. Nekaj dni se je jezil vselej, kadar se je spomnil, kako mladostno je šel onega dne tja vun k Bolétovim, a v četrtek se je že smejal sam sebi, v petek pa mu vsa stvar ni prišla več na misli.

V soboto dopoldne ga pa nenadoma obišče Bolè.

»Doktor, ti jezični doktor,« kliče že med vrati; »pusti akte in pravde in meč pravice vtekni za omaro. Puško vzemi, 'puško svojo risano' — 'Allons, enfants de la patrie'!«

»Kaj pa je za božjo voljo?« se smeje Hrast, »ali je Turek pod tvojim gradom, ka-li?«

»Nič boljšega, prijatelj! Volka imamo v drenovskem gozdu, velikanskega volka, in jutri udarimo nanj!«

»Jutri? Kje bo volk že jutri!«

»Ne daleč! Navadil se je naše okolice. Ves teden prihajajo kmetje k meni pravit, da ga slede; včeraj je vzel gori nad Leskovim brdom tri ovce iz Brnotovega hleva in danes je že hodil okrog naše pristave. Jaz sam sem videl sled v snegu.«

»Torej jutri,« deje Hrast; »ali imaš dovolj gonjačev?«

»Na izbor! Govoril sem z okrajnim glavarjem, in ta razpošlje danes oklic po bližnjih vaseh. Ta gonja se napravi uradno. Zvečer se veda boste pri meni malo počili — če volka dobimo ali ne. Ti prideš gotovo?«

»Sigurno!« odgovori oni naglo, pa takoj mu je bilo skoro žal; izgovoril bi se bil rad, toda domisli se, da je lov na volka glavna stvar in ne večerja pri Bolétu; te se še lahko ogne.

Medtem je bil Bolè že odšel. A še enkrat se vrne.

»Skoro bi bil pozabil. Ta volk mi tiči vedno v glavi. Pomisli, naša guvernanta se hoče v istini učiti slovenskega jezika — jaz pa nimam — sram naj me bo — nobene slovnice v hiši. Imaš li kaj pripravnega?«

Advokat se je nasmehnil.

»Menda imam nekod kaj takega. Ali takoj potrebuješ?«

»Kaj šel! Saj to je le ženska afektacija. Kadar ji bom prinesel knjigo, vselej bo prezgodaj. Pa veš kaj, da ne bom več vezal vozlov v ruto — poišči, poišči tisto knjigo ter jo prinesi jutri s seboj!«

»Bom, če jo najdem!«

Vtem se je Bolè poslovil.

Hrast je sedel zopet k svoji mizi ter pisal dalje; pa ne več nego dve vrsti, zakaj kar sredi

stavka se mu je ustavilo péro. Vrgel ga je na mizo ter stopil pred svojo malo, lepo urejeno knjižnico in jel po spodnjih predalih prebirati in premetavati knjige in zvezke. Dolgo je iskal; naposled izvleče vendar zaprašeno knjigo tam iz zadnjega kota: to je bila iskana slovenska slovnica. Obriše jo lepo in položi na svojo mizo.

Pa tudi tu ni imela miru.

Zakaj doktor je večkrat ponehal v svojem delu, vzel knjižico v roke, naslonil se v stol nazaj ter mehanično prebiral liste. Gledal je, da li nima slovnica kaj nerodnih obstranskih opazk in proizvodov gimnazijalčeve fantazije; zakaj knjiga je bila še iz one dobe.

Adjunkt Megla ga je zmotil v tem opravi-
vilu. Tudi on je bil vabljen na volčji lov, toda puške ni imel. Doktor jih je imel več, in eno si je izprosil zdaj Megla.

Vtem pa je zazvonilo poldne. — —

Druzega jutra okoli devetih je bilo zbranih mnogo lovcev in še več gonjačev, kmetov iz okolice, nad Leskovim brdom, to je dobro uro hoda iz Borja, v gorah, ki se raztezajo na levo od Bolétove graščine. Vsi so ravnali jako tiho, in ko so odhajali polagoma na vse strani na odkazana jim mesta, so molčali vestno. Glavni re-
ditelj in vodja te vojske je bil Bolè, in poznali so ga vsi kot strogega poveljnika. Zastavljali so zaporedom več dolin in jarkov, nahajali tudi v snegu dovolj sledu o volku, a volka samega ni

bilo na dan. Kosmatinec je sigurno čutil nevarnost ter jo ob pravem času popihal čez gore.

Nekateri lovci so bili iz početka silno plahi ter so ostajali rajši bolj v nižavi; med temi sta se odlikovala zlasti Meden in Megla. Doktor je bil bolj pogumen in ognjen, akoravno si je jako previdno izbiral svoja stališča.

Pa ko se je popoldne vedno bolj kazalo, da je vsa gonja zaman in da volka gotovo ni več blizu tod, so postajali oni plašni lovci tudi bolj pogumni in neutrudljivi. Meden je vpil, da treba še v ta in v oni kotel. Megla mu je pa pritrjeval; in taka prememba se je godila z mnogimi.

Pa solnce, ki je svetilo lovcem ves dan, je stalo že na obzorju, in pot do Bolétovega gradiča, kamor so bili namenjeni vsi gospodje, ni bila kratka. Obrnili so se torej proti domu.

Korakali so čez mali greben, ki je bil na obeh straneh gosto porasten z nizkim grmovjem. Adjunkt Megla je bil z nekaterimi drugimi mladimi gospodi že daleč spredaj, ostala družba je šla počasi za njim. Večina gonjačev pa je lezla globoko pod grebenom po ozkem jarku proti dolini. Hipoma zaženo gonjači silen krik, da so lovcem obenem zastale noge.

»To je volk!« je vzkliknil tajnik Koren, ki je stal pred Meglo. Leta je silno obledel. A v enem trenutku so imeli vsi že puške napete, razprostrši se po robu. Megla je tekkel nazaj,

kakih dvajset korakov, ter obstal za široko skalo; gori malo nad njim se je prikazal Bolè ter mihal, naj miruje in pazi. Krik iz doline je še vedno dvojno odmeval od nasprotnih bregov in razločevati ni bilo možno, kaj vpijejo in kličejo kmetje zdolaj. Lovci so bili tudi preveč razburjeni. Megli in morda drugim tudi je bilo srce kakor kladivo gori v vratu in brez sape je poslušal, da li se ne bliža kaj po grmovju. In res! Gosto, s snegom obloženo robidovje je rastlo pod njim, in iz tega so molele pol sežnja visoke mlade smreke. In v tej gošči zaropota hipoma nekaj, kakor bi velika žival rila sem skoz. Dva, tri, štirje skoki — in v tem trenutju plane nekaj rjavega tik pred Meglo iz goščave, sneg se zapraši raz smrečevje in ubogi adjunkt odskoči v groznem strahu in z glasnim vzklikom nazaj v nasprotno robidovje ter se prekopicne znak v sneg in trnje.

A tu počí tudi že Bolétova puška in ta strel Meglo še bolj prestraši; ko je bil zlezal iz trnja, kar raz sebe divja po robu, pustivši klobuk in puško v snegu. Smeh in vpitje Bolétovo in drugih ga naposled vendar ustavi.

»Kaj pa je bilo?« vpraša Koren, ki mu je bil tudi malo brez sape prihitel naproti.

»Volk, volk! V sneg me je podrl, še streljati nisem mogel!« hiti adjunkt ter plaho gleda nazaj.

»No, tu imate volka!« se smeje Bolè ter privleče rjavo žival iz grmovja. »Kaj takega pa

še nisem doživel, ha, ha, ha, kako krasen salto mortale ste napravili, gospod adjunkt. Samo pete so se pokazale v zraku! Da Vas je ta lisjak tako prestrašil! Ravno komaj, da sem ga še ujel s strelom!»

»Ti vražji lisjak!« kolne Megla ter brčne jezno na tleh ležečo žival.

Med glasnim smehom in veseljem drugih je poiskal adjunkt zopet svojo puško in svoj klobuk.

»Lisica nerada naleti tako, kakor je ta storila! To je bilo kar nalašč namenjeno našemu gospodu adjunkt!» deje Bolè ter vrže ustreljeno žival kmetiškemu fantu, da jo nese domov.

Dovtipov in smeha ni bilo konca, ko so bili dospeli lovci že na Drenovo, tako da se je tudi potrpežljivi Megla vendar malo ujezil ter si prepovedal vsako nadaljevanje teh opazk. Ubriniti seveda ni mogel, da bi Bolè ne bil pri obedu še enkrat svoji soprogi in vsem gostom jako živo opisal prizor z lisjakom. Jezilo ga je sedaj samo to, da je bila tudi guvernanta navzočna in da se je brez konca in kraja smejala njegovi nezgodi.

Mnogobrojna družba je bila jako dobre volje. Na gornjem koncu mize, kjer je sedela Bolétova soproga med okrajnim glavarjem in sodnikom, je pripovedoval Majaron zopet o svojih lovskih dogodkih, na spodnjem koncu pa je tajnik Koren zabaval sosede s svojimi starimi študentovskimi dogodbami.

Guvernanta je sedela poleg Medena, drugi sosed ji je bil pa sodnijski adjunkt. Oba sta se trudila biti duhovita. Hudo konkurenco jima je povzročeval na nasprotni strani sedeči komisar okrajnega glavarstva, mlad aristokrat, ki je bil prišel stoprv pred nekaj meseci iz glavnega mesta sem vun na deželo. Poleg onega je imel Bolè svoj prostor, in zraven tega je sedel doktor Hrast.

Leta ni mogel prodreti v pogovoru z Elzo, pa se tudi ni posebno trudil; nekaj besed sta izpregovorila sicer, a njega se je polastil čut, kakor bi se ž njo ne mogel sukati v onem lahkem površnem besedovanju, kakor je to navada v družbah, kjer se govori z edinim namenom, da se govori. Odkar ji je sedel nasproti, ni bil več tako malomaren, kakor nekaj dni prej pri spominu na njo. Nekolikokrat se je sicer prav energično utopil v pogovor z okrajnim glavarjem in hišno gospodinjo, pa kakor onega dne po čitalnični besedi njegove misli, tako so mu silile zdaj oči vsak trenutek h guvernanti. Bila je pa tudi nocoj v priprosti domači opravi še krasnejša, nego onega večera pri besedi; in tudi nocoj je vselej vedela ujeti Hrastov pogled, ne da bi bil kdo drug to opazil.

Po obedu je povabil gospodar goste v drugo sobo na črno kavo. Nekateri so počeli kvartati, drugi so šli pušit v posebno kadilno sobo. Tudi doktor je šel tja, a ker ni našel ugodne družbe, je zopet odložil svojo smodko ter se vrnil v salon.

Pa tudi tu ni bilo nikogar. Sodil je, da najde tu gospodinjo, zakaj o guvernanti je slutil, da ima zdaj posla pri otrokih; a gospa je igrala vist z okrajnim glavarjem, sodnikom in lekarjem. Ko se obrne, da bi šel v igralno sobo, se odpro na drugi strani vrata, in v salon stopi — Elza.

Hrast ji gre naglo naproti.

»Oh, mislil sem, da Vas nocoj ne bomo videli kmalu,« je dejal, »pa zdaj sigurno nimate več opraviti.«

»Zdaj ne ali pa tudi,« meni ona ter ponudi doktorju stol poleg kamina. »Gospa Bolétova mi je dala pooblastilo, zastopati jo tukaj, dokler ni igra končana; torej imam tudi opravilo!« dostavismeje se.

»In jaz sem vesel, da sem prvi, s katerim imate opraviti,« odgovori doktor dobrovoljno ter vzame album z bližnje mize.

Guvernanta je pletla čipke; vsa večerna zabava je imela priprost, domač značaj; saj so bili vsi gospodje v svojih lovskih opravah.

»Da mi ne ostanete edini klient!« nadaljuje ona poredno, »slabo izpričevalo bi bilo to moji sposobnosti —«

»O, dovolite, pokličem Vam celo tolpo!«
Rekši hoče doktor s smehom iz sobe.

»Ne, ne, gospod doktor!« ugovarja ona z neko koketno zaupljivostjo. »Povejte mi rajši, kako ste danes volka lovili!«

»Najzanimljivejše ste že čuli! Kako se je naš adjunkt lisjaka ustrašil.«

»To je moralo biti v istini komično! Volka pa ni bilo?«

»V gozdu je bil sigurno, toda pred nami; zajeti ga nismo mogli. Pa tak dan v gozdu je krasen tudi brez poka, brez zverjadi!«

»Vi ste iskren lovec?«

»Ne iskren in ne strasten! Pa rad grem vendar vun, posebno zdaj po zimi, v snegu! Pomislite: mi sedimo cele tedne v tesnih zadelih pisarnah, študiramo in mislimo vedno, dokler stoji solnce na nebu in še dalj; potem pa — zvečer — sedimo zopet v dima polni krčmi! Ali ni pač fizično živo potrebno, da gremo časi vun na prosto, na plan, v goro, v gozd? In tudi duševna potreba je!«

»Jaz sem pozimi še malo po gozdih hodila! Ves čas svojega življenja sem prebila po mestih, zdaj sem prvič na deželi in tudi dozdej še nisem prišla gori v gozd!«

»O, to morate! Vi ne znate, kako krasno je tam! Vse nizko grmičevje, mlada drevesca, robidovje, vse leži upognjeno k tlom, pokrito s snegom, in po kotih in skrivališčih, ki jih ustvari tako priroda, skače in čvrči edini stržek — vse okrog je tiho, tako čudno tiho! Po golem bukovju se blešči ivje kakor srebro in pod velikimi jelkami je mračno, temno kakor v cerkvi: zgoraj temnozeleni, s snegom gosto zakriti oboki, spodaj lahki beli sneg, iz katerega gledajo mali šopki rjavega resja, in med snegom in obokom veli-

kanska, sloka debela dreves — kakor umetni stebri! — In tudi tu je tako skrivnostno tiho!»

Doktor se je skoro ugrel. Elza je ponehala z delom ter zrla nehote začudena vanj.

»To mora biti res lepo!« reče ona poluglasno in zamišljeno.

»Da, kako poje pač Vaš pesnik?

Da steht im Wald geschrieben
Ein stilles, ernstes Wort
Von rechtem Thun und Lieben,
Und was des Menschen Hort.«

deje skoro prisrčno mladi advokat.

»Zakaj pravite na š pesnik? Saj je tudi Vaš!« vpraša guvernanta.

»Mi nismo Nemci in Vaših poetov si vendar ne moremo svojiti.«

»Ah, pardon! Vi se štejete k Slovenom; to sem čisto pozabila,« se smeje Elza.

Advokatu sta bila ta opazka in ta smeh neprijetna.

»Jaz se ne štejem k Slovenom, gospica, kakor Vi pravite, jaz sem Sloven,« reče resno.

»Čudno!«

»Kaj se Vam dozdeva čudno?«

»Čula sem, da je tu na Kranjskem vsa inteligenca nemška in da se sama šteje za Nemce; in potem ima tu na Kranjskem vsak pravico po svoji volji biti Nemec ali Sloven. Ker pa tako izvrstno citirate naše nemške pesnike, sem mislila —«

»Da se tudi jaz poslužujem te državljanske pravice, na laž staviti rodno mater in svojega očeta,« pristavi Hrast s pikrim posmehom. »Res je, da vsi, kar nas je izobraženih Slovenov, z malimi izjemami menda, poznamo tuja slovstva bolj nego svoje slovensko.«

»Kaj ima slovenski jezik tudi svoje slovstvo?« ga ustavi Nemka z začudenim obrazom; »gospod Meden mi o tem ni vedel ničesar povedati.«

»A, on je torej Vaš učitelj! Žal mi je, a častitati Vam ne morem k tej akviziciji,« se posmehuje doktor še vedno.

Guvernanta se je zardela; a po kratkem molku reče naglo: »Jaz sem Vas morda nehote razžalila? Pomisliti pa morate, da jaz prej, nego li sem prišla sem iz daljne domačije, o eksistenci Vašega naroda nisem mnogo znala. Pri nas smatramo te pokrajine za nemške.

»O vem da!«

»Gospod Bolè in gospa me tudi še nista dovolj poučila; edini gospod Meden se je lotil tega predmeta.«

»In kako Vam je opisal našo čitalnico, kjer ste vendar sami videli slovensko predstavo, čuli slovensko petje?« vpraša Hrast radovedno.

»To je vse izvirno nemško, je dejal, in le slabo na slovensko prestavljeno.«

»O to Vam je izvrsten mož! Pa kaj Vam je povedal o občinstvu, ki ste ga videli v čitalnici?«

Guvernanta se je ozrla nemirno vanj; porogljivi, pikri naglas v njegovih besedah jo je osupnil.

»O le govorite, gospica Elza!« nadaljuje doktor; »pa če tudi ne, morda Vam jaz lahko vse narekujem, kar Vam je oni gospod razodel. Dejal je, da v čitalnico zahajajo le čevljarji in krojači, z gosposko suktnjo opravljeni kmetje in, kako bi rekel — vsake vrste sodrga. Kdor stoji nekaj klinov višje na socialni lestvi, to se pravi, vsaj tako visoko, kakor ta gospod Meden, oni prihaja le, da se mu častita, ali pa morda iz sebičnih političnih ozirov. Ali ni tako govoril Vaš učitelj?«

»Tako blizu pač;« odgovori Elza; »pa pustiva ta predmet!«

»O ne; zakaj pač? Jaz Vam moram vendar te stvari razjasniti,« ugovarja Hrast.

»Drugikrat, gospod doktor! Danes Vas to malo razburja.«

In res je bil razburjen, ta mrzli, mirni advokat.

»Pa nekaj vendar še!« reče zopet naglo guvernanta ter upre svoje modre oči v mladega moža, ki je nemirno premetaval liste po albumu. »Ali tudi Vi sovražite Nemce?«

Gledala ga je koketno, ljubeznivo in ustna so bila malo raztegnjena na smeh, da je bila videti dvojna vrsta njenih svetlobelih zob.

A ta trenutek temu vprašanju ni bil ugoden.

»Tudi!« reče Hrast naglo in odločno ter vstane s stola.

Ko blisk se je posvetilo nekaj v Elzinih očeh, pa ostala je mirno kot prej na sedežu in zrla kot prej v svojega nasprotnika; z nedolžnim, naivnim obrazom je vprašala:

»In zakaj?«

Doktor je bil že zopet popolnem miren; kesal se je, da mu je bila tako naglo ušla ona beseda, in zapeljivi smehljaj krasne deklice mu je sezal do srca.

»Tudi o tem govoriva drugikrat, gospica; ona beseda pa Vam ni veljala; tega mi ni treba omenjati.«

Bil je malo v zadregi ter ne ozrši se v Elzo, je položil album na mizo. Zato tudi lahke zasmehljive poteze na guvernantinem licu ni videl.

»Oprostite me za en trenutek,« je dejal zopet naglo, »v garderobi imam nekaj za Vas!«

Rekši odide vun.

Ona ga je radovedno pogledala, a potem vstala in šla pred veliko zrcalo ob nasprotni steni ter si popravila nalahko lase. Nasmehnila se je svoji podobi v zrcalu ter šepnila predse: »To sovraštvo me miče. Bodemo videli, doklej bo trajalo.«

Hrast, vrnivši se, ji je podal knjižico, ki jo je nosil ves dan v lovski torbi.

»To je slovnica, ki sem Vam jo obljubil po Bolétu.«

»Ah, kako ste prijazni! Lepa hvala Vam. Kadar se vprihodnje snideva, se boste čudili mojemu znanju.«

»Izpraševati Vas hočem vestno.«

V tem trenutju je prišel v sobano komisar, ki se je bil že naveličal pušiti, in za njim še nekaj drugih gospodov; med njimi tudi Megla. Leta in komisar sta se polastila pogovora z guvernanto, in doktor je odšel čez nekoliko časa k igravcem.

V sprednji sobi je srečal Medena, a bil je tako nejevoljen nanj, da je šel molče mimo njega. Oni se za to še zmenil ni; iskal je z očmi Elzo ter hitel v salon.

V Hrastu pa so se budila in bojevala razna čutila, ko je stal za Boletom ter nem gledal, kako kvartajo gospodje pred njim. Igravci so bili utopljeni v igro, doktor pa v svojo ljubosumnjo; zakaj tajiti ni mogel, da vsa jeza, ki mu jo je bila povzročila guvernantina izpoved, ima izvir v ljubosumnji do Medena. Ta mož sigurno večkrat občuje z Elzo! Pa kaj je tebi do tega? — se je vprašal zopet. Da je zaljubljen, kar tako vulgarno zaljubljen, tega sam sebi ni hotel priznati — malo ponosen je bil na dosedanjo nezmagljivost; da jo pa ljubi resno, da se rodi v njem ona globoka, goreča ljubezen, ki le enkrat objame človeka — tega pa si ni mogel priznati, zakaj življenje in družba sta mu bila vcepila preveč frivolnih nazorov.

Samo en trenutek mu je prišla bliskoma ta misel, zaničljivo je raztegnil ustni. Misel je bila s tem zavržena, absolvirana; v prsih pa mu je vendar nekaj ostalo, nekaj težkega, kakor kamen, neka neznana, neumljiva skrb — ali skoro — hrepenenje.

Ta večer se je potem ogibal guvernante, akoravno je večkrat nehote pogledal proti salonu, kadar mu je udaril nje zvonki glas na uho. Videl je tudi pri taki priliki, da je prinesel Meden hipoma dva velika šopa krasnih cvetic v sobo ter podaril enega Elzi; drugi je bil menda namenjen hišni gospodinji.

»Okoren in neroden človek to!« si je mislil Hrast; »zdaj nosi šopke; neprilичno je to in nedostojno.«

Tega pa ni hotel jemati v poštev, da ima Meden kot bližnji sosed in star znanec posebne svoboščine.

Čas je potekal, in lovci so se po čaju, ki jih je ogrel dodobrega, odpravljali domov. Zdolaj je bilo vpreženih več vozov, in na te so sedali gospodje.

Doktor je bil eden zadnjih, ki so pristopali po stopnicah. Pri gospodinji se je bil sicer že poslovil, in Bolè je bil okrajnega glavarja spremil do voza — a doktor se je še obotavljal v garderobi. Naposled ide vendar, a v koridoru sreča, kogar je iskal — Elzo. Bilo pa je, kakor da bi mu bila ona prišla nalašč naproti.

Iz velikega šopa cvetic, ki ga je še nosila v rokah, je vzela dve vijolici ter podavši ji doktorju, dejala šaljivo in s koketno ljubeznivostjo:

»To bodete od Nemke vendar vzeli?«

»Oh, gospica, rekel sem že, da Vam ona beseda ni veljala! Ali mi jo odpuščate?«

»Bog varuj! Zarad nje bodeva še računala!« deje ona napol resno, napol šaljivo.

Pa doktor ni čutil ni enega, ni družega glasu; vse, kar je govorila ona, se mu je dozdevalo le ljubeznivo. Podala sta si roke, in ona je njegovo tudi nalahko stisnila.

Zdolaj so ga že klicali. Skočil je na bližnji lojtrski voz, in potem se je odpeljala vsa družba, vsa najboljše volje.

Tudi doktor je bil zdaj vesel in srečen! Glasan ni bil, nego tiho je sedel na svoji deski, v rokah pa je varno držal svoji dve vijolici. K sreči je bila noč jako temna.

V.

Zakaj nas pač mučijo časi spomini s tako elementarno silo? Kadar jih najmanj potrebujemo, najmanj pričakujemo, stopijo nam pred oko, in na uho nam zvene nekdanji znani, in kakor smo sami mislili, pozabljeni glasovi. Ni treba, da bi človek štel petdeset let in da bi imel za seboj burne ali vsaj nemirne dni; tudi mladega, čigar pot je vodila dozdej vedno po varnem

ravnem svetu, tudi njega posilijo take bridke ure: saj je ni žive duše na svetu, ki bi mogla mirno reči o sebi, da se ji ni ničesar kesati, ničesar sramovati.

Odkar je prinesel oni dve vijolici domov ter ji hranil na oknu postavljeni v kozarec vode, in kadarkoli mu je bil v spominu lahki, mehki stisk Elzine roke, vselej so mu vstajale v spominu podobe iz minulih let in kakor kragulj Prometeja, tako so doktorja ujedali ti spomini že nekaj večerov; zgodaj se je vračal iz gostilne domov, in potem je sedel blizu do polnoči zamišljen pri mizi in semtertja brskal in iskal in prebiral po starih pismih

Bilo je morda pet ali šest let prej. Hrast je bil tedaj koncipient pri znanem advokatu na Dunaju, in kakor je ta čislal Hrasta dobrega, umnega delavca, tako priljubljen je bil mladi doktor v družini svojega šefa. Zato je bilo tudi redno, da je spremljal vsako leto, odkar je bil v tej pisarni — in bil je tam dozdej vsa leta po dovršenih študijah — odvetnikovo družino v poletnih mesecih vun na deželo ter ostajal kake tri do štiri tedne tam na počitnicah. Bila je tu navadno postarna soproga odvetnikova, sin njegov, takrat še vseučiliški studiosus, in dve že omoženi hčeri, ki sta se seveda bolj brigali za svoje otroke nego za drugo družbo. Hrast je torej občeval največ z mladim študentom, s katerim sta ob-

hodila in oblazila vso okolico in vse gore in doline v obližju. Onih prostih par tednov je naglo minilo, in potem se je pričel zanj zopet stari vsakdanji posel.

Pred petimi ali šestimi leti torej — natančnega časa ne vemo več — je stanovala vsa ta družina zopet za nekaj poletnih mesecev v prijazni vili blizu Badna pri Dunaju. Bila je letos mnogobrojnejša nego sicer, zakaj pridružil se jim je bil nekov sorodnik z Moravskega s svojo hčerko.

Mlada je bila ona, menda komaj osemnajstletna, lepa, izobražena in — recimo — duhovita.

Pa čemu bi tu po okoliših pripovedovali? Zaljubila sta se drug v drugega, Hrast in mlada Katinka, in nekega krasnega večera — mesec je sijal jasno na nebu, in mlačna sapa je nosila rožno vonjavo čez sečo — sta hodila po samotnem potu v zadnjem koncu vrta in tu sta se vprvič poljubila.

Pa — je li bila to prava, vroča ljubezen, katero je nosil on v srcu?

Sam si ni bil tega v svesti in se tudi vprašal ni o tem. V Hrastu je tičalo preveč onega, kar imenujemo površno vulgarno: materializem, kar pa v istini ni nič drugega nego — sebičnost, samoljubje. Samoljubni, sebični ljudje pa požrtvovalne globoke ljubezni niso zmožni, premaga jih in stori jih sužnje edina pohotnost.

Hrast je bil tedaj še jako mlad, in ko je znal, da ga dekle ljubi, in ko jima je bilo moči

nekolikokrat se srečati na skrivnem in objeti in poljubiti, je bil srečen in vesel tudi on. Čeravno poln lahkih nazorov, katerih največ mu je vcepila, kakor smo že omenili, lahka družba, si je rekel, da ljubi deklico — saj je bilo to vprvič, da je bil v taki razmeri z žensko. O resnici, o vztrajnosti te svoje ljubezni premišljevali pa ni imel povoda.

Čisto drugačna je bila Katinka. Oklenila se je mladega moža z vso iskrenostjo in zaupljivostjo prve nedolžne ljubezni. Dvojiti o resnici njegovih besed ji ni prišlo na um, in kakor ga je ljubila sama, tako je sodila o njegovi ljubezni.

Njuna razmera je ostala po dogovoru obeh tajna; o prihodnosti pa nista govorila.

Tako so minuli oni štirje tedni, ki so bili odmerjeni Hrastu za odpust; potem je moral zopet v mesto. Odslej sta si vedno dopisovala, zlasti ko se je bila Katinka vrnila z očetom na Moravsko. Videla sta se zadnjikrat v odvetnikovi hiši, kjer se je deklica en dan mudila, pa govoriti nista mogla na samem.

Med dopisovanjem je potekalo leto, in bližali so se zopet gorki poletni dnevi. Odvetnikovi so se odpravljali na odhod — letos so hoteli na Solnograško in tudi Katinko so pričakovali, da jih spremlja tja — doktor Hrast pa letos ni hotel z njimi. Izprosil si je bil odpusta, da gre za nekoliko tednov v domovino, na Kranjsko, ki je že več let ni videl.

Katinki dolgo časa ni pisal, akoravno je redno prejemal liste od nje.

Mislil je preveč o svoji advokatorski preizkušnji, o mestu, kjer bi se naselil, in — da govorimo odkrito — hladan in mrzel je bil postal v svoji ljubezni. Deklica je bila predaleč, in pisma njena, akoravno tako ljubezniva in gorka, vendar niso mogla netiti ognja v njegovih prsih. To je naravno pri takih ljudeh kakor on.

Ko je bil povedal deklici vprvič, da jo ljubi, in pozneje še — nikdar si ni bil prav tega čuta v svesti; morda je nevede sebi in njej lagal; zdaj pa, ko se je jel ogibati nje, tudi ni premišljeval o nagibih.

Šel je torej domov na Kranjsko.

Lesem ni bilo nobenega pisma; saj ubogo dekle, ki si je ubijalo glavo, zakaj in kako je vse to, ni vedelo, kam bi pisalo. Hrast pa si je podaljšal odpust, rekši — da je bolan. Ko je slutil, da mu ne bo več prilike, sniti se s Katinko, se je vrnil na Dunaj, a tam je takoj odpovedal svojo službo. Pridobil si je bil mesto v domovini. Predno pa je odšel, je prejel od ljubice še eno pismo, in to je bilo zadnje. Žal besede ni bilo v njem, niti očitanja; vprašala je le, zakaj je ne ljubi več?

In on?

Odgovoril ji je ter napisal šest dolgih strani; trdil je in se rotil, da jo ljubi, — pa da je vse njuno počenjanje, vsa razmera — brez nade,

brez upanja; da nimata premoženja, da on niti ne ve, kdaj bode samostalen in kdaj si bode pridobil toliko, da bode dovolj dvema. Govoril je, kakor bi bil on žrtev, edina žrtev svojega — poštenja. In koncem je dejal, da je nikdar ne bode pozabil! —

Odgovora na vse to ni bilo, in ko je pol-drugo leto pozneje iz pisma starega odvetnika z Dunaja pozvedel, da se je Katinka omožila, — se mu je dozdevalo, kakor bi ga bil kdo opomnil starih, izdavnih pozabljenih sanj.

Katinka pa je bila vzela bogatega posestnika, toda — starega, bolnega moža.

»Brez premoženja je bila ona,« je pisal odvetnik.

»Brez premoženja!« je ponavljal tudi Hrast, prebravši to pismo ter ga vrgel v predal.

Potem pa ni čul več njenega imena, in tudi sam se je le redkokrat spomnil; da je pa kaj zakrivil, da je grešil proti njej s svojo nezvestobo, tega si tudi nikdar očital ni, zakaj sodil je njo po sebi, in možitev njena mu je še bolj potrdila to sodbo.

Srce se mu pa dozdej tudi ni bilo zopet vnelo.

In zdaj? . . .

Dva večera že se je bil zgodaj vrnil iz gostilne domov ter dal tako znancem povod ugibati in govoričiti o njegovi zamišljenosti in melanholiji, kakor je rekel Megla afektirano.

»Jaz pa vem, kaj je doktorju!« reče drugega večera sodnik Majaron skrivnostno ter iztrka

svojo pipo na tla. »Zaljubljen je, prav v istini zaljubljen! Včeraj mi je cel akt iz pisarne odnesel, in ko sem danes slugo k njemu poslal ter ga za akt terjal, mi je poslal drug akt, ki ga je bil baje predvčerajšnjem pri adjunktju pobasal.«

Družba se je smejala.

»Pa kam, v koga se je zaljubil?« vpraša davčni nadzornik.

»Tega ne vem! Jaz sem le preverjen, da je zaljubljen; drugo je vse brez pomena. Pa čakajte — kaj pa, ko bi ta Bolétova guvernanta . . .?«

»Ni mogoče!« oporeka lekar, »to guvernanto bo vzel Meden! Ves trg je poln tega.«

»Zato se pa doktor Hrast vendar tudi lahko zaljubi v njo,« — ponavlja Majaron.

»Jaz ne verjamem niti tega, niti onega,« pristavi s pomenljivim glasom Megla ter vleče na vso moč dim iz pipe.

»Seveda! Ha, ha!« se oglasi davčni nadzornik; »o Vas, gospod adjunkt, se pa trdi, da ste že dvakrat pali pod Bolétovim gradom raz Kurentovega konja, odkar je ona guvernanta tam.«

»To je grda laž!« se huduje Megla.

»Jaz ne vem; priča nisem bil, toda sigurno je, da ste vsakega popoldne v sedlu in na poti proti Drenovemu! Haha!« se smeje nadzornik.

Vtem, ko je ona družba reševala to za trg jako važno stvar, je sedel Hrast doma ter bral pisma — nekdanje svoje ljubice Katinke.

Dozdaj tega ni bil še nikoli storil, v vseh minulih letih ne.

Ona mehka, gorka ženska roka, ki jo je držal pred nekoliko dnevi v svoji, spomin na Elzin smehljaj, na nje pogled in pa ta močni omamljivi duh vijolic na oknu — vse to je zakrivilo, da so mu vstajali tako živi spomini na oni minuli kratki čas, ko je tudi on objemal in pritiskal k sebi vitko deklico. Nje ni imel, pa pisma njena so ležala v spodnjem predalu njegove mize, v zadnjem kotu, zaprašena in pozabljena; poiskal jih je in bral.

Smeh mu je legel časih okrog usten, a proti polnoči je odrinil te prašne liste od sebe, naslonil glavo v roko ter tako dolgo, dolgo srepro gledal predse.

Pa to ni bila vest, to ni bil več spomin na nekdanjo ljubo: na oknu sta dehteli v kozarcu vode oni vijolici, in na uho mu je zvenel vedno glas: »To bodete od Nemke vendar vzeli!«

VI.

Veliki teden je bil tu. Južen veter je odpravil že prej s polja, brdov in goric vso belo odejo, le tam višje v podnožju planin in po njih se je bleščal še sneg v jasnem pomladanskem solncu.

Tu doli pa je bilo krasno. Vse ceste in steze so bile suhe in gladke, za vsako mejo so moleli šopi rumenih trobentic iz mahovja, tam

pod skalo se je širil beli telog in z leskovja in vrbovja se je usipal cvetni prah.

V borjanski farni cerkvi so se vršile velikotedenske duhovne molitve, in tam se je med pevci odlikoval zlasti Megla. Veliki Palestrinijev »Miserere« je bil njegov ponos; vsako leto se je pripravljaj na to. Kar je bilo študentov-gimnazijalcev doma na počitnicah v Borju in v okolici ali bogoslovcev in celo nekaj vseučiliških dijakov: vsi so peli tam poleg dekana in kaplanov v dveh stranskih klopeh pri velikem oltarju velikotedenske lamentacije. Po cerkvenem opravilu okoli štirih popoldne pa so šli sleherni dan pevci na dekanovo povabilo v farovž; in tam je bilo za nekaj ur vina dovolj in poleg tega sira, kruha in presnega masla; drugega ne — zakaj od srede do nedelje je bil v farovžu strog post.

Pobožnih se je zbiralo vsak dan več k popoldanskemu opravilu; petje, ki ni bilo slabo, je zanimalo posebno ženski spol. Med drugimi je prihajala tudi guvernanta z Drenovega s svojima gojenkama.

Megla jo je ugledal že v sredo v cerkvi in dannadan je bolj povzdigoval svoj glas. Po opravilu je postajal med cerkvijo in farovžem kakor Herkul na razpotju: ali Elza — ali dekanovo vino — na desno ali na levo; tako je ugibal. Pa levica, rekše farovško vino je zmagovalo. Zaraditega pa Elza tudi ni bila brez spremljevalca.

Bodisi naključje, bodisi namen, a sigurno je bilo vendar, da je doktor Hrast redno ob istem času vsak dan zapustil svojo pisarno ter se šetal po ulici proti cerkvi. Srečaval je več znanih gospé in gospodičen, pozdravlja je jih, a ogovoril ni nobene. Pred guvernanta pa, ki je prihajala z Bolétovima dekletoma malo pozneje, je postal in, govoreč nekaj vsakdanjih fraz, se obrnil ter krenil z malo družbo po lepi, suhi cesti proti Drenovemu. Dekletci sta skakali po trati, nabirali cvetice, pobrali tu in tam ob mejah kakega zalizanega polža ter stopali zopet križem čez ozki jarek poleg ceste.

Doktor in guvernanta sta bila pa utopljena v svoje pogovore.

»Zakaj ne prihajate v cerkev k molitvam? Petje je res dobro, in glasovi — kakor bi bili izbrani!« reče Elza, ko sta bila prišla na Veliki petek popoldne iz trga vun na solnčno plan.

»Glavni vzrok je, da nimam časa; tudi jaz ljubim petje, a vendar — ko bi imel tudi časa dovolj, teh lamentacij bi ne poslušal rad.«

»Kako je to?«

»Nekaj čudnega je v teh napevih; rekel bi, da počasi, polagoma omamljajo človeka, takorekoč v prsi, v dušo sezajo — a ničesar ni v njih, kar bi budilo in užigalo fantazijo!«

»A, Vi me spominjate Hauffovega Satana;« reče živo ona, »pa odkrito povedano, do mene te pesmi nimajo takega vpliva, kakor ga opisujete!

V meni ravno fantazijo najbolj budé. Pomislite le oni krasni himnus, s katerim končuje sleherni dan to petje: Vam li ne vstajajo pred dušo morje in gore, narodi vseh stoletij, živali in drevesa in skale in vse, vse poje . . .«

Pogledala je Hrasta.

»Ah, Vi se mi posmehujete, ker mislite, da izvirajo te moje besede iz prenapete pobožnosti! Zagotavljam Vas . . .«

»Ni treba, gospodična!« reče on še vedno v smehu, »osupnilo me je le to Vaše navdušenje.«

»Glejte, oni psalm ima takov vpliv! In če stopim po opravilu vun iz temne cerkve — tu zunaj pa je nebo tako čisto, tako jasno, in pomladansko solnce kliče na dan vso spečo prirodo: potem dvojno čutim in morda tudi malo umem poetično silo teh pesmi.«

Čudno; guvernanta je govorila vse to naravno, mirno, pa vendar gorko; in tudi brez vse umetne koketnosti. Doktor jo je pogledoval od strani, pa zdaj sam ni znal več, zakaj je osupel. Bil je to morda, ker enakega navdušenja ni bil zmožen.

»Ali Bolétovi pričakujejo gostov v praznike?« vpraša, da bi presuknil govor.

»Menda ne; pa gotovega ne vem; Vi boste prišli enkrat popoldne?«

»Bom; ne pogrešate me itak ne gori na Drenovem.«

»Saj še vsak teden ne prihajate.«

»In še to je dovolj jezikom,« omeni Hrast navidez nejevoljno.

»Katerim jezikom?« vpraša Elza ter postane.

»Hudobnim!« reče doktor in gleda v tla, korakajoč počasi dalje.

Elza se je nasmehnila za njim, a potem pospešivši svoj korak, vprašala naivno: »Jaz Vas ne umem; kako mislite to?«

Njemu je bilo že žal, da je sprožil ta pogovor; tu sredi ceste spričo malih Bolétovih dekletic ji vendar ni mogel povedati, da ljudje stikajo njeno in njegovo ime. Kaj, ko bi ga potem ona vprašala: kako on sodi o tem, ali sploh kaj enakega; povedati bi ji moral prikrito ali odkrito, da jo — ljubi! Ljubi? Je li res?

Mignil je z ramama tem svojim mislim in vendar je čutil, da mu bije srce kar gori pod vratom.

»Ali mi nečete odgovoriti?« deje ona kot prej, toda bolj laskavo.

Hrast si je pomagal.

»Vi še ne poznate hudobnega sveta,« je dejal skoro patetično, »izkusili ga bode, toda zdaj ga pustiva v miru!«

Pri teh besedah se niti ni ozrl v njo, in zato tudi porogljivega smehljaja na njenih ustnih ni videl.

A ona je bila hudobna.

»Vi niste prijazni, gospod doktor,« je dejala z očitajočim naglasom; »tu govorite o zlobnih

ljudeh, in sicer tako, kakor bi meni pretila nevarnost, a potem mi zopet vse prikrivate!»

»Tu ni govora o nevarnosti,« oporeka on naglo; »nikar se ne vznemirujte zaradi tega; o priliki Vam bom pač vse razložil.«

Bližala sta se že razpotju, odkoder vodi stranski kolovoz na Drenovo. Naenkrat postane zopet guvernanta.

»Ali verujete Vi v predestinacijo?«

»Kaj Vam je danes, gospodična? Ali prebirate knjige sv. Avguština, ali Vas je Veliki petek tako razburil — jaz Vas ne umem.«

»Ne, ne, doktor, brez šale! Pa vprašala nisem tako, kakor sem mislila. Čakajte, takoj popravim. Ali verujete Vi, da so nam glavne premembe, poglavitni, ali recimo, merodajni dogodki v našem življenju — namenjeni?«

»Nikar si ne ubijajva glave o tem! To so mislili in govorili in pisali že . . .«

»Drugi bolj duhoviti in učeni — možje — seveda, hočete reči,« oporeka Elza; »a iz tega ne sledi, da bi se vsak moral tem avtoritetam, tem filozofom toliko klanjati, da bi mu ne pristovala svoja sodba. Vsak človek ima svoje misli! Odgovorite mi torej!«

»Kaj Vam pomaga moja objektivna sodba?«

»Pomaga? Tega ne! Pa radovedna sem, kako Vi sodite. Jaz imam tu, v tej stvari gotove, stalne nazore.«

Hrastu to modrovanje ni bilo povolji. On sam se z enakimi premišljevanji ni bavil nikdar, in zdaj se ga je ostro polastil čut, da mu guvernant rase čez glavo, ne s svojim izobraženjem, nego s samostalno sodbo.

Pa otresel se je naglo te misli ter dejal po kratkem molku: »Jaz nisem gotov o tem v svoji veri.«

Dalje ni mogel, akoravno bi bil ravno tu rad kaj duhovitega zinil. Jezilo ga je to, in nekako hudobno je vprašal:

»Ali tudi z gospodom Medenom rešete take stvari?«

Ona je čutila posmeh ter mu ravno tako porogljivo odgovorila: »Ne! Ž njim govorim o cveticah, o žitu in poljedelstvu in če hočete tudi o vremenu. Pa on ume vse to!«

»Ne dvomim!«

Šla sta nekoliko časa molče dalje.

»Pa — zakaj Vas zanima ono vprašanje?« povzame zopet Hrast besedo. Ni mogel najti drugega predmeta.

»Čakajte, gospod doktor!« meni zopet ona; »odgovorite mi na drugo. Pa ne smejte se! Ali imate Vi kaj verskega prepričanja?«

Hrast bi se bil v istini skoro na glas zasmejal: tako šegavo se mu je zdelo to nepričakovano vprašanje; samo resni guvernanti obraz ga je zadrževal.

Odgovoriti pa tudi ni mogel takoj. Nameraval je obrniti vse na smešno stran in se rešiti z dovtipom, a njeno lice se mu je kazalo tako odločno in resno, da si ni upal. Storil je nekaj korakov in potem dejal mirno: »Vi hočete resen odgovor? Nekoliko vere imam, kar mi je še ostalo iz mladih let, in vendar, če prav premislim — — malo je te vere ali pa nič!«

»In s čim ste jo nadomestili? Nekoliko filozofije ima vsak človek!«

»Nadomestil? Jaz nikdar nisem čutil te potrebe!« reče on lakonično.

»Torej ste popoln indiferentist.«

»Da, da!« hiti Hrast, zakaj pogovor mu je postajal neprijeten.

»Oh, le čakajte, gospod doktor,« zavrne Elza vnovič; »tu imava še nekaj sto korakov do razpotja in medtem se lahko popolnem dogovoriva o tej stvari.«

On je pogledal po cesti.

»Vi ste prav velikotedensko razpoloženi, gospodična!« reče potem naglo. Začutil je instinktivno, da se guvernanta namerava speti čez njega in da ga je prijela ob njegovi najslabejši strani.

Bil je res verski indiferentist — ta doktor Hrast, in kakor je bil večč v svoji stroki in doma v lepi književnosti — vera in sploh vsa filozofija mu je bila deveta skrb.

Samoljubje pa mu ni dopuščalo, da bi se dal premagati. Vedel ni, kaj hoče guvernanta, a čutil je, da ga namerava nadzirati.

Pa tudi ona je zdaj ponehala. Ugledala je bila nekakov neprijeten izraz na doktorjevem licu in zato je dejala zdaj s smehom: »Prav imate! Veliki petek me je prevzel.«

»Jaz Vas bom kaznoval za vse to — vprihodnjič, ko se snideva gori na Drenovem,« reče Hrast dobrovoljno ter pokaže s prstom gradič, ki se je svetil pred njima na griču v zahajajočem solncu.

»Ni treba prerokovati! Že vem — kako! S slovnico — ka-li?«

»Še ozrli se niste v njo!«

»Bodemo videli!«

Tu sta bila na razpotju. Dekletci sta tekli že daleč pred njima proti domu.

»Lahko noč, gospod doktor!« je dejala guvernanta gladko slovenski ter se nasmejala. Bilo je prvič, da je slovenski govorila. Podala sta si roke, kakor navadno vselej, kadar sta se ločila.

Hrast njene ni mogel izpustiti.

»Gospodična!« je izustil potihem, naglo in skoro hripavo.

Stala sta na prostem polju, niti drevesa ni bilo blizu; gori v oknih belega gradiča se je žarilo solnce, tam v ozadju je šumela voda ob tovarni, in nad njima po nebu je podil gorki jug nekaj lahkih oblačkov.

Elza je povesnila oči, a potem se naglo ozrla gori proti gradu ter izkušala odtegniti roko doktorju. Slutila je, kaj on namerava, a to ji zdaj ni bilo ugodno, ali pa se je zbala, da ne bi bil kdo neprilična priča temu prizoru.

»Zbogom!« je dejala naglo nemški; z lica ji je odsevala lahka rdečica; »v gradu me bodo že pogrešali. Milica! Anica! Čakajta! kam sta hiteli?«

Odšla je urno proti gradu.

VII.

Velikonočni ponedeljek zvečer je bila zopet beseda v borjanski čitalnici; po besedi pa ples. Ta veselica je bila zadnja v zimski dobi in do adventa je potem počivalo društveno življenje. Torej se ni čuditi, da je bila ravno velikonočna beseda vsako leto jako mnogobrojno obiskovana.

Vnanje lice te besede je bilo tako kakor one, ki se je vršila pustno nedeljo zvečer. Tudi nocoj si je bil tajnik Kořen izposodil črne hlače od Megle, in tudi nocoj je bil leta izpil nekoliko sirovih jajc. Toda zdaj se je zgodilo zadnje samo iz preservativnih ozirov, zakaj Megla ni bil hripav.

Neizogibni prolog je govorila nocoj gospodična Filipina Vrtačnikova, ki se izjemoma ni bila skregala z odborom. Sodnikova Marica je imela posla dovolj v gledališki igri. Tu je nastopilo tudi nekaj novih moči: gimnazijalci in vseučiliščniki — študentje, ki so zdaj bivali doma

in ki jih je adjunkt Megla vedno grdo gledal; zakaj kadar so se ti prikazali, je izginila njegova veljava kakor breznov sneg. Toda odstraniti jih ni mogel. Hrast ni dovolil tega, nego še vabil jih je.

Sodnika Majarona je v domišljiji zopet glava bolela kakor na pustno nedeljo, in tudi nocoj je meril zadnjo gostilniško sobo borjanske čitalnice pušeč iz svoje dolge pipe. Prišel je bil malo prej z lova, in zato je umljivo, da je še vedno tičal v visokih škornjih in kratki lovski suknji. Čeravno je koledar oznanil že izdavnica lovcem: palmarum-tralarum — vendar je Majaron ves dan iskal po gozdih in travnikih kljunačev; toda brezuspešno. Zato je bil tudi slabe volje.

In še nekaj drugega ga je jezilo. V prvih dveh sobah so sedeli navadni gostje: učitelji, finančni nadzornik, zemljiški knjigovodja in drugi; a v zadnjo sobo ni bilo nikogar onih, ki so bili poklicani na to mesto; vsi so bili v dvorani. Zato je ostal sodnik sam s svojim pivom, seveda le, dokler je trajala beseda.

Pa tudi pozneje se sobica ni napolnila; zakaj dame so nocoj plesale.

Bolétova gospa in guvernanta sta bili tako-rekoč središče, okoli katerega se je vse sukalo. Gospa je imela nocoj najlepšo in najokusnejšo toaleta, Elza je bila pa navzlic jako priprosti opravi najlepša plesavka.

Bolè je gledal ples do prve kadrilje, potem je šel poslušat sodnika in povesti o njegovih

današnjih lovskih dogodkih. Doktor je pa plesal z vsemi plesavkami seveda, katere so šteje v družine dostojanstvenikov, največ pa z ženo svojega prijatelja Boleta in z Elzo. Pa pri zadnji je imel dva huda konkurenta.

Meden, ki je nocoj izjemno že pol ure pred začetkom besede stražil pri vseh vhodih — je porabljal vsak prost trenutek, ki ga je imela Elza, da je ali govoril ali plesal ali promeniral ž njo po dvorani. Velik, krasen šop redkih cvetlic, ki ga ji je bil prinesel, je vzbujal občno pozornost in pri ženskem občinstvu — nevoščljivost. Takoj za Medenom je bil Megla jako pazljiv, da guvernanta ni ostala nekaj trenutkov sama, in potem — doktor. Leta je bil vsaj toliko previden, da si je že med besedo zagotovil nekaj plesov pri njej, zato je bil njegov tudi kotiljon, ki ga je vodil Megla.

Ples je zaljubljenim ljudem jako nevaren; zakaj gotovo je, da človek med plesom, bodisi že zaljubljen ali ne, govori največ neumnosti. Oh, koliko jih je, ki se trudijo biti duhoviti, dovtipni, a zaman; tako je, kakor bi jim bila pamet zlezla v pete.

In tudi nepreviden, prenagel je človek tedaj, kadar v šumeči godbi suče svojo vitko plesavko ter v rokah in ob vsem životu čuti, kako naglo vre njej kri po žilah.

Gori v kotu dvorane blizu godbe sta sedela Elza in doktor; ne daleč od njiju Bolétova gospa

in njen plesavec Meden. Pozornost vsega občinstva je bila obrnjena v Meglo, ki je sredi dvorane stoječ aranžiral novo kotiljonovo podobo.

»Bom li nocoj tudi prejel eno vijolico iz Vašega šopa?« je vprašal Hrast poluglasno.

»Vam je li mar do nje?« deje ona ter stisne svoj vroči obrazek med cvetice.

»Vi dvomite?«

»Kam ste deli oni, ki sem Vam jih zadnjič ponudila?«

»Hranim ji doma.«

Pogledala sta se: ona njega resno, mirno; on njo nekako zmoten ali v zadregi.

Tu pa je zaklical Megla: »Kotiljon!« Pari so vstajali s stolov ter plesali valček.

Tudi doktor je plesal enkrat po dvorani. Razburjen je bil in težko je sopel; bližal se je že svojemu sedežu, a še enkrat se je zasukal po dvorani.

»Ali mi verujete, da Vas ljubim?« vpraša medtem svojo plesavko; pa ni se je upal stisniti k sebi.

Ona se je zardela, a pogledala ga ni, niti mu odgovorila.

Priplesala sta zopet do svojih sedežev; on zmoten, nem in ves poten; ona mirna, kakor bi se ne bilo nič pripetilo. Igrala se je s svojim šopom in tudi kakor igraje izpulila iz njega vijolico ter jo podala doktorju.

A ozrla se ni vanj.

»Je li to Vaš odgovor?« vpraša on potihem.

»Ali umete ta jezik, ta razgovor? Saj ne veste, kakov pomen ima vijolica!« deje ona šegavo ter mu pogleda od strani v vroče lice.

»Res, da ne,« hiti doktor; »tudi nisem mislil na pomen vijole, nego samo na to, da ste mi podali zdaj to cvetko.«

Elza je malomarno pulila široki svilnati trak ob svojem šopu in se naglo dvakrat zaporedoma ozrla v Hrasta; pa vselej je imel pogled nekaj resnega, celo ognjenega. Ko bi ju bil kdo strogo opazoval in ko bi bil imel dovolj psihologičnega izkustva: nehote bi se mu bil moral vriniti spomin na mačko, ki ima onemoglo miš pred seboj ter se igra ž njo. Pa doktor ni vedel, da je on ta miš. Hotel je ponoviti svoje vprašanje, a v tem trenutku je prišel Megla ter odpeljal guvernantu v sredo dvorane. Doktor je ostal sam ter si igral s pahljačo, ki jo je bila njegova plesavka pustila na stolu.

Ne daleč od njega sta sedela Bolétova gospa in njen plesavec Meden. Njun razgovor ni bil posebno živahen, zakaj Meden vobče ni bil spreten družbenik, Boleška pa je svojo pozornost obračala bolj tja, kjer sta sedela Hrast in Elza. In vedela je dobro, kaj se godi med onima; zakaj ženske imajo v vsem, kar jih le količkaj zanima, boljši dar opazovanja nego mož.

Bolétova gospa ni bila koketna; nihče ji ni mogel v tem oziru kaj slabega očitati; pa jezilo

jo je, da se doktor toliko bavi z guvernanto in da je, kakor je bila ona prepričana — v istini zaljubljen v Elzo. Vzrok te nejevolje pa ni bila ljubosumnja, nego razžaljeno samoljubje. Prej se je doktor Hrast, ki je bil eden prvih oseb tu v trgu in morda v družbenem oziru prvi izmed vseh, sukal osobito okoli nje, in do današnjega dne je bil na vsaki čitalnični veselici njen plesavec pri kotiljonu; zdaj pa si ga je popolnem osvojila njena guvernanta. Zdelo se ji je, kakor bi bila postala nekako smešna, in da se ji rogajo natihem druge gospe in gospodične, katere tudi drugikrat niso smele pričakovati posebnih milosti od doktorja.

Izkušala je prikriti in zatreti svojo nejevoljo; a to ni bilo lahko. Naenkrat se oglasi celo sodnikova soproga, ki je sedela za njo ter gledala strogo in obenem ljubeznivo vsakega, ki je plesal z njeno Marico; leta ji šepne na uho: »Doktor nas pa nocoj čisto pozablja in zanemarja!«

Boleška je stisnila ustni; zdelo se ji je, da je hotela ona reči: »Vas«, a ne »nas zanemarja«. Pa vendar se je naglo in s smehljajem obrnila ter rekla sodnikovi: »Ne, meni se ne dozdeva!«

Nato je tudi ona zopet molčala.

V tem trenutku je opazila Boleška, da podaje Elza doktorju vijolico iz šopa, ter videla njune poglede.

Sklonila se je k Medenu, ki si je ravno s svilnatim robcem brisal pot s čela, in mu rekla potihem in kakor bi se hotela malomarno šaliti: »Vaše rožice rade romajo, gospod Meden!«

Leta se je ozrl naglo na njen šopek, zakaj tudi tega je bil on prinesel.

»Ah, ne bojte se,« se nasmehne ona malo ironično; »te ne ubeže nikamor. Pa druge, druge so silno premakljive.«

Zdaj se je Meden seveda obrnil proti Elzi in ugledal je res vijolico v doktorjevi roki.

»Hehehe!« se je zasmel s svojim rohnečim glasom ter pogledal dvakrat zaporedom oni par in svojo plesavko. Vedel ni, kaj bi odgovoril.

»Pazite, pazite, gospod Meden!« deje zopet Bolétova gospa ter poizkuša svojemu obrazu podeliti nekakšen resen in dobrovoljen izraz, kakor ga ima mati, ki svari svojega sinka, ne da bi ga karala.

Boléški je to jako dobro pristovalo; bila je to edina njena koketerija, a poznal jo je dozdej morda samo Hrast; drugi ne.

»Hehehe!« se je zopet smejal Meden, a potem je dejal vendar samosvestno: »Kaj to? Ena vijolica! Prihodnjič jih bom poslal doktorju cel šop, da ne bo drugod prosil!«

Ona se je morala nehote nasmehnuti.

»Ali menite, da je doktor v istini prosil one rožice?« je dejala potem malo zlobno.

Odgovora ni mogla pričakovati, zakaj tudi njo je odvedel Megla v krog sredi dvorane, kjer se je hotel izkazati s čisto novo kotiljonsko podobo; da bi bila tudi ostala na svojem sedežu, odgovora bi vendar ne bila prejela, ker Meden je popolnem umolknil. Še zasmel se ni.

Ko so si volili malo potem gospodje svoje plesavke, sta menjala svoji dami Hrast in Meden kakor po dogovoru.

Oba sta izkušala pogovor med plesom, pa Meden ni bil nič bolj duhovit nego Hrast, ki se je z očmi ogibal pogledov Boletove gospe.

»Kako Vam dopada današnja beseda, milostiva?« je vprašal z edinim namenom, sploh nekaj izpregovoriti s svojo plesavko.

»Lepa je kakor vse, ki se pod Vašim nadzorstvom prirejajo, gospod predsednik!« odgovori Boleška šaleč se.

»Vi se vedno posmehujete!« očita on.

»Bog varuj! Sami ste prepričani, da je beseda lepa, in doma v skrivnem predalu svoje pisalne mize imate že dopis za »Slov. Narod« pripravljen, ki povzdiguje v tretje nebo vse današnje igravce in igravke, pevce in deklamatorje . . . recite, da ni res!«

Doktor se je smejal.

»Škoda, da naša guvernanta še ni prišla z Vašo slovnico tako daleč, da bi mogla enkrat stopiti na ta čitalniški oder!« je nadaljevala gospa s porednim naglasom.

»Zakaj?« je vprašal Hrast mehanično.
Stala sta že pred njenim sedežem.

»Radovedna sem, kako bi jo Vi hvalili,« reče Boleška potihem; »a propòs, doktor, gospod Meden Vam bo jutri vse pravde odpovedal, katerekoli Vam je izročil.«

Hrast se je zasmel, pa potem vendar nejevoljno mignil z ramami. Te šale so ga jezile, zlasti ker so prihajale od Elzine gospodinje. Odšel je po dvorani iskat si druge plesavke, da zadosti svoji dolžnosti kot društveni predsednik.

Medtem je Meden premišljeval, kako bi najbolj spretno ogovoril svojo plesavko. Zadnje besede Bolétove soproge so mu donele še vedno na uho. Ta mož po svojem očetu, napol kmetiškem bogatašu, ni bil drugega podedoval nego denar, zato se tudi v vsem svojem življenju ni brigal za to, kar imenujejo izobraženi ljudje takt; zakaj tudi tega je treba podedovati!

Že je bil enkrat preplesal dvorano, in ker je še več gospodov čakalo Elze za ples, se je moral požuriti, če je hotel kaj ziniti. In začel je res: »Jaz Vam ne bom več cvetic nosil, če jih boste drugim dajali — gospodična!«

Hotel je to povedati kot dovtip ali vsaj kot šalo, a čeravno je na koncu pristavil svoj neizogibni »Hehehe!« — vendar se mu ni posrečilo raztegniti lica v prijazne dobrovoljne gube. Vsi dotični poizkusi so imeli le ta rezultat, da je bilo videti, kakor bi se hotel zjokati.

Guvernanti ni bilo težko z enim pogledom spoznati, kam meri Meden; in čeravno so bile besede njegove razžaljive, jih ni hotela tako tolmačiti; čemu bacniti bogatega graščaka od sebe?

»Kaj pravite? Tukaj so Vaše cvetice!« reče z naivnim glasom ter dvigne svoj veliki šop.

»Pa eno vijolico ste oddali!«

»Ah, kako ste Vi zaljubljeni v svoje rože! Samo eno vijolico — kaj pa je to!«

Meden je bil udarjen s svojim orožjem. Toda še nekaj ga je bodlo.

»Vas je li doktor prosil?«

»Ah, Vi ste res čudni! Menite li, da cvetice ponujam?«

»Tega ne, tega ne — pa —«

Tu sta bila že na svojem prostoru, kjer je čakal neizogibni Megla, da tudi zaraja enkrat z guvernanto. Podaril ji je mali šopek ter jo zavihtel po dvorani.

Tudi Megla ni bil duhovit družbenik, pa nocoj je bil mnogo bolj energičen, nego njegova dva prednika.

»Ali ljubite cvetice, gospica?« je vprašal, govoreč in naglašujoč svojo nemščino, kolikor mogoče tako, kakor je sam mislil, da je pravilno.

Dobro je bilo, da se je guvernanta med plesom skoro vedno smehljala; zato se ji tudi zdaj ni bilo treba zatajevati.

»O da, da!« reče veselo.

»Jaz tudi, gospica; jaz tudi ljubim cvetice!
In posebno rad jih rišem in slikam.«

»To je lepo!« reče ona, akopram je vedela,
da se Megla laže.

»In še nekaj bi Vas prosil!« nadaljuje on
potihem; »ko bi mi hoteli dati eno rožico iz
Vašega šopa za spomin, prosim, prav lepo
prosim — —«

Elza ni vedela, ali naj bi se smejala, ali
bila nejevoljna.

»Malo nesramno je to!« si je mislila in že
hotela ostro odgovoriti, pa tu se domisli Medena;
in ravno zdaj sta plesala proti njegovemu sedežu.

»Naj bo, ker tako lepo prosite!« reče s
smehom in glasno, da jo je moral čuti Meden,
ter potegne malo cvetko iz šopa in jo poda Megli.

»Pa redu zdaj ne dobite; ta roža velja zanj!«
pristavi potem naglo.

Megli je podrlo sicer to polovico veselja,
toda odšel je vendar ponosno s svojo cvetko.
Meden pa je bil tako zadovoljen, ugledavši tudi
na Meglovi suknji rožo iz svojega šopa, da si
je mel roke ter Boletovi gospe takoj razodel, da
je ona krivo sodila.

»Ste li Elzi to očitali?« vpraša ona začudena
»Seveda!«

»Ah, Vi ste izvrstni!« zakliče gospa in glasan
smeh jo posili.

Pri zadnjem valčku v kotiljonu so volile
dame, in tu je plesal doktor nocoj zadnjič z

Elzo, ker po kratkem počitku so hoteli Bolétovi domov.

»Zakaj mi ne odgovorite nocoj?« je vprašal on takoj, ko jo je prijel čez pas.

Zasukala sta se naglo, in on jo je strastno pritisnil k sebi. Ni mu branila, pa tudi odgovorila ni onemu vprašanju. To ga je še bolj razvnelo.

»Vi morda mislite, da se šalim — ali pa —«
Ona ga je pogledala resno.

»Ali pa — kaj hočete reči?« je ponavljala za njim.

» . . . me ne ljubite!«

Molčala sta oba; samo roko mu je ona stisnila, lahko in mehko; pa pregrelo ga je po vsem životu, tako da jo je vnovič divje in strastno zasukal.

»Nocoj Vam ne morem odgovoriti!« reče ona potem šepetaje in ne ozrši se vanj; »drugi-krat; morda bode kmalu prilika — in do tedaj —«

»Do tedaj?«

» . . . ostaneva prijatelja!«

Pri teh besedah je uprla zopet svoje mirne, modre oči v njegov vroči, strastni obraz.

Te besede so ga nekoliko ohladile.

»Prijateljstvo!« To mu je bil nekako sum-niv izraz.

»Ah, Vi me ne ljubite!« je dejal še enkrat, toda skoro osorno.

Pa ona mu zopet ni odgovorila z besedo, nego z roko, z onim mehkim, lahkim stiskom.

In proti temu ni imel nobenega ugovora Plesala sta še enkrat po dvorani, pa vtem je bil tudi konec kotiljonu. — —

Tam v zadnji čitalnični sobi se je zbrala za kratek čas vsa naša znana družba. Dobre volje so bili vsi razen Boléta, ki je bil danes nenavadno čemerer; še citirati se mu ni ljubilo.

Hrast pa je prisedel zopet k njegovi soprogi ter prepustil guvernanto sodniku in Medenu. Dozdevalo se mu je, da je je gotov, in zato se ga je polastila neka mala reakcija.

Boleška je to zapazila.

»Obžalujem Vas, doktor,« je šepnila svojemu sosedu; »kaj nameravate vendar?«

»O čem govorite?« je vprašal navidez osupel.

»Ah, to dobro znate! Nikar ne siliti svojega lica v tako nedolžne gube. Pomislite vendar — Vi in pa ta uboga, revna guvernanta! Pustite jo — Medenu!«

»Uboga — revna« — to mu je bolj glasno, bolj trdo udarilo na uho nego »pustite jo Medenu«.

Stisnil je ustni, toda ohrabil se je zopet.

»Vi nimate pravice tako govoriti, milostiva,« je dejal naglo, toda jako pohlevno.

»Prav imate! Smete me tudi osorno zavriniti; pa vendar — pomislite malo o svoji lepi prihodnosti, o svoji karieri!«

Govorila je to tako materinsko, zaupljivo, kakor je le ona sama zmožna bila govoriti. In ta žena je bila lepa in še mlada.

Hrast je grizel konce svojih brk ter molčal nekoliko trenutkov.

»Gospa! Milostiva!« je dejal potem naglo; »ali veste, ali znate, kaj je ljubezen?«

»Jaz ne vem, o kakovi ljubezni govorite; ah, zaboga, kako različno je vse, kar se imenuje s to besedo!«

Povesila je nekoliko glavo in lice se ji je zmračilo. Toda nihče ni opazil tega. Tudi ni bilo dovolj prilike, zakaj takoj se je z veselim obrazom obrnila zopet k svojemu sosedu: »Doktor, ne bodiva sentimentalna! Saj sva že mnogokrat premišljevala in reševala take predmete, a vselej sva se smejala. Čemu bi se nocoj ne? In glejte, jaz sem si vedno prisvojevala nekoliko pravice Vam časi več povedati, nego drugi smejo — tako v navadnem družbenem občevanju. Ni li to istina?«

Hrasta je ta laskavi glas premagal.

»O, to znam, da ste mi prijazni! In hvaležen sem Vam!«

»Torej preudarite in premislite!«

Vtem je Bolè naznanil, da je voz vprežen. Drenovska gospoda se je odpravila domov. Tudi Meden je imel nocoj svoje konje v trgu ter je ukazal vpreči takoj po odhodu Bolétovih. Z doktorjem sta se vračala skupaj po stopnicah, po katerih sta bila spremila Bolétove do voza.

»Lepa veselica, lep ples je bil to!« reče Meden.

»Kolikor zmoremo!« pravi Hrast.

Obema pa je donelo na uho drdranje Bolétovega voza po nerodnem, razbokanem tlaku glavne tržne ceste.

VIII.

V teku onega tedna Hrasta ni bilo na Drenovo. Nekaj so ga zadrževala mnoga opravila, nekaj pa se ga je bila polastila čisto naravna reakcija. Ne, da bi bil pozabil Elze, nego vedno pogosteje se je je spominjal, in strast njegova je rastla od dne do dne; pa podobna ni bila več plapolajočemu plamenu, temuč tlela mu je le živo v prsih, in taka je bila skoro še bolj pekoča. Zakaj zdaj mu je bilo misliti tudi o vprašanju: »Se li hočeš ženiti?« In to vprašanje je stalo za njim ko strašilo. Tedaj seveda, ko je guvernanto vrtil v burnem plesu ter čutil njeno gorko sapo ob svojem licu in udarec njenega srca ob svojih prsih, tedaj seveda mu ni bilo do tega, vprašati samega sebe: »Se boš li ženil?« Tedaj ni videl drugega nego Elzo in ni občutil drugega nego sladkosti in bridkosti, ki mu jih je provzročevala slepa strast.

Zdaj pa se je oglasila mirna, računajoča pamet. In njej nasproti si je Hrast redkokrat mašil ušesa. Poleg tega pa so mu hodile po glavi besede Bolétove soproge: »Ta revna, uboga guvernanta! Pomislite o svoji prihodnosti, o svoji karieri!«

Da, da, kariera — tako nekako na političnem polju, to je bilo Hrastu najljubše, najprijet-

nejše sanjarjenje; in za to kariero je treba kolikor-toliko — premoženja. Ubog politik je redkokdaj vpliven. Guvernanta pa nima niti počenega groša! . . .

Tako je premišljeval doktor večkrat sleherni dan onega tedna; v nedeljo popoldne se je pa vendar odpravil na Drenovo.

Kakor je pričakoval, je našel Medena tamkaj. Z Bolétom sta pila črno kavo ter pušila cigarete. Gospe in Elze ni bilo videti.

Bolè je predlagal, da napravijo kratek tarok, in kmalu so sedeli vsi trije pri okrogli mizi, zamišljeni in utopljeni v igro. Čudno, da je bil doktor redkokdaj tako pazljiv pri igri, kakor danes. Čez dobro uro stoprv, ravno ko je bil Meden izgubil veliko igro ter je z nejevoljnim obrazom odštel onima novce — je vprašal Hrast, takorekoč mimogrede, kje je Bolétova obitelj.

»Ah, da! Pozabil sem vama povedati. Vsi so se peljali v Zalog obiskat tamošnjo gospodo. Toda vrniti se morajo pred večerom. Vidva pač ostaneta tu?«

Meden je pritrdil, a doktor se je hotel izgovarjati.

»Opravila imam mnogo!«

»Ah, beži, beži! Svoje kmete lahko jutri dereš, saj ti ne odidejo,« reče Bolè dobrovoljno; »po večerji se pa pelješ domov; zdaj je mesečno.«

Ko se je zmračilo, so pustili karte ter šli pred grad; malo pozneje se je pripeljala gospa

z dekletcema in Elzo. Sklenili so iti v mali prijazni cvetnjak na zadnjem koncu vrta, in tam se je vnel prav živahen razgovor. Pozneje je odšla gospa ukazovat nekaj hišni, in slučaj je nanesel, da se je malo potem prišel tovarniški vodja posvetovat zaradi nekih hrastov z gospodarjem in Medenom, ki je bil tudi nekoliko v trgovski zvezi z Bolétom.

Oba sta šla v grad in guvernanta je ostala sama z doktorjem v cvetnjaku. Svetilnica, viseča s stropa, je brlela slabo, in v to polutemo je seval mesec skoz sprednjo stekleno steno.

Meden je bil odhajajoč tako utopljen v omenjene hraste, da se niti ozrl ni, Bolè pa je postal malo v vratih ter dejal: »Oprosti, doktor, samo za trenutek; takoj se vrneva.«

Hrastu se je dozdevalo, da so imele te besede malo porogljiv naglas. Pa ni odgovoril ničesar.

Oba, doktor in guvernanta, sta molčala dolgo. Sedela sta si nasproti ob okrogli mizi, na kateri je stala velika aloa, in krog nje v malih posodah venec prekrasnih marjetic, hiacint in drugih zgodnjih cvetic. Vonjava, ki je polnila topli zrak, je bila mamljiva.

In vendar se je doktorja polastil neprijeten čut, tako blizu kakor bi bil v ledenici. Streslo ga je dvakrat, mrzlici enako, in sam ni vedel, je li to strast ali bojazen pred strastjo. Ko bi bil sedel poleg guvernante — tega si je bil v svesti — že zdavnaj bi jo bil objel in poljubil,

in to tem rajši in morda tem strastneje, ako bi se bila ona branila; tu pa je stala široka miza med njima, in krasne rože na njej so tako mamljivo dehtele. Do guvernante pa je bilo treba storiti najmanj tri korake, in kolikokrat je človeku v enakem položaju še en korak preveč in nemogoč.

Elza je bila v molčanju trdovratna; neprestano je zrla na svoje čipke, ki jih je pletla tudi nocoj, kakor navadno v prostih urah, pa vendar je bila videti nemirna; ni si upala pogledati Hrasta, akoravno je dobro čutila, da tudi on ne upira očesa v njo, nego da zre nepremično v tla.

»Kako ste se zabavali pri Zaloških?« vpraša doktor prvi, pa ne da bi dvignil glavo.

»Ah, prijetno je tam; družba je jako ljubezniva in meni simpatična,« deje Elza.

»Gospodične so vedno dobre volje! Zlasti Vera, kolikor jo poznam. Pa — kavalerije ni bilo videti?«

Hrast je vprašal to z zlobnim naglasom.

»Jaz Vas ne umem!« reče guvernanta.

»Čudno! Ne veste li, da imajo one gospice največ znanstva med oficirji, zlasti kavaleristi in artiljeristi. Ljudje pravijo, da je ni nedelje brez oficirja — v Zalogu namreč.«

»Mogoče!« pristavi guvernanta malomarno; »toda danes ni bilo nobenega. Tudi govorili niso o takih znancih.«

Doktor je vstal s stola. Ta pogovor, ki se je sukal krog drugih ljudi in ki njiju ni več

zanimal, nego toliko, da sta besedovala, mu je omogočil, da je stopil k stekleni steni.

Ko bi bil govoril o svojih stvareh in o svoji ljubezni, ne bi se bil mogel geniti.

»Krasen večer je to!« je dejal, ozrši se vun v mesečino.

Ona ni odgovorila; položila pa je pletenje v naročaj in zrla v jasno pomladno noč.

Hipno se zgane ter reče poluglasno: »Ali veste, kaj se godi nocojšnji večer? To noč?«

»Ne, ne vem,« odgovori Hrast nekako začuden ter se obrne k njej.

»Seveda, pri Vas ne znate tega; a pri nas v Nemcih —! Nocojšnja noč je Valpurgina noč,« zavrne ona skoro skrivnostno.

»Ah, čul sem o teh nemških bajkah; čudne reči se gode nocoj — da, da, jutri je prvi dan majnikov; nocoj pa živi vse, vse govori, vse se giblje v vsej prirodi, kamen in skala, leskov grm in star, ozebel macesen, marjetica v travi in vse, vse — in copernice letajo nocoj po zraku, kali?«

»Nima li res nekaj čudnega — lepa, prva majnikova noč?«

»Skoro da! A te bajke so umljive; vsa priroda vstaja zdaj, vse dehti in cvete — in ptički stavijo gnezda; povsod se budi novo življenje; tu ni čudo, da si je človek to po svoje tolmačil ter si ustvaril svoje pojme o teh skrivnostno delujočih silah. Mi imamo enake bajke v

prostem narodu — toda Valpurgine noči ne poznamo; na njenem mestu je pri nas kresna noč.«

Guvernanta je bila vstala ter odprla malo okence; gorak južen veter je pihal čez gredice. Peščeno pot proti gradu pa je obseval mesec, tako da je bilo lahko videti, se li kdo bliža od tam cvetnjaku.

»Deževalo bode morda — kaj menite?« reče poluglasno ter se skloni malo vun, oziraje se proti nebu; a takoj upre zopet pogled v Hrasta, poleg katerega je stala.

Njemu ni bilo treba storiti dveh, treh korakov do nje — kdo more trditi, da bi jih bil storil nocoj; zdaj pa je stala deklica poleg njega, skoro dotikajoča se ga.

On je slonel ob debelem, lesenem stebru ter neprestano in molče gledal vun, kam, ali v nebo ali proti gradu ali na pot, tega sam ni znal; čutil je le, da je ona poleg njega.

»Deževalo?« je vprašal ponavljaše njene besede.

In vtem je obrnil obraz k njej.

Guvernanta pa je slonela že zopet v oknu ter zrla kvišku v oblake, ki jih je gonil jug v redkih gručah po nebu.

»Elza!«

Rekel je to tako tiho, šepetaje, da je neumljivo, kako ga je mogla čuti; pa čula ga je dobro. Zgenila se je malo, pa slonela venomer v oknu.

Ženska je čudna stvar. Ne govorite mi, da jo omami duhovitost, lepota, in da ji ljubezen šine kar tako z jasnega v srce — seveda, ljubezen! Duhovitost, lepota — smešno! Priložnost — ona jim je pogubna.

Doktor tudi ni vdrugič izustil njenega imena.

Položil ji je roko okoli pasa — strast, polutema in mamljiva vonjava cvetic, vse je vplivalo nanj; in v istem trenutku mu je slonela deklica na prsih, glasno ihteča se, ter zakrivala obraz z obema rokama. Snel ji je roke raz lica ter jo poljubljal strastno. Pa izvila se mu je iz rok.

»Elza, recite mi, da me ljubite,« je hitel on: »kolikrat sem Vas že prosil tega, in Vi veste, da Vas ljubim, bolj nego . . .«

»Stojte, doktor,« reče ona z lahkim smehljajem; »obljubila sem Vam odgovora, toda prej moram vedeti, ali Vam ga pristuje zahtevati!«

»Elza!« deje Hrast očitajoč.

»Ste si li popolno v svesti svoje ljubezni?«

»Kaj zahtevate, da Vam jo dokažem?«

»Ničesar zdaj! Edini čas mi jo bo dokazal.«

»Jaz Vas ne umem!«

Doktor res ni vedel, kam meri ona.

Guvernanta pa je stopila naglo v drugi konec cvetnjaka, kjer so nad toplico cvele mnogovrstne pozne rože. Odrgala je malo cvetoč cyclamen ali korček ter se vrnila k doktorju. Gredoč mimo okna je pogledala vun na pot, da li nihče ne prihaja.

»Vzemite to cvetko, doktor! Ali veste, kakov pomen ima? O, tega ne veste! Udanost in potrpežljivost — pomenja ta cvet. Hranite to rožo; in kadar Vam bom podala drugo enako, tedaj . . .«

»Tedaj?« je vzkliknil on nestrpljivo.

»Tedaj Vam odgovorim, ali pa mojega odgovora želeli ne boste!«

»Čemu to igranje!« ugovarja Hrast.

»Ah, Vi se bojite kake romantične burke,« se nasmehne Elza; »verujte mi, nič romantike, nič poezije! Samo malo potrpljenja in nekoliko — stanovitosti je treba!«

»Vi mi ne zaupate!«

»Potem bi Vam tudi te cvetke ne ponujala!«

Stala je pred njim s sklenjenimi rokami in zapeljivi smehljaj ji je igral na ustnih. Doktor se ni mogel premagati: objel jo je vnovič, in zdelo se mu je, da sta drug drugega poljubila; pa zmoten je bil tako, da se je stoprv na živahen opomin Elze, ki je bila čula korake in govor od grada sem, vrnil na svoj stari sedež. Ona je vzela zopet pletenje v roke, Hrast pa je naglo spravil korčkov cvet v listnico. Toda svoje razburjenosti ni mogel tako naglo zmagati, niti prikriti; ugodno je le bilo, da sta se Bolè in Meden, ki sta malo trenutkov pozneje stopila v cvetnjak, še vedno živo razgovarjala o omenjeni hraščini.

Takoj potem je odšla guvernanta v grad po svojih opravilih.

Ostali večer je potekel brez zanimljivega dogodka; edina Boleška je slutila nekaj, zakaj doktor se ji je zdel nenavadno zgovoren.

»Nekaj hoče prikrivati,« je sodila in morda je bilo res to vzrok Hrastove nenaravne veselosti.

Pa še nekaj je bilo hišni gospodinji sumnivo: doktor se je namreč pri večerji Elze skoro ogibal; niti deset besed ni govoril ž njo.

Dobro oko glede slabosti in skrivnosti drugih — to ima vsaka ženska.

Tem veselejši je bil Meden, ki je vsled previdnosti hišne gospodinje sedel poleg guvernante; pa tudi njena bližina ni zaprečila, da bi ne bil pričel dvakrat ali celo trikrat pogovora z Bolétom o lesni kupčiji. Kramarske narave tudi ljubezenska strast ne uduši.

IX.

Majnikovi krasni dnevi so potekali enakomerno nad Borjem, kakor vsi drugi vsega dolgega leta. Saj je pa tudi vsa okolica in leža našega trga jasno svedočila, da je tu ustvarjeno vse le za nekako neizogibno enakomernost in lahko površnost. Oni nizki holmi kroginkrog s svojim svetlozelenim bukovjem, napol razprostrta ravan na vseh straneh, mala mirna vodica, ki goni nekaj mlinov in žag — vse to ne provzročuje globokih vtiskov. Snežene planine — oh, kje so tam daleč v ozadju, in jezera tudi ni, takega

skrivnostnega jezera s tolmoni, prozornimi morda nekaj sežnjev globoko — potem pa temnimi in brez dna. Je li čudo, da tudi vsi dogodki v naši povesti teko tako polagano, enakomerno in da ni burnih prizorov, niti ognjenih besed? Jezera ni, skrivnostnega globokega jezera s temnimi tolmoni!

In vsi ti pogovori, to besedovanje, kako površno, brez jedra, brez duhovitega zrna je vse to! Škoda, pa naši Borjani so taki, in drugačnih ne smemo risati. Morda bo pa vendar kdo našel samega sebe v njih, sicer ne po licu, pa spoznal se bode ter dejal: da, taki smo!

Mesec majnik je potekal, in zadnji njegovi izredno gorki dnevi so prinašali nekaj novega Borjanom. Nekaj tujih rodbin je dospelo semkaj, da prebijejo poletje v zdravem zraku na deželi. Stanovanje se je lahko dobilo, do železnice tudi ni bilo daleč, in zato so taki gostje že več let obiskovali Borje.

Tudi Meden je rad oddajal stanovanja v svojem gradiču ali pa v lepi, prostorni pristavi, oddaljeni kake četrt ure od grada, kjer je bil nalašč za tujce pripravil nekoliko sob. Kadarkoli se je prikazal tuj obraz v ozidju borjanskega trga, vselej so imeli naši znanci. zvečer pri pivu veliko posvetovanje, kdo je pač ta tujec, odkod je in kar je bilo najvažnejše — je li bogat ali ne. Sodnik Majaron se je brigal za vse lastnosti vsakega prišleca, adjunkt Megla pa samo za

ženstvo. Drugi so uvrstili svoje zanimanje med ta dva različna pola. Ta radovednost je bila pa tako živa, da se je baje pred nekaj leti sodnik Majaron že resno posvetoval s svojim adjunktom, ne bi li bilo umestno nekega tujca zapreti kot gotovega ogleduha, ker koncem družega dne svojega bivanja v Borju še ni bil stopil na ulico, in nihče ni vedel njegovega imena. Tudi okrajni glavar in župan sta stikala glavi, k svoji sreči pa je prišel tujec tretjega dne zjutraj na pivo in golaš v gostilno in tam se je izpričal kot star penzioniran stotnik, ki ga je dva dni po glavi trgalo.

Nocoj je Majaron prvi sprožil pogovor o tujcih.

»Ta Lah, ki meni nasproti stanuje, je jako originalen,« je dejal, iztrkavši po stari navadi svojo pipo pod mizo; »ves ljubi dan sloni v oknu ter puši cigarete in gleda v moje stanovanje! Jaz bom okna zagrnil!«

»Morda hoče gospici hčerki dvoraniti?« omeni Hrast, ki je imel privilegij izreči kaj takega.

»Saj je oženjen!« deje sodnik s smehom.

»In kako lepo ženo ima!« vzklikne Megla z drugega konca mize; »vsak dan se trikrat preobleče.«

»Kdo?« vpraša davčni nadzornik.

»Inu — ona!« reče adjunkt nejevoljno.

»To še ni dovolj za lepoto!« omeni Majaron; »toda gospod Megla ima prav; ta žena je

res lepa. Vi je še niste videli, doktor; toda povem Vam, da je krasna. Često me spominja one lepe francoske markize v Slatinskih toplicah . . .«

»Ki ste jo hoteli odpeljati, pa novcev niste imeli!« ga ustavi Hrast naglo, da zapreči povest, ki so jo vsi od besede do besede napamet znali.

»Res da! Ah, saj sem Vam menda že pripovedoval o tem! Toda — ta Lahinja je popolnem taka ko tista markiza!«

»Preveč otrok ima, da bi bila interesantna,« reče doktor malomarno.

»Potem Vam bo druga bolj dopadala, ki je danes prišla na Medenovo pristavo,« reče skrivnostno davčni nadzornik v svesti si, da pove nekaj čisto novega.

»Kaj? Kdo? Odkod?« so povpraševali od vseh strani.

Tudi Hrast je bil radoveden.

»Da, da! Danes popoldne sta se pripeljala dva tujca, gospod in gospa, s postaje naravnost na Medenovo pristavo.«

»Ste li poizvedeli, odkod sta?« sili Majaron.

»To seveda!« odgovori oni ter si prižiga novo smotko. »Iz Gorice sta prišla!«

»Ah — iz Gorice! Že zopet Lahi!« meni zaničljivo sodnik ter se nasloni zopet nazaj ob zid.

»O ne Lahi! Oba sta iz Nemcev. Čez zimo sta bivala v Gorici zaradi njegove bolezn; on je star in bolehen, ona pa mlada in krasna.«

»A!« je vzkliknil Megla.

»Stanovala pa sta v Gorici v Medenovi hiši — saj veste, da ima tam Meden hišo — in zdaj, ko jima je tamkaj prevroče postalo, sta prišla semkaj ter ostaneta baje do jeseni.«

»A!« je dejal zopet Megla, toda bolj potihoma.

»Kje ste pa vse to poizvedeli, gospod nadzornik?« se čudi sodnik.

»To ni bilo težko!« se smeje oni; »Medena sem srečal po naključju, in ta me je poučil.«

»Videli ste oba?« vpraša Megla.

»To seveda! Tako, kakor zdaj Vas! Jaz stavim, da se bo naš adjunkt tudi v to lepoto zaljubil, kakor v —«

Lekar, ki je dozdej molčal ter obiral pečnega piščanca, dregne s komolcem nadzornika v rebra; pa ta se je bil tudi že sam domislil, da sedi nocoj doktor poleg njega ter ni končal svojega stavka. Drugim je bilo tudi prav tako, najbolj pa Hrastu samemu, ki je čutil, kaj je hotel reči nadzornik.

»Vi tudi mislite, da me vsako lice zapelje,« deje vtem Megla afektirano.

»O ne, toda narobe,« se smeje nadzornik.

»Vi ste zmožni vsako lice zapeljati.«

Megla ni mogel drugače, nego smejati se z drugimi vred, akoravno na svoje stroške.

»Torej iz Nemcev sta ona dva?« zavrne zopet sodnik pogovor na stari predmet.

»Gotovega ne vem, ker sem tudi pozabil natanko povprašati. Toda čakajte — ne bo tako; ime njihovo je slovansko, kakor sodim; e, saj sem ga zapisal,« hiti nadzornik ter išče po listnici.

Doktorja vse to ni posebno zanimalo; pil je mirno svoje pivo ter prebiral malomarno liste starih novin.

»No, tukajle je ime; nemško ni, Ilovski se zove,« pripoveduje nadzornik drugim.

»To je poljsko ali rusko, morda tudi češko,« modruje z imenitnim obrazom Majaron.

Drugi, o slovanščini nič bolj poučeni nego sodnik, so prikimovali molče.

Hrasta pa je nekaj po vsem životu stresnilo. Vrgel je časopis na mizo ter vzkliknil: »Kako, kako?«

»Ilovski; gledite, tu je zapisano!«

»Ilovski, Ilovski!« je ponavljal Hrast potihem; »kje sem jaz čul to ime?«

»Morda jih je več na svetu,« meni sodnik. »Z imeni je tako, kakor z obrazi: človek jih lahko zgreši.«

»Pa bogati ljudje so to; slugo in služkinjo imajo s seboj. Otrok pa ni,« nadaljuje nadzornik svoje pripovedovanje. »Meden je tudi nekaj pravil, da gospa ni posebno srečna videti.«

»Oh seveda, Meden! Ta se pa razume na take diagnoze!« se posmehuje doktor, da bi prikril nemir in zamišljenost, ki sta ga hipno navdala.

Čudna slutnja se ga je lotila. Ko je zrl predse na rdeči prt ter prebiral krušne drobtine, je vstajala pred njim zopet mračna podoba one deklice, ki jo je on prvič ljubil, a potem tako brezobzirno zapustil. To je njeno ime, ki ga nosi ona zdaj po možu: llovski!

Morda pa moti samega sebe — morda je to ime onemu le podobno; doma hoče takoj poiskati ono odvetnikovo pismo, edino, v katerem stoji pravo ime gospe — Katinke. Ni mogoče, da bi bila ona tukaj! Pa ona — lepa in mlada, mož pa star in bolehen in — bogat. In ime je res skoro enako!

Nejevoljno je potegnil uro iz žepa; zgodaj je še bilo, in drugi bi se čudili, ko bi že odšel. Pa gotovosti je treba, je li Katinka res — llovska.

Družba je že zdavnaj reševala čisto druge predmete, tudi nam ne zanimljive, ko je Hrast še vedno strmел v rdeči namizni prt ter prebiral drobtinice.

»Doktor še zdaj ni gotov z onim imenom,« reče čez nekoliko časa Majaron; »to morajo biti prav zanimljivi spomini, ki Vas vežejo na nekega llovskega!«

»Ah, kaj še!« zavrne oni nejevoljno, »jezi me, da se ne morem domisliti osebe, ki je menda nosila to ime; pa tudi tega ne vem gotovo. Povejte, gospod nadzornik, kakov je ta tuji gospod?«

»Povejte rajši, kakšna je ona; to bode nas — in morda tudi doktorja — bolj zanimalo!« se smeje Majaron.

Hrast se je skoro zardel, akoravno je vedel, da sodnik pri svoji šali nima drugega namena, nego kar šaliti se tjavendan.

»Ko bi jo mogel opisati! Videl sem le polno, mladostno postavo in pa dvoje živih, črnih oči; v obraz je bila bleda —«

»Pa lasje, lasje!« hiti doktor v začudenje vseh navzočnih; »kake barve so lasje?«

»Teh pa nisem videl! Toda stojte, meni se zdi, da ima prav rumenkaste, svetloplave — oh da, da; še čudno se mi je zdelo — črne oči in tako svetle lase!«

Hrast je navidez malomarno odkimal, a zobe je tiščal vkup in rekel bi bil kmalu naglas: »Ona je — Katinka je!«

Ne dolgo potem je odšel domov; tam pa še niti klobuka, niti vrhnje suknje ni odložil, nego iskati je jel po predalih svoje mize ter naposled res izvlekel ono pismo.

Tu pa je stalo ime Katinkinega soproga: Ilovski.

»Ona je, ona je!« je sikal Hrast med zobmi.

To noč dolgo ni zatisnil očesa in zadnje njegove misli niso bile pri Elzi, nego tam gori daleč na Dunaju in v Badnu in naposled na Medenovi pristavi.

X.

Pristava Medenova je bila, kakor smo že povedali, oddaljena kake četrte ure hoda od njegove graščine in je stala na zelenem holmiču

onkraj malega potoka, ki je gonil malo niže Bolétove pile. Lega njena je bila skoro lepša ko gradičeva, akoravno se je takoj ob zadnjem koncu poslopja pričel že gost bukov log, ki je prikrival razgled na daljne gore. Iz onega loga pa je vodila stezica po holmovem grebenu navzdol v sotesko, po kateri je poleg omenjenega potoka tekla okrajna cesta.

Ne daleč od mesta, kjer sta se stikali cesta in ona steza, je stala ob potokovem bregu borna lesena kovačnica, združena z ravnotako bornim lesenim hramom; edino ognjišče s stransko steno vred je bilo zidano.

Tamkaj je vlekel dan na dan svoj kovaški meh ter koval, kalil in brusil svedre stari kovač Tileh.

To vam je bil čuden možič; bavil se je samo s svedri, kaj drugega ni hotel izdelavati; in v ostri, dovtipni besedi je bil vsakemu kos. Premagala ga je edina njegova »baba«, kakor je sam v slabih urah potrdil; toda ona ga ni zmagovala z jezikom, kakor bi morda kdo sodil, nego s polenom, ker je bila telesno močnejša. Otrok nista imela in živela sta izvzemši nekaj nesrečnih hudournih slučajev, v katerih se je redno izpričala nadvlada matere kovačice, prav v miru in v sporazumljenju.

Ta žena kovačeva, Barba ji je bilo ime, je opravljala tudi redno leto za letom gori na pristavi pri tujcih službo postrežnice; pa ne, da bi kdo

misli in sodil o kaki posebni izurjenosti te žene in imenitnosti te službe; nego vse njeno poslovanje se je združevalo v tem, da je po bližnjih vaseh prekupovala maslo, jajca in kuretino, nabirala jagode ter potem te in enake tvarine kot po Medenu pooblaščená prodajavka ponujala in oddajala z malim dobičkom tujcem na pristavi.

In kadar je kako šestico več zaslužila, nego je bila izprvega računala, potem je kupila za njo žganja ter ga prinesla domov Tilhu. Leta je pa hvalil v dobrih urah Barbo rekoč: »Moja baba je več vredna in boljša nego pol grunta!«

Tako je šlo leto za letom.

Nikdar pa še kovačica glede tujcev ni bila tako razdražena nego letos. Tri dni sta že prebivala dva tujca, gospod in gospa, na pristavi pa dozdej še ni imela prilike izpregovoriti z enim ali drugim; le ohola služkinja, ki je obenem opravljala kuhinjska opravila, je kupovala jajca in piščeta od kovačice, z drugim pa ni bilo moči govoriti; to je bila škoda Barbi, ker ona je najskopejšo gospo vedela pripraviti do tega, da je dobila od nje kako staro obleko ali ruto; vse ji je dobro prišlo. Tudi glede nemškega ali laškega govora Barba ni bila v zadregi; vsako leto je vedela nekaj besedi več in jih je porabljala na pravem mestu.

Proti večeru tretjega dne po prihodu llovskih na pristavo je pilil Tileh velik sveder, ki ga je bil izdelal na Bolétovo naročilo za vrtanje

lesenih cevi za vodomet. Vrata kovačnici so bila odprta, ker bi bilo malo, zaprašeno in z brezštevili vilnimi pajčevinami prevlečeno okno branilo tudi najjasnejšemu solnčnemu žarku, ko bi bil segel popoldne v to samotno sotesko; zato je Tileh sedel na širokem neokretnem pragu ter sukal in pilil svoj sveder.

Kar ga pokliče nekdo:

»No, Tileh, kaj pa bode s tem?«

Kovač se ozre na cesto ter dobrovoljno pokima z glavo, obenem pa pljune predse.

»Borovce bodo vrtali gori na Drenovem; za vodo, ka-li!«

Rekši to, zastavi zopet svojo pilo, ne meneč se za prišleca.

Leta pa je stopil bliže.

»Ah, da, da,« reče ter potrka s palčico ob železo, »vodo bodo s hriba napeljali v grad!«

»To Vi bolj veste, gospod doktor, ker ste vsak dan gori v gradu. In pa dobra prijatelja sta z gospodom drenovskim!«

»To seveda,« deje Hrast, zakaj ta je stal pred kovačnico; »povejte, Tileh, koliko časa kujete tak sveder?«

»Tak sveder?« ponavlja kovač; »verjemite mi, da je Bog prej svet ustvaril, nego se naredi tak sveder; in ko bi bil Bog hotel še tak sveder ustvariti, bi bil ves osmi dan za to namenil; ničesar drugega bi ne stalo o istem dnevu v Svetem pismu.«

Hrast se je smejal.

»Čemu se smejete! Tu ni treba nič smeha; Vi ne umete tega, gospod doktor. Ko bi Vi kovali sveder, bi tudi ukrenili tako, kakor mati županja z bukvami.«

»Kako pa so storili mati županja?«

»I, v cerkvi so brali iz pozlačenih bukev, pa so jih narobe držali; in ko jih je soseda opozorila, so pa dejali: Glej, glej, gotovo so mi jih otroci doma nalašč narobe obrnili.«

»Vi ste pa res tič, Tileh,« deje Hrast med glasnim smehom; »kje jih pa pobirate take govorice?«

»Kaj ne! Dobro je le, da so bili moja mati prej na svetu nego jaz! Bog zna, česa bi jih bil še jaz naučil!«

Kovačevi dovtipi so vplivali na Hrasta. Prisedel je na debel hrušev hlod, ki je ležal kraj praga ter vprašal: »Kje imate pa ženo — Barbo?«

Oba, kovač Tileh in žena njegova, sta bila znana v Borju. Pa kovaču se je vendar čudno dozdevalo, da borjanski doktor počiva pred njegovo kočjo. Dozdaj se je bilo v teku treh let to samo enkrat zgodilo, in to tedaj, ko se je Tileh pravdal z Medenom zaradi steze čez greben proti pristavi; tedaj je bil prišel ta Medenov doktor ter ž njim vse poravnal. Kovač je seveda pozneje zvedel, da bi bilo bolje zanj, ko bi se ne bil podal, pa storjeno je bilo storjeno, in zato

se tudi ni jezil ter ni postal sovražen niti Medenu, niti doktorju.

Danes je bilo pa vendar čudno, zakaj seda doktor zopet na hrušev hlod, ko se Tileh ne pravda niti z živo dušo na svetu.

»Žena? Barba?« je ponavljal po svoji navadi; »i, na pristavo je menda nesla jajca, ka-li!«

Pritem pa je vlekel pilo gorindol po svedrovem ušesu, da je Hrastu po kosteh letelo.

»So li zopet tujci tamkaj?« vpraša le-ta.

»So, so!«

»Lahi?«

»Vrag ga vedi!«

Hrast je čutil, da kovaču nekaj ni pogodu, toda zastonj je ugibal, kaj in kako.

»Hočete li eno zasmoditi?« deje ter ponudi Tilhu smotko.

Ta jo namuznivši se vzame ter jo položi na klop poleg korita.

»Ta sveder bi dal, ko bi vedel, česa hoče ta škric?« Tako je ugibal Tileh samprisebi.

»Ste li že videli to tujo gospodo, odkar je tu gori na pristavi?« prične zopet doktor ter si prižiga smotko.

»Oh, ta tiči v svojih sobah kakor krt v zemlji. Še moja baba ni drugega videla nego kuharico. Bogati pa so; plačajo, kar je prav, in ne trgajo krajcarjev kakor Lahi.«

»Torej niso Lahi!«

»Morda res ne. Pa zakaj ne greste gori? Tak gospod ko Vi gre, kamor hoče.«

Hrast se je skoro zardel.

»To ni tako, Tileh!«

»I, zakaj ne; saj ne bodo rekli, da ste se prišli ženit, ker menda ni deklet gori!«

Ko bi bil kovač opazoval doktorja, in ko bi bila njegova izkustva sezala tudi tako daleč, bi bil zdaj po rdečem Hrastovem obrazu marsikaj sodil.

»Kako ste se pa vendar Vi ženili?« vpraša doktor ter vstane.

Rekel je to, ker v svoji zadregi ta trenutek ni vedel druge besede.

»Kako? Vraga! Kakor drugi! Tako gotovo ne kakor Adam v rajju, ki je jemal svoje rebro brez dote!«

»Haha, torej doto ste tudi priženili?«

»Eh, bikov loj, jelšev plot pa babja dota: to je vse eno; nobenega teka nima.«

»Pa ko ste jo dobili, Vam je vendar teknila.«

»Mislil sem res, da je bogvekaj, ko je baba donesla svojih petdeset goldinarjev dote in eno brejo kozo! Pa saj tudi krtina misli o sebi, da je Šmarna gora.«

Doktorju je bil pogovor zopet povolji, pa vendar se je jel ozirati proti nebu; mračilo se je skoro. Nekaj bi bil sicer še rad povpraševal, in tudi kovač je še vedno ugibal, kaj pomenja to

postajanje in govoričenje Hrastovo, a nihče njiju se ni drznil stopiti za korak bliže svojemu namenu.

»Mračno bo že!« reče doktor.

»Da, da; izprehodili ste se že, gospod!« veli oni; »pol ure pa boste še potrebovali do trga.«

V tem trenutku so se pa začuli človeški koraki in ropot malega voziča sem od gorenje strani ceste, ki je delala za Tilhovo kovačnico oster ovinek, tako da prihajajočega od te strani ni bilo moči prej opaziti nego v trenutku, ko je bil že skoro poleg kočē.

Prizor, ki se je pokazal očem naših dveh znancev, je bil pa v istini za ta kraj nenavaden.

V širokem stolu na kolesih je sedel bled, postaren gospod, do podbradka zavrt v debelo odejo; očitno je bil silno bolehen in slab. Stol pa je rinil sluga počasi po gladki cesti.

Poleg stola je stopala mlada dama. Bila je temno opravljena; lahek plašček, ki ji je kril ramena, ni mogel skrivati mladostne, gibčne, pa vendar polne postave; šla je razoglava ter v roki nesla širok slamnik. Na rame pa so ji padali krasni, gosti, plavkasti lasje; obraza je bila bledega, pa izredno lepega, in ta obraz je jasno pričal, da lastnica njegova še ni prekoračila prve polovice dvajsetih let. In akoravno tako mladostna, vendar ni niti kazala, niti imela že na prvi pogled nič dekliškega. Vsa trojica je šla počasi in molčé mimo kovačnice.

»Tole je menda gospoda s pristave,« je zagodrnjal Tileh ter jih zvedavo ogledoval.

Hrast pa je na prvi pogled vedel, kdo je pred njim; mračilo se je sicer že, toda svetlo je bilo še dovolj za tako opazovanje. Bled in kakor okamenel je stal mladi mož ter upiral žareče oko v mimogredoče; v roki pa je krčevito stiskal palico ter brskal ž njo po pesku pred seboj.

Zdaj so tudi oni obrnili poglede sem, zakaj tudi ta prizor pred kovačnico je bil skoro čuden: stari, umazani Tileh na pragu sedeč in pred njim mlad, lep, eleganten mož — kaj počenjata skupaj? Oči mlade gospe so se srečale s Hrastovimi, in ta je prijel za klobuk. Ona je nalahko odzdravila ter se hotela obrniti k bolnemu soprogu, a v tem trenutku je pogledala še enkrat naglo, bliskoma doktorja, in noga ji je hotela zastati. Pa to se je godilo vse v enem trenutku. Stopila je naglo naprej, in lice se ji je nalahko zardelo, ko je takoj potem dvignila ponosno glavo ter ustna malomarno raztegnivši se obrnila k bolniku v stolu ter dejala:

»Hladno je v tej dolini!«

»Da, da!« je prikimal oni.

Zavila ga je tesneje v odejo, pripognivši se globoko k njemu.

Bili so že kakih dvajset korakov od kovačnice oddaljeni, pa doktor je še vedno mehanično gledal za njimi. Vedel je zdaj, da ga je

tudi ona spoznala; in kako gorko ga je spreletel njen zadnji prestrašeni pogled.

Tudi on se je bil ustrašil, ko je tako nanaglem stopila izza ovinka, akoravno se je šetal po tej soseski, da bi srečal — njo; ta zadnji pogled pa ga je skoro umiril. Ono ponosno dviganje glave, oni skoro zaničljivi obraz okrog usten, vse to ga ni brigalo; v mislih mu je bilo za trenutek le to, da jo je presunilo, kakor njega, ko sta se ugledala.

Takoj potem pa je videl, kako se je ona sklonila k staremu bolnemu možu ter mu zavijala odejo tesneje okrog života. Rdečice na njenem licu ni zapazil — kaj mu je bilo tudi mar rdečice — a le ta skrb za moža! Zbodlo, spéklo ga je v globini srca, ko je ugledal belo, malo njeno roko na rami njenega soproga. Pa kako globoko, kako blizu njegovega lica se je sklonila! . . . O ti neznosna strast človeška!

Tileh je zastavil svojo pilo in njeni cvileči glasovi so vzdramili Hrasta.

»Ah, ti so!« je dejal, kakor bi bil kovač stoprv zdaj izpregovoril prejšnjo svojo opazko o pristavski gospodi.

»Menda! Pa vedite, gospod, bolje je vendar svedre kovati in piliti, nego tako se voziti po svetu, kakor se vozi oni.«

»Hahal« je vzkliknil Hrast, toda smejal se ni; »ali se ne vozi vsak dan po tej cesti?«

»Nocoj prvič!«

»Kam pa hodijo?«

»Menda nikamor, ker gospod ne more hoditi!« se šali malomarno kovač ter vrže pilo na tvalo, sveder pa postavi ob steno. Prav mračno je bilo postalo.

»Gospa pa vendar ne tiči ves dan doma?« vpraša Hrast kolikor mogoče mirno ter tolče s palico ob nogo.

»Če Bog ne ve bolje za njo nego jaz . . .«

»Tileh!« deje resno Hrast, »tu imate en forint; dal Vam bom še dva, če kaj več poizveste o tej gospodi. Vaša žena to lahko stori, toda molčite; tu se gre za imenitno — pravdo, in jaz moram več zvedeti o teh ljudeh.«

Zdaj je Tileh vedel, zakaj je doktor sedel pri njem na nerodnem hruševem hlodu. Srce se mu je ohladilo in z zadovoljnim obrazom je spraval goldinar.

»Kaj pa hočete vedeti?« vpraša šele potem.

»I no, kako živijo, kam hodijo, ali veliko denarja potrosijo, in take stvari!«

»Tristo mehov, kurjih! Nekoliko že vem; žive dobro, vsak dan jedo pečena piščeta; jajec in masla tudi mnogo potrebujejo. Kako je z vinom, tega ne vem; pri Medenu boste zvedeli, ta jim ga prodaja! In kam hodijo? Nikamor! Tu okoli menda vozijo gospoda. Videl jih še nisem, pa moja baba pripoveduje o gospe, da sedi ona zjutraj in zvečer tam gori v . . .«

»Kaj boš govoril o babi?« zakriči v tem trenutku od ceste sem došla starikava koščena žena, vodeča s seboj suho, črno kozo.

Bila je kovačica Barba.

»Eh, molči, molči! In v hišo pojdi!« jo zavrne kovač, toda jako pohlevno.

»No, lepa je ta! Ti boš pa bajto zapravit, ka-li? Nemaš li še dovolj, da si ob pot, zdaj se pa spet zgovarjaš z doktorji?«

»Saj je samo eden!« oporeka Tileh.

»Eden pač, pa ta je —«

Zadnjih besedi jezne kovačice Hrast ni slišal, zakaj stopila je bila za kozo v hlev.

»Saj ne boste zamerili, gospod,« je dejal kovač; »neumna je, da bi verjela, da je mesec na štiri ogle, ko bi ji rekel; dobra je pa, dobra; boljša ko pol grunta!«

»Kam hodi, pravite, ona?« reče nestrpljivo mladi advokat.

»Zdaj je menda kozo pasla!«

»Da bi Vas strela! Tileh, Vi ste neumen človek! Ona gospa — kam ona hodi, to hočem vedeti.«

»A-a-a-a! Pozabil sem že. Tja gori hodi, na konec tega bukovja, kjer stoje tiste klopi okrog mize; saj ste bili že tam. Mi ne smemo tja, ker je zagrajeno; to je le za gospodo.«

»To me ne briga!« reče Hrast.

Dosegel je bil, česar je zazdaj želel. »Če boste še kaj važnega izvedeli, pridite k meni! Potem bova račun pobotala.«

Rekoč odide po stranski stezi proti Borju.

Tileh je stal še nekoliko časa pred svojo kovačnico ter preobračal srebrni goldinar po žepu. »Pravda, pravda!« je govoril samprisebi; kakšna pravda more to biti! Jaz tudi vem nekoliko o pravadah, pa o taki, da bi se prej pozvedovalo, kako in kaj jedo in pijo in kam ženske sedet in šivat hodijo — o taki pravdi pa še nisem čul! No, to je bil pa res v senci zaslužen denar!«

Stopil je v kovačnico ter skril goldinar za polico, na kateri so visela kladiva in drugo kovaško orodje.

»Da bode v nedeljo vendar še kaj v žepu razen krušnih drobtin!«

Tako zadovoljno mrmraje je odšel v hram.

Hrast je bil krenil po stranski stezi proti Borju ter meril urnih nog svojo pot.

Pa ne dolgo, zakaj naenkrat je obstal, pobrskal s palico po listju kraj steze ter zamišljeno zrl predse.

»Naj velja, kar hoče!« je dejal čez nekoliko trenutkov poluglasno, udaril s palico po bližnjih vejah ter se obrnil povprek čez goščo na stran, kjer je stala Medenova pristava.

Ugibal in sodil je početkom skoro hladnokrvno, akoravno mu je srce nemirno bilo ter mu kri kipela v glavo.

»Spoznala me je, spoznala! To je gotovo!« je govoril poluglasno sam s seboj; »in vzne-

mirilo jo je to spoznanje. Samote si bo želela, in vun, vun na prosto bo šla, vun na zrak kakor jaz! Jaz? Haha, bedasto!»

Rekoč je mahal po praproti in robidovju. A korakal je le dalje.

»In kam pojde? Gori v bukovje kakor navadno. Govoriti moram ž njo! Pa kaj? Kaj poreče ona? Ah, stresnilo jo je, ko me je videla — in kako lepa je, kako krasna — ah —.«

Obstati je moral: steza, po kateri je stopal kvišku proti grebenu, je bila strma in preprečena z debelimi koreninami, on pa je bil že silno zasopen. Temno je tudi postajalo in v dolino še ni bilo mesečnih žarkov.

»Kaj poreče?« je premišljeval vnovič. »Bežala bo — ne, ne, pa niti pogledala me ne bode, nego morda — z zaničevanjem! Ah, kaj zaničevanje! Kaj besede! Ljubi me pa vendar še. Bode li tega hromega starca ljubila? Nocoj je prilika govoriti ž njo, torej le dalje!«

Ves razvnet in skoro besen je bil v svoji strasti, in to tem bolje, čim više je prihajal in čim bolj se je spehal po strmi stezi. Zato tudi hladnega, pametnega sklepa in presojevanja ni bil več zmožen.

Vsekdar se bodedo motili, ako mislimo, da je stara nekdanja strast in ljubezen na veke pokopana, ako smo ji tudi v mrzli uri dali slovo ter novi ljubezni odprli dušek, katera ono izključuje; bodimo tudi še tako srečni, naj nam polni

nova ljubav vso dušo, vse dejanje, vse življenje: nikdar nismo gotovi, da se stara ljubezenska strast ne povrne z dvojno elementarno silo ter ne podere in ne razruši vseh močnih in lahkih spon, v katere nas je že poznejša uklenila.

Taka se je godila nocoj tudi z doktorjem. Edin spogled s to krasno ženo, ki jo je nekdaj imenoval svojo ljubo, edino to nemo srečanje mu je navdalo dušo z nepoznano, z neznosno strastjo, ki bi ji bil zdaj, nocojšnji večer vse žrtvoval.

Elze se je spomnil en trenutek! Pa niti otresti se mu ni bilo tega spomina. Je li bil vezan na njo? Mu je li kaj obljubila? In če ji je on dejal, da jo ljubi — mu je li ona tudi to zatrdila? Torej proč ž njo!

Zdaj je stal ves upehan, razburjen in skoro tresoč se na vrhu grebena. Ravno tu ni bilo drevja, in hladna večerna sapa mu je pihala v vroče lice. Nebo je bilo jasno, in mesec, ki je stal že visoko, je srebril bele breze, rastoče po bregu pod robom.

Kaka dva streljaja nazaj se je blesketalo izza drevja ozidje Medenove pristave, nekoliko korakov pred doktorjem pa je stal majhen teman log debelih bukev.

Tja je bil Hrast namenjen.

Zasopel je trikrat globoko, da umiri srce, ki mu je skoro naglas bilo, ter šel naglimi koraki proti logu.

Debela kamenita miza je stala pod dvema košatima drevesoma in nekoliko sirovo tesanih klopi okrog nje; a žive duše ni bilo blizu.

»Ni je še!« je šepetal Hrast ter sedel na klop tako, da je zrl na jasno obsevano stezo proti gradu. »Priti pa mora — mora — mora!«

Zadrževal je sapo, da bi čul korake prej, nego ugleda prihajajočo. Pa zastonj! Okrog njega po travi, po grmovju so cvrčali in škripali murni, kobilice in drugi mrčes, v samotni dolini pod njim pa so skovikale venomer mlade sove. Drugega glasu ni bilo čuti. Tam daleč pod drenovskim gradom so zaukali čez dolgo časa grajski hlapci in kmalu potem je čul doktor glas borjanske ure: bila je deset.

»Ne bo je, ne bo je!« je hitel samprisebi »a če nocoj ne, pa jutri, pa drugokrat!«

Odšel je počasi, postal še dvakrat, in enkrat se vrnil celo nekoliko korakov nazaj, ker se mu je zdelo, da je čul glas stopinje; pa zaman.

Ko je šel naglo s povešeno glavo proti Borju, mu je bilo v mislih edino: »Jutri, pojutrišnjem — enkrat gotovo!«

XI.

Kresni večer se je bližal in leta je bil našim Borjanom eden najvažnejših vsega leta. Zakaj vsi tržni odličnjaki in naši znani sosodje iz okolice so se zbirali ta večer s svojimi družinami vred na holmu blizu Medenovega po-

sestva, na čigar golem vrhu so zakurili vsako leto velikanski kres. Megla, ki je bil glavni reditelj te veselice, je preskrbel umetelni ogenj in rakete, ki jih je seveda sam prižigal in izpuščal v zrak; oženjeni gospodje so skrbeli za mrzla jedila, neoženjeni so pa kupili vsako leto debelega janjca, ki ga je davčni sluga umetno pri kresnem ognju na dolgem lesenem drogu pekel; vsi skupaj pa so zložili novce ter kupili vedro vina ali še več — po možnosti in potrebi.

Prav vesel je bil ta večer, in da niso pogrešali niti pevcev niti godbe — v sili ene harmonike — za to je skrbel zopet Megla.

Tudi letos je že ves teden prej letal od enega do drugega z vpisno polo ter nabiral novce, naročal to in ono ter časi govoreč o onih, ki so bili že obljubili, da se udeležijo veselice, migal jako skrivnostno z ramami.

K doktorju je prišel stoprv dva dni pred kresom. Tega se je bila, kakor vselej po enacijah viharjih, polastila navadna reakcija, in od onega večera navzlic tedanji trdni nameri ni bil še blizu Medenove pristave. Na Drenovo pa tudi ni šel.

Dopoldne se je v prostih urah posmehoval samemu sebi, popoldne po dokaj obilem obedu pri izpraznjeni butelji pikrega terana so ga obhajale redno romantične misli, in udal bi se jim bil gotovo ter šel vun, tjavun proti znanemu logu, ko bi bilo vsaj že — mračno. A do tja je

bilo še mnogo ur in suhi pravni spisi, ki jih je študiral, so zadušili vso romantiko. Zvečer je zatorej redno — mesto na levo iz trga — krenil na desno v gostilno.

Kakor ga poznamo dozdej, tega našega junaka, se ne moremo čuditi takim izpremembam.

Megla ga je počastil torej šele predzadnji dan pred veselico s svojo vpisno polo.

»Krasno bode letos, gospod doktor!« je hitel neutrudljivi aranžer; »vse se bode udeležilo, trg in okolica. Rakete so izborne, po goldinarju sem jih plačal!«

Hrasta je malo neprijetno dirnilo, ko je oni imenoval okolico. Spomnil se je Bolétovih in Elze, ki jo je bil toliko časa brez izgovora zanemaril.

»Kdo bo prišel iz okolice?« vpraša potem radovedno.

»I no! Meden, Bolétovi, potem oni iz Predvora, zaloška gospoda — ali ni to dovolj?«

»Dovolj pač! A ti pridejo vsako leto; torej letos ne bo nič lepše nego druga leta,« se smeje doktor. Pritem je izročil Megli svoj donesek za vino in pivo.

»Mislite?« deje oni skrivnostno.

»A seveda!« se posmehuje Hrast; »Vaših raket sem pozabil, in morda ste mesto ene harmonike naročili štiri!«

»Ne, ne tako! Vedite gospod doktor, nikomur še nisem povedal, pa nekaj sem vendar

dobro naredil. To me bodo zavidali naši gospodje; morda še celo Vi?»

»Kaj vraga!« kliče Hrast; neka slutnja se ga je bila polastila.

»Pri Boletovih sem bil včeraj!«

»A—a!«

»In tam sem dobil ono krasno gospo z Medenove pristave. —«

»Kaj — Ilovsko?» zakliče doktor ter plane s stola.

»Glejte, glejte! Saj sem pravil, da me boste zavidali. Ime že dalj poznate nego jaz!«

»Ne, ne, začudil sem se le, kako srečo imate Vi glede novih znanstev!« reče zopet doktor navidezno mirno; utripalo je pa vendar vse po njem.

»Torej kaj ste opravili tam pri Bolétovih?» nadaljuje ter sede zopet k mizi.

»Vse sem povabil, tudi to krasno tujko, in na daljše prigovarjanje — vedite, jaz znam govoriti, kadar hočem — je obljubila, da pride z Boleško k našemu kresu. Soprog njen pa ne more.

»No, no! Častitam Vam!«

»Pa to je še skrivnost. Samo Vam sem jo razodel, torej prosim, molčite dotedaj!«

»Da jo Vi pripeljete zmagonosno v našo družbo!« deje Hrast porogljivo. »Ne bojte se, da bi izdajal Vašo skrivnost. Molčal bom ko zid.«

Megla se je odpravljala.

»Stojte malo!« se oglasi Hrast še en pot; »povejte mi, kako je prišla ona tujka k Bolétovim?«

»Vprašal nisem! Pa to bi morali Vi bolje vedeti, ker ste mnogokrat na Drenovem.«

»Dolgo me že ni bilo gori!«

»Ah tako! Jaz tudi rajši drugod jašem,« se smeje adjunkt.

»Morda okrog pristave,« se roga oni. Jezilo ga je govorjenje tega gizdalina.

Megla namežika samosvestno.

»Kregala se ne bodeva, gospod doktor, in Vi mi ne boste poti gradili. Torej na svidenje!«

Rekši to je zaloputnil že duri za seboj.

Doktor je zrl z zaničljivim pogledom za njim. Pa takoj potem je vstal s stola ter naglim korakom premeril sobo.

Imenovanje Katinke llovske po drugem in misel, da si bodeta čez malo časa vendar stala nasproti — vse to ga je vnovič močno razburilo. Proč je bil ves mir, proč ono sarkastično nadziranje samega sebe, s katerim se je posmehoval svojim slabostim, svoji strasti.

»Videl jo bom, videl jo bom!« je šepetal ter si mel roke. »Pa kako bo to svidenje? Kaj poreče ona? Ah, nič, nič; ko tujca naju bodo predstavili — bode li barvo izpremenila? Pa — Elza? Poleg bode stala! Ah, kaj to! Saj nisem sedemnajst let star!«

Enkrat se je bil doktor že tolažil s tem izrekom; a bilo je to v ravno nasprotnem slučaju nego danes.

Stopil je k oknu ter pritisnil vroče čelo na steklo. Na oknu v kozarcu vode pa so stale zopet rože, cel šopek, ki mu ga je pripravila skrbna gospodinja; pa ta vonjava, ta duh ni imel več take moči, ko nekdam one vijolice; to je bilo vse navadno, vsakdanje, brez ognja! Le tu v njegovi glavi, v prsih, tu je gorelo in peklo.

Opoldanski zvon ga je zdramil.

»Neumnost, grozna neumnost!« je siknil ter zmajal rame, kakor bi hotel nekaj otresti; obraz mu je bil nenavadno resen. Ko je pa nekoliko trenutkov pozneje korakal čez trg proti gostilni, kjer je zdaj navadno obedoval, je bil zopet stari doktor Hrast.

XII.

»Radovedna sem, kako Vam bode ugajala naša kresna veselica,« je dejala Boleška svoji sosedinji v vozu, ko sta se odpeljali pozno popoldne od Medenove pristave.

Pripeljala se je bila tja po njo; nasproti njima je sedela guvernanta s starejšo Bolétovo hčerko. Vozil je pa Bolè sam, sedeč poleg sluga. Treba je bilo skoro peljati se do podnožja onega holma, kjer je bil napravljen kres, ker bi bila sicer pot gospem preutrudna.

Borjanom je bilo bliže tja.

»Enake gotovo še nisem videla,« odgovori z lahkim smehljajem Katinka Ilovska, zakaj ta je sedela poleg Boleške. Bila je elegantno, temno opravljena, in ravno ta temna barva ji je najbolj pristovala. Elza jo je pazljivo ogledovala, a povedati ni moč, kakov vtisk je napravila tujka na njo.

»Posebnega ne smete pričakovati; tudi družba, da se prav izrazim, ni posebno kočljiva, pa zanimalo Vas bode morda marsikaj.«

»Žal mi je, da se moj soprog ne more udeležiti tega izleta; a bolje mu je vendar tu v Vašem zdravem zraku, in v nekoliko mesecih mora okrevati, če pojde tako;« reče Katinka skrbljivo in odkritosrčno.

»Bog daj!« pristavi Boleška.

»Torej družba bo velika?« vpraša zopet ona.

»Prepričali se bodete sami; pripovedovati Vam ne smem preveč, da potem ne boste neprijetno iznenadeni.«

»Vi se smejete, gospica?« se obrne Ilovska k Elzi, kateri je bil v istini ušel lahek smehljaj.

»Ah, spominjam se le, kako se je meni godilo, ko sem bila prvič v borjanski čitalnici. Ali še veste, milostiva, kako so me hoteli slovenskega jezika učiti?«

»To menda še vedno hočejo!« odgovori malo zbadljivo Boleška. »In doktor-Hrastovo slovnico menda sami rabite.«

»Seveda!« zavrne guvernanta nedolžno in veselo, in ne da bi izpremenila barve na licu. »On je bil edini, ki je imel slovnico.«

Niti Boleška, niti Elza nista zapazili, da se je tujka stresnila pri zadnjih besedah drenovske gospe. Lahka rdečica ji je silila v lice, a potem je bila takoj zopet bleda kakor vedno.

»Je li to poseben častivec Vaš?« vpraša mirno, obrnivši se k Elzi.

»Tega ne smem in ne morem trditi, zakaj zdaj ga menda že štirinajst dni ni bilo na Drenovo, ka-li?« se smeje ona.

Obe, Katinka in Boleška sta jo natanko opazovali, a njen obraz ni kazal nobene zadrege.

»Doktor Hrast je advokat v Borju in naš stari hišni prijatelj; priliko bomo imeli, predstaviti ga Vam; jako vljuden in izobražen mož je to,« razklada Bolétova soproga.

Tujka je stisnila ustni, a odgovorila ni izprvega ničesar.

»Krasen kraj je to in tako krasen večer!« reče čez nekoliko trenutkov, oziraje se po okolici.

»In tu smo že pod holmom!« se oglasi Bolè ter pokaže z bičem na grič, v katerega podnožju obenem ustavi konja. Izročil je vajeti slugi ter pomagal gospem iz voza. Potem so se vsi napotili po široki, ne ravno strmi stezi navzgor, odkoder jim je že glasen vrišč donel naproti.

Gori je bilo vse najboljše volje. Pevci, katere so reprezentirali učitelji in nekoliko pisarjev

iz Borja in njim na čelu občinski tajnik Koren, so sedeli okrog sodčeka piva ter peli venomer in praznili kozarce. Megle ni bilo med njimi, ker je bil reditelj ter je imel povsod, posebno pri ženstvu, dosti opravila. Ne daleč od pevcev je sedel na improviziranem sedežu sodnik Majaron ter nad vse hvalil pečenega janjca, rekoč, da prekosi vsako teletino. Blizu njega so sedeli in stali lekar, sodni pristav in nekaj odličnejših tržanov. Gospe so sedele v veliki gruči in ne daleč od njih se je gnetlo dokaj mladega ljudstva: gospodične in mladi gospodiči, zadnji iz onih krogov, iz katerih so se rekrutirali tudi pevci. Za njimi na velikem kamenu je pa sedela godba, namreč dva godca, eden s harmoniko, drugi z okornimi gosli, in po cvilečih glasovih, ki sta jih zbujala ta dva, je rajal ves mladi svet.

Jedi in pijače je bilo dovolj; vsak si je izbral, kar si je hotel ter vzel z bifeja, ki je bil napravljen na veliki sirovo tesani deski.

Kakih petdeset korakov v stran je gorel velik ogenj, kjer so bili spekli janjca, poleg njega pa je bila pripravljena za pozni večer še velikanska grmada. Kmetski fantini pa so tam venomer nabijali topiče ter jih zažigali, da je grmelo daleč po ravnini.

Hrast je bil že tu, pa motal se ni med veliko družbo, nego stal je skoro ves čas na strani ter govoril z okrajnim glavarjem in njegovo soprogo, ki sta bila vedno malo bolj zase, ker

jima ni bil pač vsakdo povolji. Pa če sta danes od doktorja pričakovala posebne zabave, sta se bila jako zmotila; zakaj silno redkobeseden je bil nocoj in razmišljen, tako da je časi kar narobe odgovarjal. Neprenehoma pa je zrl na pot v dolino in na goščavo, po kateri je tekla steza, vodeča sem gori.

Vsi, ki so prihajali odtam, so morali tu mimo, kjer je stal Hrast z glavarjem.

Pa navzlic svoji pozornosti je vendar zamudil trenutek, ko se je Bolétova družba pokazala iz gozdiča.

Govoril je ravno bolj živo s sodnikovo so-progo, ki je bila malo prej prisedla h glavarjevi.

»Ah, glejte, glejte, gospod doktor; Bolè ima zopet novo krasotico v svoji družbi; to Vam je pravi Don Juan! In ta Megla je že zopet poleg!«

S temi besedami opozori glavar Hrasta na prišelce. Leta se hitro obrne; srce mu je utripalo, in da bi ga kdo opazoval, bi bil dejal, da mu slabo prihaja: tako je obledel.

A ohrabil se je naglo.

»Kaka sorodnica morda!« reče tako mirno, kakor mu je bilo možno.

»Ni verjetno! Dozdaj nismo še čuli o nji!« šepeta glavar; »le potrpiva, kmalu bodeva zvedela.«

Bolè je bil ponudil Katinki roko ter je stopal na čelu svojim ljudem. Oči vse velike družbe so bile s silno radovednostjo uprte v prelepo tujko; nekateri so jo že poznali. Megla pa je z

ostentativno zgovornostjo korakal na njeni strani ter pripovedoval, kako izvrsten je bil pečeni janjec, ter da obžaluje, da ji ga ne more več ponuditi, zakaj še premalo ga je bilo. Zato jo bo pa umetelni ogenj za vse odškodoval.

Katinka ni posebno pozorno poslušala svojega soseda. Težko sapo je imela, in Bolè je v mislih, da ji je pot prestrma, hotel za trenutek počiti. Toda ona je silila dalje.

Zdaj so bili pri glavarjevih; Hrast je stal malo v ozadju in llovška ga še ni bila ugledala, akoravno je zrla vedno, pa le navidez malomarno na vse strani.

Predstavljanje se je vršilo kratko, običajno, in zdaj je prišel tudi Hrast na vrsto. Rdeč je bil naenkrat v lice kakor kuhan rak.

»To je pa moj stari prijatelj, doktor Hrast, advokat tukaj v Borju,« je dejal veselo Bolè ter potem obrnivši se k onemu nadaljeval: »Gospa llovška!«

Doktor se je skoro nerodno priklonil, pa ni se upal pogledati predstavljene mu Katinke. Rekel tudi ni ničesar.

»Ah, doktor Hrast!« deje leta z melodioznim glasom, in lahek smehljaj ji zaigra na ustnih; »Pa Vi vendar niste oni doktor Hrast, ki je bil pred več leti koncipient pri mojem stricu na Dunaju?«

Doktor bi bil skoro dejal: »Da, jaz sem oni!« pa spomnil se je še o pravem času, kako

neumen bi bil tak odgovor; in zvit je bil tudi ta doktor.

»Ah,« je dejal naglo in začudeno, »milostiva, Vi vendar niste gospica Katinka — — —«

»Zdaj seveda ne več! Pa bila sem nekdam!« de je ona smehom ter ponudi Hrastu svojo belo roko.

Podala sta si — ona njemu svojo mrzlo, skoro ledeno, on nji svojo vročo roko. A stisnila si jih nista.

On ni vedel, kaj se godi ž njim, ni vedel kaj namerava Katinka; ta ton, ta lahkoživa veselost in ta mrzla ledena roka! Kaj pomeni vse to? Pa zdaj je bil že sredi reke in plavati je moral — pa ne proti bregu do vrbovja, kjer bi se bil prijel za šibino, ne, ne; plavati je moral sredi reke, naprej, le naprej; kam — tega sam ni vedel; spustil se je po burnem toku — le naprej, naprej in le — na površju, četudi sredi penečih valov.

Bolè je spremljal njo dalje proti središču vse družbe, kjer so sedele druge gospe, in Hrast se je nehote obrnil za njima. Pa niti dveh korakov ni storil, kar ga ustavi Boleška.

»Ah, gospod doktor, ste li še med živimi?«

Govorila je to z malo zlobnim nasmehom; za njo pa je stala Elza ter si malomarno pahljala lice. Hrast je izkušal postati jako ljubezniv; opravičeval se je, izgovarjal z obilimi poslovi ter Boleški ponudil roko, da jo pelje za drugimi; Elza pa je poklicala svojo gojenko.

»Vi poznate to gospo Ilovsko?« vpraša radovedno Bolétova soproga.

»Videl sem jo v družini svojega šefa; a poznal bi je ne bil več, ko bi jo bil srečal,« se je lagal oni.

»Čudno! Vi imate vendar boljši spomin za krasotice, nego marsikdo drugi,« se šali Boleška.

»Tedaj ni bila tako krasna,« izusti on naglo, pa takoj hitro popravi: »No krasna — krasna? To ni pravi izraz — in sodba o ženski krasoti tudi ne more biti lahko objektivna.«

»To se pravi: Vi imenujete one krasne, katere Vam prirastajo k srcu — in ha, ha, kaj menite, da od Vas pričakujemo objektivne sodbe o tem predmetu? Prejšnji Vaš izrek je ravno zato, ker mu sami odrekate objektivnost, jako važen in pomenljiv.«

»Milostiva, Vi bi bili izvrsten odvetnik!«

»In Vi milovanja vreden nasprotnik moj!«

»Kaj še! Vsak bi me zavidal. Oprostite, kje si bodeste izbrali sedeže?«

»Malo bolj na strani, saj poznate naše navade.«

»Torej tam pod onim jasenom.«

Odšli so tja, in malo pozneje je pripeljal Bolè svojo spremljevalko. Tudi neizogibni Megla je prišel za njimi.

Sedaj stoprv je izpregovoril Hrast nekoliko besedi z guvernanto. Stala je na strani ter ogledovala drugo veselo družbo.

»Tako čudne veselice tudi Vi še niste videli?« vpraša doktor. Prav ugodno mu je bilo, da je mogel govoriti ž njo, zakaj v zadregi je bil, s kako besedo bi se obrnil k Ilovski; tako pa je mislil posredno dospeti do pogovora z ono.

»Ne, ne!« deje Elza; »le škoda, da smo pečenega janjca zamudili.«

»Prav sodite!« se oglasi Bolè, »poezija in prazen želodec se ne strinjata.«

»Ah, tako ni bilo nameravano!« oporeka s smehom guvernanta.

»Teknil bi Vam pa vendar! Gospod Megla, Vi nas popolnem zanemarjate; gospe so lačne, mi smo žejni — in Vi, Vi ste reditelj te veselice!«

»Oprostite, sam se moram truditi: vsi drugi odborniki pijo in pojo! Pa takoj Vam bode ustrezno.« Rekoč hiti proč.

»Glejte, milostiva, tako si moramo pomagati pri nas!« reče Bolè s smehom tujki.

»Kakor se mi vidi, ima ta veselica nekov familiaren značaj,« odgovori ona.

»O, da, da! Prav sodite; častitam Vašim bistrim očem. Jako familiarno, in sicer na dobro in na slabo stran — tako mora biti vse pri nas. Tam le bodo nocoj še kozelce preobračevali, soproga našega nadzornika bo sigurno en kozarec preveč izpraznila, okrajno glavarstvo ali recte glavar in njegova milostiva bodeta nosove vihala — jutri pa bode ves trg poln hvale, kako krasna, elegantna veselica je bila to.« Bolè je svoje

zlobne opazke končal z glasnim smehom. Ilovka ga je začudena pogledovala, soproga njegova pa ni vedela bi se li jezila — ka-li? »Ljubi moj!« mu reče z očitajočim glasom.

»Gospa Ilovka mi tega ne bode v zlo štela. Treba je, da pozna naše običaje. Tako je, in ne drugače — in odkritosrčno rečeno, jaz se tudi prav dobro zabavam pri takih prilikah. Doktor, midva bodeva še plesala nocej, kajne?« Leta stopi z Elzo vred bliže.

»To bode lep prizor!« meni Boleška.

V tem trenutku pride Megla z dvema pomagачema ter donese mrzlih jedil in piva. Tudi glavarjeva sta prišla in sodnikovi.

Meden je hotel sesti k Elzi, pa Megla mu jo odpelje k plesu; šel je torej k Boleški in Hrast je porabil priliko ter stopil poleg Ilovke.

»Kje biva zdaj rodovina Vašega strica?« jo vpraša hladno.

»Še vedno na Dunaju,« deje ona ravnotako, igraje se z rokavicami.

»Dolgo nisem čul o njih!«

»Tudi jaz ne! Odkar sem spremila svojega ubogega soproga doli na jug, nimam poročila o njih.«

Ubogi soprog! To je zbudlo Hrasta. Pristovalo bi se bilo, povprašati po njem, je li bolj zdrav, ali kaj enakega; toda doktor tega ni mogel.

»Ste li že dolgo od doma?«

»Vso zimo, in zdaj bode zopet kmalu jesen.«

Tu je pogovor malo ponehal.

»In Vi — ste li dolgo v tem kraju?« vpraša ona. Pritem je uprla prvič pogled vanj tako, da sta se srečala z očmi.

»Poldrugo leto.«

»Kaj še! Eno leto še ni tega!« kliče Bolè vmes.

»Prosim, domisli se. Ob Novem letu sem prišel, in to lani, ne letos.«

»Da, da, prav imaš! Leta teko — »mladosti leta, kmalo ste minule,« deje patetično oni ter se obrne zopet h glavarju.

»Koliko časa bode ostali tukaj?« nadaljuje Hrast svoja duhovita vprašanja. Srdit je bil sam nase, ker je čutil, da je okoren kakor nezrel gimnazijalec.

»Ne vem; kadar bode hladneje, se vrneva v Gorico.«

»Obžalujem Vas.« Ona ga je začudena pogledala.

»Da, da —« pristavi on, »zaradi — zaradi te bolezni.«

Povesila je glavo, toda odgovorila ni.

»In kaj je?«

Vprašal je to bolj potihem, kakor je vse zadnje besede skoro šepetaje govoril.

»Zdravniki pravijo, da je neozdravljiva.«

Tudi ona je rekla to s tihim zamolklim glasom, in v obraz je bila bolj bleda nego prej; zrla je k tlom ter krčevito stisnila ustni.

Vtem je pripeljal Megla guvernanto; brezkončna kadrilja je bila srečno končana, in vsi deležniki upehani in utrujeni.

»Zavijte si robec okoli vratu, da se ne prehladite!« opominja Boleška Elzo.

»Kje so časi, kje so dnovi,« deje Bolè, »ko smo Slave mi sinovi — tako-le vrteli se?«

»Prej ste pa hoteli?« očita guvernanta.

»Ker sem se nadejal, da bo kaj somišljenikov. Pa prijatelj Meden se ne gane, in doktor, oh — ti doktor, ti jezični doktor!«

Vsi so se ozrli v Hrasta.

»Kaj je?« vpraša leta, kakor bi se zdramil iz težkih sanj.

»Plesat pojdi, prijatelj!«

»S kom?«

»O ti živa raztresenost! Gospa in gospodičen na izbor, pa vprašaš: s kom! Oprostite, milostiva, Vi ste mu gotovo nekoliko spominov iz njegovih koncipientskih let pogreli, da je mož tako zamišljen. Jaz poznam to.« Pod košatim jasenom je bilo ravno toliko mračno, da nihče ni opazil temne rdečice, ki je oblila pri teh Bolétovih besedah Katinki lice. Doktor pa je bil zdaj trden.

»Prav imaš,« je dejal naglo, »zamislil sem se skoro v ona leta; lepa so bila, lepša morda

nego« — Končati ni mogel, zakaj ugledal je pred seboj guvernanta, ki pri njegovem odgovoru ni obrnila oči od njega.

»Oho! Ti postajaš sentimentalen! To je sumnivo,« oporeka Bolè.

»Kaj še!« se oglasi Majaron na drugem kraju, užigaje svojo nanovo natlačeno pipo. »Jaz tudi pravim, da je bilo časih lepše nego dandanes. Pivo je bilo v ceno, zajcev toliko ko kobilic —«

»Da, da, gospod sodnik; pa doktor ne govori o starih časih, nego o svojih koncipient-skih letih. Takrat je sicer tudi pivo pil, zajcev pa ni streljal!« zavrne med glasnim smehom Bolè.

Veselost v družbi še ni poglela, ko švigne gori na prostoru, kjer so prej pokali topiči, svetla raketa v zrak.

»Ah, umetelni ogenj! Krasno, izvrstno,« kličejo nekateri, in vsi vstanejo ter se napote izpod drevja pod milo nebo.

Guvernanta se je počasi zavijala v širok robec ter od strani gledala, kaj bode storil doktor. Pričakovala je, da pristopi k nji, zakaj ves popoldan jo je bil očitno zanemarjal. Pa ta je ravnal tudi polagoma ter pomagal llovski odeti zavijačo. Bolè je govoril z okrajnim glavarjem in pritem pozabil tujko. Meden pa je bil pozoren, in nakrat je stal poleg Elze ter ji pomolil roko. Odreči ni mogla, pa videla je vtem, ko se je obrnila z Medenom na prosto, da vodi doktor llovsko za njima.

Na planem so postali ter gledali umetelni ogenj; vsaka raketa, vsak bengalični plamen je bil pozdravljen z burnim odobravanjem; zlasti Koren, ki je bil nekoliko pijan, je klical venomer: »Živio!« in tako ves pevski zbor za njim. Med tem krikom in vikom so podnetili velikansko grmado smrečja, nocojšnji kres, in visoko plapolajoči ogenj je kmalu razsvetljeval vso okolico; vmes pa so grmeli topiči in cvilile gosli in harmonika.

Doktor se je bil z llovsko malo oddaljil od velike gneče ter pritem tudi izgubil Bolétove; pa zdaj mu ni bilo do tega, iskati jih. Postal je s Katinko na robu planote, in odtod sta oba molče zrla v velikanski kres, ki je gorel ravno pod njima. Rdeči blesk je barval tudi blede lice mlade žene, in ko je Hrast malo od strani pogledal tja, dejal bi si bil skoro, da stoji nekdanja njegova Katinka poleg njega, a ne ta tujčeva žena. In zdaj mu je prišlo zopet v misel, da plava v burnem toku: le naprej, le naprej! Ves ta vrišč in krik okoli, ogenj in neprenehano streljanje, vse to ga je moralo razburiti, ko bi tudi te krasne žene ne vodil za roko; pa ona, ona!

»Nikdar nisem mislil, da Vas bom kdaj tako srečal, kakor se je zgodilo danes.« Rekel je to, kakor bi se vrgel dalje z namenom: alo, zdaj skočimo čez katarakt!

Ozrla se je nanj; sama sta stala tamkaj, petnajst korakov na okoli ni bilo nikogar. Pa

ta pogled! To ni bil kresov plamen, ki je odseval v njenih temnih očeh; ne, ne, to je bil nekov skrivnosten žar, ne svetel, nego temen in pekoč. Hrastu je zavrelo po vseh udih, pa vendar je stal tako lesen in nem pred njo. Še glavo je povetil.

»Tudi jaz ne,« deje potem ona mrzlo.

»Tudi Vi ne,« je ponavljal mehanično za njo. Polastil se ga je čut, da se potaplja.

»Tudi Vi ne?« je vprašal čez nekoliko trenutkov z zamolklim glasom.

»Čemu tudi?« deje ona malomarno. »Tudi časa nimam premišljevat nekdanje dni.« Pa gledala je v tla pri teh besedah, in zato je njemu zrastel zopet pogum ozreti se v njo.

»A jaz sem se spominjal mnogokrat, mnogokrat, verujte mi! Tako sam sem tu, tako grozno sam in tako — —« Hotel je reči »nesrečen«; pa te besede ni mogel izustiti. Govoril je to s strastnim naglasom, akoravno je vedel, da je vse laž.

»Pustite spomine, doktor,« zavrne llovška po kratkem molku; »tudi sedanost ni krasna, minula pa — ah, glejte, glejte to prelepo razsvetljava! Pa kje so Bolétovi?«

»Tamkaj menda! Saj še ne odhajamo!«

On se ni genil z mesta, pa tudi ona ni silila k odhodu. Obeh se je polastila nekova razkošna razburjenost. V spominu so jima bile zdaj le nekdanje sladke ure prve ljubezni in pa

zavest, da sta zdaj eden tik drugega. Vse, kar je ležalo, kar se je bilo godilo v letih medtem, vse to je bilo pozabljeno toliko, da jima ni tešilo razkošja. Kdo še ni prebil enakih trenutkov? In molčanje je v takem položaju nevarno: čim dalje traje, tem več deluje fantazija.

»Ali si mi odpustila, Katinka?« je dejal on mehko čez nekoliko časa, in zdaj je govoril prav iz globine svojega srca; lehkomišelnost in sebičnost v tem trenutku tam nista imela prostora; tam je vladala le sama ljubezenska strast ter dušila vse drugo.

Hotela mu je odtegniti roko, ki je doslej še vedno počivala v njegovi. A pritisnil je roko siloma k sebi.

»Ali si mi odpustila?« je ponavljal še enkrat šepetaje.

Ona dolgo ni dvignila lica, a naposled ga je vendar. Bleda je bila ko zid, in v očeh se ji je posvetil zopet oni temni, skrivnostni žar. Izkušala ni več odtegniti mu roke.

»Čemu povprašujete po tem?«

»Ker moram, moram! Ker te ljubim — ker te ljubim!«

On še morda nikdar ni tako odkrito, tako iz srca govoril. Skoro brezumen je bil, in da bi ona velela, naj skoči v ogenj pod njima, storil bi bil to.

»Odpuščam!« je dejala šepetaje in tresla se je po vsem životu; pa takoj se je ohrabrila

ter velela: »Pojdiva, pojdiva, Bolétovi naju menda pričakujejo.« Ustavljati se ni mogel in niti odgovora ni vedel. Pa čutil je, kako je ona silno razburjena, in to mu je bilo povoljnejše nego ona edina, tiha beseda odpuščanja. Vodil jo je do Bolétovih, in vsi, ž njimi tudi Meden kot spremljevalec guvernante, so krenili navzdol. Pot je bila gladka, akoravno strma, in ko je zavila v gozd, jako temna. Hrast je ostal poleg llovske; bilo je treba, da se je opirala nanj, ker semtertja je vladala pod košatimi drevesi popolna tema, in bakelj si tudi niso preskrbeli. Gori pri kresu, katerega je bil le še velik kup žrjavice, so ponavljali pevci venomer neizogibno pesem »Lahko noč«, in Megla, ki se je zamudil pri umetelnem ognju, je povpraševal zdaj okrog pevcev po Bolétovih in gospe llovski.

»Prepozno, prepozno!« je kričal pijani Koren, »tu ostani in razvozlaj vendar enkrat svoj tenor; vsega popoldne laziš okrog žensk, zdaj si pa prazen; alo, zapoj, kar hočeš, da boš le pel; če hočeš, tudi tisti tvoj priljubljeni: »Ueber d' Alma«!

»No, če hočete!« deje Megla, spoznavši, da Bolétovih ne doteče več.

»Ah, kaj še,« se oglasi eden izmed pevcev, »nič nemških; nemških ne bomo peli.«

»Zakaj ne?« vpraša Megla, ter zapazivši, da stoji okrajni glavar blizu, dostavi glasno: »Nemške pesmi so ravno tako lepe. Le zapojmo eno nemško.

»Jaz ne pojem!« kliče Hrastov pisar, ki je slovel med pevci za najboljšega basista. »Mi tudi ne!« vpijejo drugi. Dva učitelja, ki sta isto zapazila, kakor Megla, sta se odmaknila polagoma v stran.

»Jaz pa slovenskih ne pojem nocoj, in nikdar več ne!« kriči srdito Megla. »Jaz izstopim iz društva, iz čitalnice.«

»Vrag te vzemi!« se oglasi zdaj Koren ter stopi pred adjunkta, »kaj meniš, da takega tenora ne premoremo?«

»No gospodje, kaj pa bi bilo, ko bi eno nedolžno nemško zapeli?« vpraša v tem trenutku glavar; »jaz tudi pomagam.«

»Ne znamo nobene!« se odreže Koren.

»Prej ste eno imenovali,« deje oni.

»Tisto zna edini Megla!«

»Vedite, gospod Koren,« zavpije adjunkt, »prinesite mi rajši moje črne hlače nazaj, katere sem Vam o Veliki noči posodil.«

»Vi ste nesramen človek! Da bi ga vrag — tega pobalina!« je divjal Koren.

Megla je spoznal, da ni več varno zanj, in je odšel naglo za okrajnim glavarjem, kateremu se je položaj tudi že opasen dozdeval. Med pevci pa je trajal kreg še nekoliko časa, in ko so pozneje kot zadnji korakali v malih gručah navzdol, je dejal Koren Hrastovemu pisarju: »Ali ti nisem pravil, da bo — h . . . č? Še vsako leto je bil in tudi letos!«

Ko se je to gori vršilo, je šla Bolétova družba že doli po gostem bukovem gozdu. Ilovska ni bila vajena takih potov, torej je morala hoditi bolj polagoma ter varneje stopati. Zaostala sta zato s Hrastom nekoliko korakov za drugimi, akoravno se je Katinka trudila, ostati v bližini onih. Govorila je o navadnih predmetih, in doktor je večinoma molčal. Kadar je pa odgovarjal, je storil to na kratko, razmišljen; morda sam ni vedel, kaj govori. V njem je vse vrelo najraznejših čutil: radost, razkošje, bojazen in tesnoba; le mirnega mišljenja ni bil zmožen. Prišla sta blizu izhoda iz gozda, in odtam tudi ni bilo več daleč do podnožja holmovega, kjer je čakal Bolétov voz. Gosta tema je vladala, le brezštevilno svetlih kresnic se je lesketalo med grmovjem; pred njima se je čul glasni smeh Elze, kateremu so bili povod sigurno Medenovi skromni dovtipi. Hrasta se je polastil naenkrat isti čut, kakor prej gori vrhu holma, ko je Ilovsko opomnil minulih let; le naprej čez brezdno, čez slapovje! Obstal je ter krepko objel mlado ženo, in v svoji slepi strasti pritisnil ustni na njeni. Ubriniti se mu ni mogla, pa izvila se mu je naglo; besede ni mogla najti, le stekla je naprej, brez sape, brez uma, navzdol za onimi. Ko bi bil mogel on videti njen obraz, bi se bil prestrašil, tako je bil izpremenjen; dospela sta iz gozda, pa on si ni upal več ponuditi ji roke. Nekako bojazljivo je šel molče poleg nje kakor tat.

In ona?

Ubožica! Ta poljub ji je zbudil in podvojil vse premagane nekdanje bolečine, vse želje in strasti prve vroče ljubezni. Zdaj ni bila več deklica, zdaj je bila — žena. Da, žena drugega, katerega ne ljubi, pa kateri je vendar pred Bogom in svetom njen mož. Žvrtelo se ji je v glavi pri tej misli, pa ona je bila že marsikaj vročega in bridkega s krepko voljo utešila, zato jo je obšla ta slabost le za trenutek. V naslednjem že je bila zopet krepka, hladna in ponosna.

In čudno! Čut, da je razžaljena, se ji je zbudil, pa prodreti, vseh drugih nadvladati ni mogel. Zato tudi ni zinila besede, dokler nista dospela do voza, kjer so se bili prednji ravnokar ustavili.

Ah ženske! One odpuščajo vse, kar storimo iz češčenja, iz ljubezni do njih, tudi ako prekoravimo nam stavljene meje; pa nikdar ti ženska ne bo odpustila, ako nisi porabil priložnosti, katero je ona napeljala.

»Ali mi bode podala roko k slovesu — ali ne?« je ugibal doktor med potom do voza. In tudi nji je ta pomislek šinil v glavo.

Pa podala mu jo je, toda s pogledom se ga je ognila; tudi rekla mu ni drugega nego hladno: »Lahko noč!«

Zadnje pol ure je bil doktor skoro popolnem pozabil, da je Elza Müller sploh še na svetu; niti nje zvoneči smeh ga ni spomnil tega. Zato

ga je zdaj kar nekako mrzlo izpreletelo, ko je začul poleg sebe njen veseli glas:

»Ah, gospod doktor, vendar enkrat! Danes Vi kar glavo povešate, gospod Meden pa je izborne volje.«

Hrast se je nekoliko izgovarjal.

»Glejte te krasne rožice, gospod Meden jih je nabral po gozdu. Škoda, da jih v temi ne razločite; pa duh Vam jih mora izdati.«

Rekoč mu pomoli šop.

»Ne poznam,« reče Hrast malomarno.

»Sami korčki so; saj Vi ljubite to cvetko.«

Zdaj se je Hrastu malo zjasnilo; iz guvernantinega govora je donelo tudi nekaj zasmehljivega; pa ono je edini doktor začutil. Pa to ga je ujezilo.

»Ali mi darujete eno?« vpraša porogljivo.

»Ne, ne,« deje ona enako, »za to še ni sile.«

Zadnje besede je izustila skoro šepetaje, tako da drugi, pri katerih se je ravno Meden poslavljal, niso besedice čuli. Potem pa je naglo stopila k vozu. Malo pozneje je izginil voz v temi; tudi Meden se je bil onim pridružil, Hrast pa je ostal sam na cesti.

»Fant, fant, kam bredeš?« je dejal sam v sebi, odgovoril si pa ni na to; in ko je korakal počasi proti domu, se je utopil zopet v razkošne sanjarije. »Ta poljub, ta poljub! Razžaljena ni bila, niti jezna — ljubi me, še vedno me ljubi,

ljubi! Le plavajmo, le jadrajmo! Kaj mi je mar, kje je breg; kaj mi je mar ves svet?» . . .

Tam na Medenovi pristavi pa je v enem gornjih oken to noč slonela dolgo, dolgo ona mlada žena. Zakrivala si je obraz in bridko jokala. Je li tožila za nekdanjo izgubljeno srečo? Se je li bala, da ne bode imela moči in kreposti ustavljati se strasti in grehu?

XIII.

Skoro tri tedne po zadnjih dogodkih so ostale razmere med glavnimi osebami naše povesti neizpremenjene.

Ilovska je stregla doma svojemu bolnemu soprogu, kateremu se je bila bolezen na slabše obrnila; mnogo dni žena niti iz hiše ni stopila. Z vednim delom si je tešila spomine, ki so jo sedaj hoteli pogostem mučiti in vznemirjati.

Pri Bolétovih ni bilo izpremembe, nego da je Meden sedaj skoro sleherni dan prihajal k njim, in celo Hrast se je bil zopet dvakrat ali trikrat oglasil.

Pa guvernanta ga ni zvalila tja; čisto druge namere so ga vodile. Od onega krasnega večera ni imel več mirne ure, in tudi svoj pisarniški posel je zanemarjal. Izprehajal se je mnogo ter vedel vselej tako kreniti, da je prišel v bližino Medenove pristave. Pa sreča mu ni bila mila, nego nasprotno: nezgoda je hotela, da je kovačica Barba večkrat ravno tam hodila, jagode nabirala,

kozy pasla, ali pa kako suho vejo vlekla iz gozda — kjer je doktor meril svojo pot.

Nekega večera pa — zakaj le o takem času se je izprehajal Hrast — je srečal nena doma Tilha.

»Ah, gospod doktor,« je zakričal leta, »ravno k Vam sem se namenil, saj veste zavoljo tiste pravde.«

»Zaradi katere pravde?« je vprašal Hrast, ki mu zadnji pogovor s Tilhom ni bil več v mislih.

»I no! Jaz tudi ne vem, s kom in zakaj se pravdate, pa naročili ste mi zaradi onih tu gori na pristavi —«

»A—a, da, da! Stvar je že v redu. Hvala Vam, Tileh.«

»Pa ste hitro končali,« je dejal oni malo nejevoljno, zakaj nadejal se je, da še kaj prisluži.

»Tako je; časih hitro, časih pa počasi,« je odgovoril doktor ter naglo stopil naprej.

Istega večera se je Tileh razgovarjal z Barbo, da je srečal doktorja, in ona je tudi omenila, kolikokrat in kje ga je v zadnjih dneh videla.

»Kakor kak ogleduh — tako lazi okoli,« je pristavila.

Kovaču se je pa nekaj posvetilo.

»E, čakaj, čakaj! Baba, ti si slepa; ali ne uganeš, zakaj lazi ta škric po naši soseski?«

Ona ga je začudena in skoro prestrašena pogledala.

»Za kom pa lisjak lazi sušca meseca?»

»Pojdi, pojdi, tepec stari!« zavrne žena prebrisanega kovača. »Kam pa bo hodil tukaj, kjer ni žive duše v obližju — saj ima v Borju dovolj deklet.«

»Razumela si me vendar, čeravno imaš kratek pogled. Kaj pa tu gori na pristavi? Kaj?»

Zdaj sta bila pa soproga takoj edina, in Barba je to noč slabo spala od golega hrepenenja po dnevu. Ko se je pa zdanilo, je nesla to novost z jajci vred v Borje. —

Poleg svojih brezuspešnih izprehodov je obiskal doktor tudi, kakor smo že omenili, dva ali trikrat Bolétove, pa istotako brezuspešno; zakaj šel je tja le zato, da morda najde tam llovsko. Našel pa je le Medena, katerega je zdaj očitvidno zanimala edino le Elza. Drugim časih še odgovarjal ni.

Bolè se je smejal ter pošalil semtertja, kadar je bil navzočen; navadno pa je pustil družbo. Boleški vse to ni bilo povolji, pa Medena ni hotela žaliti, in zato je mirno čakala, kako se bodo razmotale te stvari.

Da doktorja ne zanima več njena guvernant, to je vedela; slepa bi morala biti, da bi ne bila zapazila te izpremembe — vzroka pa ni znala, in navadna ženska radovednost bi jo bila skoro do direktnega izpraševanja guvernante zapeljala. Pa premagala se je.

Nekega dopoldne se pripelje Meden v svojem najlepšem vozu pred dręnovski grad. Opravljen je bil najelegantneje; frak, beli ovratnik, cilinder in rokavice, vse je bilo novo. Na prsi si je bil pripel krasen nageljnov cvet. Tako je stopal počasi po stopnicah v Bolétovo sobo, kjer je vedel, da najde gospodarja.

Leta je osupel vstal s stola ter ogledoval prijatelja, ki se mu je nekako slovesno bližal.

»Ha, ha, ha — kaj pa misliš? Ali uganjaš predpustne burke ali se pa ženiš? Kaj drugega te ni spravilo danes v frak in beli ovratnik.«

»Zadel si jo kakor vedno, ljubi prijatelj,« deje Meden ter gleda okoli, kam bi odložil cilinder; malo v zadregi je bil mož ter poizkušal prijazno smehljanje.

»Kaj sem zadel? Da se ženiš?«

»Da!«

»O ti prekrasni mladenič! Pa kje je tvoja izvoljena, srečna nevesta?«

»Nemam je še; zato sem prišel k tebi.«

»Kaj — k meni? Ha — ha — izvrstno! Morda si hočeš eno mojih deklic izbrati. Takoj privolim, da bi bili le dovolj stari. O ti zlati ženin — samo malo pozno si začel. »Schier vierzig Jahre bist du alt — —«

»Nikar se ne šali,« vzdihne Meden ter si z rdečim svilenim robcem obriše pot s čela.

»Torej je bridka resnica?«

»Da, resnica! Ti mi moraš pomagati!«

»Jaz — pomagati? A—a!« odgovori zategnjeno Bolè, ki je jel spoznavati, kam meri Meden.

»Moraš, če si mi prijazen!«

»Prijatelj, zdaj pa prosim, da govoriš bolj jasno in točno, zakaj dozday te še ne umem.«

»Ah, saj veš!«

»Zaboga, kaj hočem vedeti?«

»Elza!«

»A-a-a-a!«

Bolè nalašč ni govoril dalje ter se je radoval o zadregi, v kateri je tičal Meden.

»Povej, prijatelj, ali si tudi tedaj, ko si njo vprašal, tako navdušeno govoril, kakor govoriš zdaj?« deje Bolè porogljivo.

Oni je nehal brisati svoje čelo ter začudeno pogledal graščaka.

»Jaz še nisem govoril ž njo o tem.«

»Ha, ha, ha, izvrstno! Torej želiš, da jaz govorim zate? Dobro vlogo si mi privoščil. Tirez les marrons du feu! Koliko boš dal — mešetarine? Stvar ne bo tako lahka, kakor v svoji mladeniški zaljubljenosti računaš.«

»Zakaj ne?«

»Pomisli — doktor tudi hodi tvojim potom.«

»Njega se ne bojim!«

»Dobro zate! Pa zdaj govori kako in kaj!«

»Prosil bi te, da govoriš z Elzo, je li zadovoljna vzeti mene,« deje Meden skoro jecaje ter seže zopet po svoj robec.

»To se lahko takoj zgodi. Čakaj malo«, odgovori Bolè ter stopi k steni, da bi pozvonil.

»Ne, ne, ne,« kriči Meden, »ne v moji navzočnosti, nikakor ne! Jaz grem.«

»Ti si vzor pogumnega snubača! Pomisli vendar, da je najbolj umestno, ako se takoj zmenita. Preveč časa ugibati in presojevati — tega ji ne smemo pustiti! To bi ne bilo koristno! Torej jaz bom pozvonil!«

»Ah!« je vzdihnil Meden ter sedel na stol v kotu sobe.

»Prijatelj, nekaj je treba še pomisliti, predno pozvonim in predno se pomenimo: ali ima Elza kaj dote?«

Bolè je bil hudoben, poznal je slabosti Medenove, ter vedel, da pri njem skopost in lakomnost nista zadnji med merodajnimi strastmi.

»Prašal nisem,« reče Meden, »pa to se morda poižve? Ah, dote ne more imeti, ker je guvernanta.«

»I, morda jo prikriva?«

Meden je ogledoval okna graščakove sobe ter drgnil z rokami po svojih kolenih.

»Meni je vseeno, ima li doto ali ne. Če jo ima, tem bolje!« reče naposled.

Bolè se je s sarkastičnim nasmehom obrnil v stran ter potegnil zvonec.

Dekli, ki je malo potem vstopila, je ukazal poklicati guvernanto in nekoliko trenutkov pozneje je vstopila Elza.

Postala je osupla pri vratih, ugledavši Medena v praznični opravi.

»Česa želite?« je vprašala Boléta.

»Prosim, sedite tu na stol; razpravljati nam je nekaj važnega.«

»In to bi bilo?«

Guvernanta je umela govoriti z načinom, ki je časih celo gospodarju imponiral.

Bolè je spoznal, da mu je treba resnemu biti, in zato je izpremenil tudi dozdanjo obliko svojèga vedenja.

»Oprostite,« je dejal z resnim glasom, »morda se Vam ne bode dozdevalo umestno moje vsiljevanje, pa prijateljstvo zahteva, da prevzamem to nalogo. Snubim Vas v imenu svojega prijatelja Medena.«

Guvernanta se je zardela; pa takoj potem je bila zopet kakor navadno — niti blede, niti rdeča v lice.

»In zakaj gospod Meden tega sam ne stori?« je vprašala ter povesila oči.

»Ker se mu bolj umestno dozdeva vpeljati to tem potom.«

Kratek molk je nastal po teh besedah, in Bolétu ni bilo težko, varovati prejšnjo resnobo.

»Vi ste me osupnili, iznenadili —« de je naposled guvernanta.

Bolè je mignil Medenu, in ta se je počasi vzdignil s svojega stola ter stopil k Elzi.

»Ali niste vedeli tega, da, da, da . . .«.
Dalje ni mogel, pa prijel je guvernanto za roko.

Odtegnila mu je ni, pa obrnila se je k Bolétu ter rekla:

»Odloga Vas prosim; prenašlo je prišlo vse to — odloga morda do jutri, pojutrišnjem, samo nekaj dni« —

»To seveda, kolikor želite, le predolgega ne!«
deje Bolè.

»To seveda!« pristavi Meden ter vleče svoje rokavice z rok.

Kratek molk je nastal, in vtem je odšla guvernanta. Niti Bolè, niti Meden je ni zadrževal.

»Vesel bodi, bratec,« je klical prvi, »zdaj si na konju; toda jaz bom najel Hrasta, da te toživa za odškodnino. Guvernanto mi vzameš iz hiše — kje dobim drugo?«

»Kaj pa, če se drugače premisli?«

»E—e— prijatelj, če se premisli drugače, potem ti čestitam, sreča tvoja! Če se pa ne premisli, potem pa imaš, česar si želel. Si li zadovoljen z menoj?«

Meden v istini vendar ni bil zadovoljen. Ko je sedel malo pozneje zopet v svojem vozu, dozdevalo se mu je, da ga tišči nekaj tam, kjer je mislil, da mu bije srce, tam med srcem in želodcem, in prav slabe volje je zaklical svojemu hlapcu: »Vozi, vozi in udari to vražjo kobilo!«

Istega popoldne je prišel doktor Hrast na Drenovo, in naključje je hotelo, da sta se bila

odpeljala Bolè in soproga njegova v Zalog na pohod; vzela sta tudi starejšo hčerko s seboj in doma je ostala guvernanta in mlajša hči Bolétova, katera je pa najrajša se igrala pri deklah na polju poleg grajskega vrta.

Elza je bila ostala na vrtu in tam jo je našel doktor.

Sedela je pod košato platano; pričeto pletenje je ležalo pred njo na mizi, in poleg pletenja napol odprta knjiga. Deklica pa je zamišljena zrla predse v tla. Doktorja ni zapazila, da ni stal tik nje ter je ne običajno pozdravil.

Prestrašila se ga je skoro, a ponudila mu je takoj nalahko smehljaje se bližnji sedež.

»Nesrečno ste zadeli, gospod doktor! Nikogar ni doma, in tudi nadejati se ni, da bi se gospoda kmalu vrnila.«

»Tem bolje, gospodična,« deje Hrast skoro afektirano; »tem dalje bom smel uživati samo Vašo navzočnost, seveda, če me boste vrednega spoznali.«

»Neizrečeno ste ljubeznivi,« zavrne guvernanta z ironičnim posmehom.

On se ni zmenil za to, nego je segel po knjigi, ki je ležala napol odprta na mizi.

»Ah,« je dejal z zategnjenim glasom in skoro zaničljivo, »kako Vam je možno brati te povesti?«

»Zakaj?«

On ni odgovoril takoj; videti je bilo, da jo hoče nekako nadzirati, ter da išče izrazov in besedi, da pretira svojo sodbo.

»Zakaj?« je ponavljal za njo; »zato, ker so tako bedasto izmišljene, tako nenaravno koncipirane, sestavljene, izvedene — za božjo voljo, povedati Vam skoro ne morem — a to je sigurno, da čez deset, dvajset let teh Marlittinih povesti nihče več ne bo čital.«

»Vi govorite, kakor najhujši sovražnik te pisateljice.«

»Ne, ne, brez šale, gospodična, tako mora vsak soditi! Le pomislite junake in junakinje v teh romanih. Junakinje so vse rdečelase, junaki pa merijo povprečno po dva metra od nog do glave. Če pa tega ni, potem so pa sigurno hromi. Vse spletke se rešujejo po skrivnih vhodih, skritih predalih v starih predalnikih ali pa s pomočjo podzemeljskih votlin. In ta dialog! Pomislite vendar, kje na vsem svetu govorijo ljudje tako pretirano bombastično, kakor tu v teh povestih? In tako tendenciozno je vse!«

Guvernanta je bila vzela pletenje v roke ter je mirno poslušala.

»Vi ste hud realist,« je rekla malomarno, ko je oni umolknil.

»Kaj še!« oporeka doktor, »pa na življenje se je vendar treba ozirati.«

Molčala sta nekoliko trenutkov.

»Povedite mi,« je pričel Hrast vnovič, »Vam li ugajajo tisti prisiljeni ljubezenski prizori, v katerih se redno topi ponos, ošabnost ali sovražstvo — kakor svinec v žrjavici?«

»Haha, izvrstni ste danes.«

»Zakaj mi ne odgovorite?«

»Ker morda tudi tako sodim. Saj veste, — ljubezen v knjigah, v romanih, ali pa v življenju — ni povsem enaka.«

Doktor jo je začudeno pogledal; vedel ni, kam meri Elza, toda polastil se ga je čut, da mu nekaj preti. Vstal je ter s svojo palčico odbijal peresa z bližnjega jasminovega grma.

»Vi ne veste, kaj je ljubezen!« je dejal hlabro, toda ozrl se ni v guvernanto.

»In Vi gospod doktor?« je vprašala s svojim melodioznim glasom.

Hrastu je zadonel ta glas tako zapeljivo na uho, da se je obrnil zopet k deklici; pa ona ni dvignila očesa s svojega pletenja.

»Jaz, jaz — o jaz vem, kaj je to!« je dejal on ter udaril zopet s palico po jasminu.

»Pa pozabite morda tudi lahko?« vpraša ona, a ne da bi se ozrla vanj.

Zaničljiv posmeh mu je šinil čez lice.

»Mi li nameravate očitati . . .?«

Temna rdečica ji je zalila lice, ko je vstala s svojega sedeža ter uprla se z roko ob mizo.

»Hvala Vam, doktor,« je dejala, in v očeh se ji je nekaj posvetilo, kakor prikrivana zlobnost,

ki nehote sili na dan; »hvala Vam; da se mi kažete v pravi podobi, hvala Vaši odkritosrčnosti! Pa, da ne boste mislili, da sva si drug drugemu kaj na dolgu, povedati Vam moram, da nisem zastonj odlašala svojega odgovora; saj veste, katerega. Mislila sem, da se s časom privadim — zakaj o ljubezni, doktor, o ljubezni — haha, o tej pač ni bilo sledu, haha!«

Žaljeno samoljubje — to časih huje skeli, nego vsaka druga bolečina; Hrast pa je bil silno samoljuben. Bled ko pobeljena stena je stal pred Elzo, in divji, jezen odgovor mu je bil na jeziku. A premagal se je.

»Zdaj je menda vrsta na meni, da se Vam zahvalim na Vaši odkritosrčnosti,« je dejal s posiljenim zasmehom.

»Hranite si to, saj sva se pobotala! Toda še nekaj,« je pristavila Elza, in oni zlobni svit ji je šinil zopet z oči; »še nekaj, gospod doktor; naj Vas vendar enkrat sveta prosim. Vedite, gospod Meden me snubi — kaj pravite, Vi ste razumen mož, kaj mi je storiti?«

Stisnila je spodnje ustno med zobe ter neprestano in nekako bodoče zrla v Hrasta.

To vprašanje in ta nenadejana novost ga je razburila še bolj.

Ako smo dali tudi slovo ljubezni in ako nam ni ničesar več do ženske, za katero se nam je bilo nekdanj srce vnelo — vse te nekdanje strasti se povrnejo z dvojno silo, ako vidimo,

da ima drug posesti, kar je bilo nekdam naše. Ljubosumnivost traje dalje nego ljubezen.

Tako se je godilo tudi doktorju.

»Kaj, Meden Vas snubi?« je vprašal s hripavim glasom.

»Da,« deje ona z nekovim zadoščenjem, zakaj videla je, da Hrast svoje strasti ne more prikrivati.

»In jaz — jaz naj Vam svetujem?«

»Da prosim Vas!«

»O — Vi, Vi —! Vi ste zlobni!« je siknil doktor.

»Jaz Vas ne umejem.«

Rekla je to malomarno predse.

»Prav imate; saj je bilo res neumno,« hiti oni ter brska s palico po pesku; jeza mu je jela kipeti. »Torej sveta si želite; i ne — gospodična Elza, vzemite ga — Medena! Kakor ga jaz poznam, ne bo Vam delal posebne preglavice.«

»Haha!« je vzkliknila ona poluglasno, pa čulo se ni kakor smeh.

»In dovoljajte mi, gospodična, da Vam prvi čestitam!« pristavi Hrast.

Sam ni vedel, kak pikri zasmeh je zadonel iz njegovih besedi.

Pa njo je globoko zadel.

»Ne, ne; to je že preveč!« je hitela ter glasno zajokala. Pala je na stol ter ihte se naslono na mizo.

Ako hočemo resnični biti, moramo povedati, da jo je doktor z nekakim zadovoljstvom ogledoval; pa ne dolgo, zakaj čutil je, da mu preti jako smešna vloga: odpuščenja prositi, preklicevati, tolažiti — vse to mu je stopilo pred oči, in eno se mu je bolj smešno zdelo nego drugo. Obrnil se je ter naglo odšel z vrta, ne da bi se enkrat ozrl.

»Jaz dvojim, da vzameš Medena,« je mrmral samprisebi, ko je z naglimi koraki hitel čez klanec. »In če ga vzame . . . bedak, bedak, saj nimaš nobene pravice do nje.«

V tem trenutku se mu je približal izza ovinka eleganten voz z dvema čilima konjičema. Bil je Medenov, a gospodarja ni bilo v njem, nego temno opravljena gospa — llovska. Vračala se je menda iz Borja. Ugledala je doktorja stoprv, ko je šinil voz mimo njega ter mu nalahko odzdravila. Rdečice njene on ni mogel opaziti, tudi odzdrav njen je komaj videl; pa obstal je nehote in zrl za vozom, ki je naglo izginil na bližnjim ovinkom.

Potem pa se je udaril ob čelo ter obrnivši se proti Borju dejal skoro glasno: »Tudi tu nimaš nobene pravice več!« — — — — —

Drugega jutra se ga je polastila, kakor navadno, neka dobrodejna reakcija, in ko mu je dopoldne prinesel sluga z Drenovega pisemce, in mu je razganivšemu isto palo nekoliko deh-

tečih ciklamenov iz njega, se je nasmehnil skoro veselo.

»To je torej odgovor,« si je mislil.

Na malem lističu pa je stalo zapisano:

Ein guter Rath ist auch nicht zu verschmäh'n.

Homunculus.

Hrast je hladnokrvno vzel pero ter pod to vrsto napisal dotični pristujoči verz iz Fausta:

Wir wollen's weiter seh'n.

Mephistopheles.

Zganil je zopet list, napisal nanj Elzin naslov ter ga oddal slugi. Pa uro pozneje mu je prinesel drugi ravno to pismo neodprto nazaj.

»Hoho!« je vzkliknil doktor, ko ga je bil zapustil sluga. Premeril je, roke meneč si, dvakrat sobo gorindol, potem pa je pismo s korčki vred spravil v miznico, vzel klobuk ter odšel v krčmo. Zvonilo je ravno poldne.

XIV.

Istega dne, pozno proti večeru je sedela llov-ska gori v bukovem logu blizu pristave. Dolgo časa že ni bila stopila iz hiše; bolni soprog in zdravnik iz Borja, kateri je prihajal sleherni dan tja ter se mudil navadno dolgo, sta bila edina človeka, s katerima je občevala, in niti prilike ni imela, iskati si druge družbe ali celo zabave.

Včeraj stoprv jo je pregovoril soprog, da se je peljala v Borje, in tudi danes jo je prosil, naj ide na izprehod. Čutil se je boljšega.

Vlažen večer je bil in od zahoda sem so se kopičili gosti oblaki na nebu; tam daleč za gorami se je od vročine bliskalo in skoz gosto bukovje v logu je potegnil časih gorak veter.

Mlade žene pa niso zanimali niti prirodni prizori, niti razgled na globoko, pod njo v polutemi ležečo, obgozdno dolino. Utopljena v svoje sanjarije je sedela nepremakljivo pod košato bukvijo.

Koraki blizu nje so jo zdramili na hip, in prestrašena je planila kvišku, a v istem trenutku je stal pred njo — Hrast.

»Katinka!« je vzkliknil tresoč, poluglasno ter iztegnil roke proti nji.

»Vi — Vi ste tukaj!« je dejala zamolklo ter svoj lahki plašč potegnila tesneje čez rame. »Prestrašili ste me,« je nadaljevala s težko sapo.

»Katinka!« je ponavljal on proseče.

Obrnila se je proti njemu in žarek lune je obsvetil skozi veje nje blede obraz.

Rekla ni besedice, toda obraz in postava njena, vse je govorilo, vse je vprašalo, kaj želi oni.

»Ne bojte se me, nikaner ne bežite pred menoj! Le govoriti mi dovolite — če hočete — o nekdanjosti, ali ne, ne — o sedanjih dnevih — samo ne bežite, samo tukaj ostanite.«

Tresla se je po vsem životu, ko so ji donele te skoro šepetane besede na uho, toda proč iti, bežati ni mogla.

Usedla se je na klop in Hrast je obstal pred njo.

Gosti mrak, ki je bil že nastal, je storil, da nista mogla razločevati drug drugega obraz. In to daje temi in noči svojo moč.

»Odpustili ste mi,« je nadaljeval on, »rekli ste tako zadnjič, da mi odpuščate — pa kaj to odpuščanje — to me bolj peče nego sovraštvo, nego jeza, sovraštvo — vedi Katinka, to mi ni nič — to odpuščanje — ljubim te, ljubim — stori, kar hočeš — pa to ti moram povedati.«

Prenehal je nekoliko, strast mu je glas zaprla. Ona pa ni imela nobene moči več.

Sedela je pred njim na klopi ter z rokama zakrivala obraz.

»Pustite me!« je dejala čez nekoliko trenutkov, ko on ni mogel najti zopet besede; pa sama ni vedela, kako bojazljivo je izpregovorila. Njemu je dalo to zopet pogum, kolikor mu ga še noč ni bila dala.

Stopil je pred njo ter jo prijel za obe roke ter odtegnil jih nalahko z obraza.

Pustila mu jih je za trenutek ter povescila glavo; njega pa je prešinila do dna srca misel: tvoja je, tvoja je!

Hotel jo je stisniti k sebi.

Pa izvila se mu je odločno ter stopila naglo v stran na stezo, katera je vodila proti pristavi.

Tam gori sta lajala velika Medenova psa, priklenjena pri hlevu, in skoz bukovje je potegnili močen piš.

»Čemu hodite za menoj?« je dejala strogo in skoro s hripavim glasom; »povoda Vam ne dajem; ne smem ga in — nočem ga dajati! Vi sami ste najini poti ločili . . .«

Vtem je stal on zopet poleg nje ter primši jo okoli pasu, potegnili jo k sebi.

»Tako ne smeš in ne moreš govoriti!« je šepetal; »danes sem drug — odkar sem te tu vnovič videl, sem drug človek; jaz ne vem, ali bedim, ali sanjam — pa kaj bi ti pravil?«

Držal jo je nekoliko trenutkov slonečo na njegovih prsih — pa na hip jo je izpustil iz rok, akoravno se ni več ustavljala njegovemu objemu. Obrnil se je napol v stran in ona si je molče popravljala svoj robec, ki je bil zdrsnil z glave.

Strast človeška ima čudna pota.

»Zbogom,« je dejal Hrast poluglasno, pa ne da bi se ozrl v llovsko, ki je še vedno nepremično stala na prejšnjem mestu; zavijala se je še vedno v svoj robec. Ko bi se bil le obrnil k njej ter jo prijel za roko — objela bi ga bila in mu dejala, da ga še vedno ljubi kakor nekdanj ali bolj ko nekdanj! Uprla je počasi pogled vanj, in na ustnih ji je bilo njegovo ime — izpregovoriti ga ni mogla.

»Zbogom!« je odgovorila potihem ter odšla naglo po stezi proti domu in tem hitreje, čim bolj se je bližala pristavi. Morda se je bala, da se ji povrne zopet prejšnja slabost.

Hrast je zrl nem za njo, in ko je izginila v temi, je stopil tudi nekoliko korakov proti pristavi, pa vrnil se je ter sedel na okorno mizo pod bukvami.

»Prokleta! Prokleta!« je mrmral predse, pa vedel ni, niti kaj govori, niti koga preklinja.

— — — — —
— — — — —

Dva dni pozneje je zvedel, da so tujci z Medenove pristave odpotovali.

XV.

Sredi novembra je že bilo, neprijetnega mračnega dne, kakor nam jih pošilja le pozna jesen.

Daljnje gore je zakrivala lahka, mokra meglica, katera, dvigajoča se tudi nad Borjem, ni dala pota solnčnim žarkom, da bi prodrli v široko borjansko dolino. Drevje kroginkrog je molelo gole veje kvišku, le hrastiči so nosili še v svojih vrhovih cele kodelje suhega perja.

Travniki na desni in levi velike ceste so bili domalega preplavljeni in poleg njih je blatna cesta pričala o dolgotrajnem deževju.

Taki dnevi ležejo duhomorno na človeka.

V Borju pa je bilo ta dan vendarle vse nekako praznično, in mlado in staro, vsak, kdor

je mogel iz hiše, vse je bilo zbrano po glavni ulici in na malem prostoru pred farno cerkvijo.

Graščak Meden je praznoval danes svojo poroko z Bolétovo guvernanto, in da se to ni godilo brez šuma in hrupa, nego z vso blestečo oholostjo in kmetiško baharijo — za to je skrbel Meden sam.

Godcev in piskačev seveda ni bil naročil, zakaj to misel mu je Bolè še pravočasno pregnal; gostov in svatov pa je povabil, kolikor je znanec premogel — da so le dolgo suknjo nosili; svojih kmetiških sorodnikov se tudi ni mogel izogniti — in sorodniki njegovi so bili sploh skoro samo kmetje — pa v cerkev jih ni pustil, nego samo na odhodnjo jih je bil poklical ter jim pripravil cel polovnjak vina. Tako radodaren še nikdar ni bil kakor danes, in ko se je pripeljal s svati do pregraje, ki so jo bili improvizirali borjanski fantje, da jim odkupi ženin nevesto, jim je vrgel celih dvajset goldinarjev; pričakovali so jih bili seveda najmanj trideset.

Sedaj se je pripeljala dolga vrsta kočij in vozičev pred farno cerkev, vse polno svatov; gospodje so nosili vsi široke šope cvetlic v petljicah ter bili opravljeni jako različno, kakor je tu v takih prilikah pač navada v naših malih mestih in trgih: poleg najnovejšega fraka je bila videti obnošena črna suknja nad rdečelisasto srajco, in sodni kancelist je tičal celo zaradi cestnega blata v visokih škornjih, pa si nataknil vendar bele rokavice.

Tudi ženski del svatov je bil jako različen. Okrajnega glavarja soproga in Boleška sta bili opravljeni po najnovejšem »Bazaru« in sta zbu-
jali občno pozornost, ko se jima je pri izstopu iz kočije vlekli dobršen kos svilnatega, s čip-
kami obrobljenega krila po tleh. Lekarjeva žena je z zavistjo gledala za njima, zakaj ona je imela tibetno krilo brez vlečke.

Nevesta je bila belo opravljena, in kakor je to tudi navada, malo objokana.

»Krilo iz brokata ima,« je šepnila čitalnična krčmarica, stoječa med gledavci, svoji sosedinji; »to ji je ženin kupil.«

»Ali ona nima denarja?« vpraša ista.

»Niti groša, saj ga ima ženin dovolj.«

»Ta pa, ta; toda tišči ga!«

»Krompir bo jedla pri njem in kislo zelje!« se oglasi davčni sluga za njima.

»Ah, kaj še! Jaz pravim, da bo ona hlače nosila,« meni krčmarica.

»Toda brez žepov,« se smeje oni.

»Oj, tu je pa naš doktor!« se oglasi zopet ona ter kaže na Hrasta, ki je bil ravno pred njimi z okrajnim sodnikom stopil z voza.

Dobre volje je bil videti, in krog usten mu je igral ironičen smehljaj.

»Pravili so enkrat, da bo ta vzel tole Bo-
létovo —« omeni potihem eden poleg krčmarice.

»Saj so tudi pravili, da jo bo tisti suhi davčni pisar vzel,« se oglasi leta jezno.

»Da, da, naš adjunkt Megla,« pritrди davčni sluga.

»Tisti Megla, da, tisti nemškutar! Kdo bo tega piškavca jemal?« se huđuje čitalnična krčmarica; jezna je bila še vedno na ubogega Meglo, odkar je bil v istini izstopil iz čitalnice, kakor je bil oni kresni večer zažugal. »Glej ga no, saj je tudi med svati!«

In res se je bil Megla ravnokar pripeljal mimo teh kritikov ter s tremi drugimi lezel z voza. Opravljen je bil danes v čisto nov frak, ki se je na smešen način opletal njegovega suhega, dolgega života.

»Danes so ga prestavili v K . . .,« deje sluga.

»No, hvala Bogu; pri nas samo zdražbe dela,« odgovori zadovoljno krčmarica.

Medtem so bili že skoro vsi svatje v cerkvi, in množica gledavcev je drla sedaj za njimi poslušat, kako bosta ženin in nevesta svoj usodepolni »da« izpregovorila.

Cerkveno opravilo je bilo kmalu končano, zlasti, ker se stari gospod dekan z nemškim, tukaj v Borju neobičajnim ogovorom ni hotel dolgo mučiti; potem pa so se odpeljali vsi vozovi po blatni, le tuintam debelo posuti cesti proti Drenovemu; zakaj gostoljubni Bolè si z ozirom na staro prijateljstvo z Medenom, in ker je bila Elza sedaj skoro del njegove rodbine, ni dal kratiti pravice, da ne bi priredil svatom obeda v svojem gradu. Medenu je bilo pa to še bolj povolji.

Jako mnogobrojna družba je bila zbrana nocoj na Drenovem; došlo jih je tudi mnogo, kateri se zaradi pomanjkanja vozov prej niso mogli v cerkev peljati, in pri izvrstnem obedu se je razvnela živahna zabava. Med svati jih je bilo mnogo, ki so nocoj vprvič šampanjca pili.

Nevesta se je bila preoblekla v navadno popotno opravo, zakaj po polnoči sta nameravala novo poročena odpeljati se na Nemško, kakor je trdil Meden, obiskat nevestine sorodnike; izmed njih je bil samo eden, sicer na Dunaju bivajoči bratranec Elzin, navzočen pri poroki; drugi zaradi oddaljenja niso mogli priti.

Elza je bila nocoj krasna, in kakor je kazal njen veseli obraz, tudi srečna. Današnje solze so bile že izdavna usahnile, in sedaj se je jako glasno in radostno udeleževala občne zabave.

Proti koncu obeda so se razhajali gostje po prostornih sobanah, in tu je slučaj nanesel, da sta se v sobi, kjer so pušili, pri kaminu sešla Hrast in Bolè, oba, kakor je bilo videti, jako dobre volje.

»Sedaj je vrsta na tebi, prijatelj,« je dejal Bolè vžigaje si smotko.

»Morebiti poizkusim pri tvoji prihodnji guvernanti,« je odgovoril Hrast s sarkastičnim smehom. »Eno si boš omislil, in da bo lepa, o tem priča dosedanje izkustvo.«

»Dobro, dobro! Repetita placebit! Zakaj mislil sem vendar, da bo ta prej tvoja, nego Medenova.«

»Haha!«

»Es ist eine alte Geschichte, doch . . .«

»Ne bodi siten, prijatelj! Ko bi ti vedel, kako malo me je zanimala ta današnja nevesta —«

»Ah — qui se excuse —«

»Pustiva to! Jaz ti rajši ponudim stavo; kaj praviš — kdo bo odslej gospodar v Medenovi hiši?«

»Cherchez la femme!« pristavi Bolè s smehom.

»Potem ne moreva staviti in si morava drugega iskati,« reče veselo Hrast.

»No, prijatelj, brez šale,« meni Bolè resno, »jaz trdim, da bode Medenu jako koristno, da pride v te roke.«

»Če bode Elza pametna, dobro bode za oba! In celo, haha, če bo kaj otrok — haha, Meden oče, hahaha —«

Grajski gospodar se je vil od smehu.

Doktor pa je polagoma utrnil pepel od svoje smotke ter mignil z rameni; a smejal se ni.

»Ah, še nekaj, doktor,« je dejal Bolè po kratkem molku ter stopil k bližnji mizi po vžigalice, da si vžge ugaslo smotko. »Pozabil sem skoro — toda ti si vendar sam dobil naznanilo?«

»O čem?« vpraša oni malomarno.

»Da je llovski umrl. Saj veš, oni bolni tujec z Medenove pristave, čigar žena —«

On ni mogel nadaljevati; zakaj doktor je bled ko zid planil s svojega stola ter ga prijel krčevito za roko.

»Umrl je?» je hitel hripavo.

»Zaboga — ali ti je bil v sorodu — ka-li, da si se tako prestrašil?» meni Bolè ter gleda začuden v razburjeni doktorjev obraz.

Pa ta je bil že premagal prvo vzhitenje.

»Iznenadilo me je, ker — ker njo poznam in njeno rodbino.«

Doktor je rekel to jako mirno, pa Bolè je bil vendar postal pozoren.

»A—a— tako? Spominjam se, da si že prej poznal ono lepo tujko! Doktor — morda si se pa v njo zaljubil — sedaj pa »post nubila Phoebus« — ka-li?»

»Ne šali se vedno, ljubi moj! Ti si kakor kavka na strehi —.«

»Ti pa, kakor zaljubljen golob brez perut!«

Hrast se je nejevoljno obrnil v stran. Novost, katero mu je bil razodel graščak, ga je bila prevzela tako, da je komaj ohranil svoje duševno ravnotežje. »Katinka, Katinka,« to je bila edina misel njegova.

Sluga je nesel nekoliko kozarcev vina mimo.

»Doktor, ti si slabe volje — pijva kozarec —!«

Hrast ga je izpraznil na dušek.

»Viresque acquirit — —«

»Bibendo!« je končal doktor s smehom Bolétove besede.

Nekoliko drugih gospodov je pristopilo in Hrast se je umaknil počasi v drugo sobo.

Najrajši bi bil sam, pa oditi ni mogel prej nego drugi. Prekoračil je več sob, pa povsodi so bili glasni, razgovarjajoči se gostje. Na hip je obstal; prišel je bil v salon, kjer sta se prvokrat dalje časa razgovarjala z Elzo. Tudi danes ni bilo nikogar tu, in doktor je nameraval sestiti na bližnji stol, ko vstopi skozi nasprotna vrata — Elza. Videti je bilo skoro, kakor bi bila sledila Hrastu, zakaj niti začudenja ni pokazala, da ga najde na tem mestu. Bila je že popolnem za odpotovanje opravljena; edina zlatnina, katero je nosila, je bila mala zaponna na ovratniku, v podobi cvetličnega šopka jako umetno ponarejeni korčki, običajno darilce Hrastovo, katero ji je bil sinoč poslal.

On je to takoj zapazil in morda bi mu bilo to vselej povolji, samo nocoj, sedaj v tem trenutku ne, ko mu je dušo polnila čisto druga podoba.

»Prilike nisem imela dozdej, zahvaliti se Vam, gospod doktor, za prijazni spomin,« je dejala mehko, kakor je le ona znala s svojim zvonkim glasom, in iz njenih temnomodrih oči se je posvetil čuden ogenj.

Hrast je kakor neizkušen mladenič obrnil pogled v stran.

»Ne šalite se, milostiva . . .« je dejal in jezik mu je bil nekako okoren.

»Jaz se ne šalim!«

Njemu je bilo že žal, da si je bil s tem darilom hotel privoščiti malo maščevanje. Sedaj

je trdovratno molčal ter se igral z verižico pri uri.

»Doktor!« je pričela ona ter malo prenehala, tako, da se je moral ozreti v njo. Pogledal jo je, in zopet ga je vznemiril oni temni ognjeni svit njenih oči.

»Pojdite z menoj!« je dejala zapovedujoče ter se obrnila proti vratom, skoz katera je bila vstopila. On je stopil skoro nehote za njo.

Šla sta skoz dve sobi, in tretja, v katero sta stopila, je bila njena prejšnja, guvernantina soba. Vse je bilo v neredu v njej; na mizi pa je brljavo gorela edina sveča.

Mlada žena je obstala sredi sobe ter hlastno spela klobuk raz glavo in ga vrgla v naslonjačo.

»Tu sva sama, doktor,« je dejala poluglasno ter stopila pred njega, »in časa imam tudi le nekoliko trenutkov; hočem pa, da bode med nama vse poravnano. Odgovorite mi, ste me li kdaj ljubili — tako ljubili . . .« Ni mogla končati svojega govora.

On pa je stal nem pred njo; da, ko bi mu ne bila prej ona druga nesrečna žena stopila pred duševno oko; ko bi mu ne bila vzplamtela malo trenutkov prej ona nekdanja ljubezen vnovič s tako silo — sedaj bi se bil oklenil nje — udušil bi se bil v tej strasti, ki se mu je bližala tako zapeljivo.

Sedaj pa je ostal mrzel, in le ena skrb se ga je lotila, da je hlastno pogledal proti zaprtim vratom, skrb, da bi ga ne videl kdo tukaj.

Do tega, da je sedaj uvidel in spoznal, da ga Elza ljubi — do vsega tega mu ni bilo nič.

Medenova soproga je to zapazila, in skoro ni moči imela prikriti svojih čutil. Rokavico, katero je bila snela s prstov, je raztrgala krčevito ter sedla v naslonjačo.

»Prepozno je,« — je dejal on po kratkem, mučnem molku; »sedaj bodi vse pozabljeno!« Ropot voza se je začul pred gradom.

Elza je vstala naglo iz naslonjače.

»Torej pozabljeno!« je ponavljala za njim. »Da, saj tako mora biti. Ne bojte se,« je pristavila zapazivši, da Hrast vnovič gleda na vrata, »nihče ne bode vedel, da ste bili tukaj, odprla Vam bom ta vrata; glejte — tule!«

Rekoč je odprla res vrata na mostovž. Ločila sta se, ne da bi še eden izmed njiju besedico zinil.

Elza je stala nekoliko časa pred ogledalom in dela klobuk na glavo. Vse, soba in sveča, miza in zrcalo, vse se je vrtelo pred njo.

Pa tu jo je prišel klicat srečni ženin Meden.

Potrkal je na vrata, ki so vodila v salon.

»Tako, takoj!« je vzkliknila njegova soproga, in odšel je zopet od vrat.

Ona pa se je naslonila na mizo pred ogledalom.

»Pozabljeno, prepozno!« je šepetala. »Pa — sem ga li res ljubila?« —

Obrnila se je od ogledala, vzela klobuk in odšla iz sobe.

V salonu jo je srečal Megla ter ji vtretjič jel pripovedovati, da je prestavljen iz Borja in kako nesrečen je, da se je to ravno sedaj in nenadoma zgodilo. Ona ga niti poslušala ni.

Slovo novoporočenih se je vršilo naglo, čeravno med glasnim hrupom in šumom ostalih gostov. Lekar in davčni nadzornik tudi nista opustila nekoliko podlih dovtipov, ki sta jih šepnila Medenu na uho. Leta jih je sprejel z zadovoljnim smehom.

Elza se je pred vstopom v voz ozrla še enkrat po družbi, kakor bi koga iskala.

Toda doktorja ni bilo več; pa tudi drugi niso niti zapazili, da je izginil.

Malo potem je ropotal voz z novoporočenima po klancu navzdol, v gradu gori pa je trajalo svatovsko veselje še dalje pri neštetih buteljah radodarnega graščaka.

KONEC.

Leto pozneje me je obiskal moj stari znanec Hrast in ostal nekoliko dni pri meni. Deževnega večera, ko nisva mogla nikamor v družbo, sva sedela doma, in tedaj mi je na kratko pripovedoval vse te zgodbe, in štirinajst dni pozneje mi je poslal tudi oni listek, ki mu ga je bila dala Elza s korčki vred.

»Jaz bi se ga rad znebil,« mi je pisal, »pa strani vreči ga ne morem — vrzi ga ti, če ga hočeš.«

Smejal sem se naivni rahločutnosti tega moža; saj navadno ni bil tak. Tudi o Ilovski mi pri svojem pohodu ni povedal, kje biva, in ali on sploh kaj ve o njej.

Toda zopet leto pozneje sem dobil naznanilo, da se je poročil moj stari prijatelj z — Ilovsko.

Peto leto teče sedaj po pripovedovanih dogodkih.

Pred kratkim sem bil po naključju v Borju. Sodnika Majarona ni več; pokopali so ga že v hladno zemljo, in ves trg je žaloval za njim; okrajni glavar pa je šel v penzijo, ker mu nova vlada ni bila povolji.

Tudi o adjunktju Megli ne ve nihče več povedati — tako rahel in neznamenit je sled, ki ga puščajo take osebe za seboj; za zgodovino niso.

Grašček Bolè je še vedno stari veseljak; ena skrb ga sedaj najbolj zavzima; za starejšo hčerko Milico je treba doto pripraviti. Pa to ga ne bo posebno težilo.

Te, če tudi malostne skrbi pa bode menda prost — Meden. Zakaj on in Elza nimata otrok. Pripovedujejo sicer o njem, da ni posebno zvest svoji ženi, in tudi o njej gre govorica, da se vozi rada v mesto, kjer zahaja v gledališče in k drugim zabavam, in da jo mož pušča večkrat samo tja. Zlobnim jezikom je pa to dovolj.

In Hrast?

Da govorim resnico: krstni boter sem bil, ni dolgo tega, tam v Borju drugemu njegovemu otroku. Vesel dan sem prebil in odšel zopet prepričan, da sta to dva srečna človeka: moj prijatelj in njegova žena Katinka.

Z Bolétovimi sta v starih prijaznih razmerah, z Medenovimi pa se vsi le redko shajajo. Stari dogodki so sicer v istini »pozabljeni«, pa sedaj pride vedno kaj novega med nje, kakor je to pač na dnevnem redu v takih malih trgih.

Prihodnjih volitev za deželni zbor komaj čakajo. Meden bo kandidiral za nemško stranko, zakaj kolikor mu je do zagrizenega nemškutarja še manjkalo, to mu je vzgojila žena, kateri je v vsem pokoren; njegov močnejši nasprotnik in zmagovavec v trgu pa bode sigurno — Hrast. Kam se bode leta vrgel — ali bo pristopil k narodni »radikalni«, ali narodni »vladni« stranki — tega ne vemo — naroden pa bo gotovo. In to je glavna stvar! Bolè bo pa poizkusil v velikem posestvu; pa on je prost vsakih iluzij gledé zmage ter se tolaži po svoji navadi s starim Homerjem: »Ἐσσεται ἤμαρ!« — »Prišel bo dan!«

Tisk »Národne tiskarne« v Ljubljani.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000420603

